

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ ГЕРМАНСЬКИХ, РОМАНСЬКИХ ТА СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ І ЛІТЕРАТУР

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених
(17–18 квітня 2025 р.)

Вінниця
2025

*Затверджено на засіданні кафедри англійської філології
факультету іноземної та слов’янської філології Донецького національного
університету імені Василя Стуса (протокол № 10 від 31 березня 2025 р.)*

Зіставне вивчення германських, романських та слов’янських мов і літератур: матеріали Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (17–18 квітня 2025 р.) / ред. колегія: Н. В. Стрюк, О. В. Білецька, М. М. Юрковська, Д. Є. Ігнатенко, О. С. Бойван, П. Р. Равло. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 104 с.

*До збірника включені матеріали
Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих
учених «Зіставне вивчення германських, романських та слов’янських мов і
літератур» (17–18 квітня 2025 р.), присвяченої дослідженню сучасних питань
германських, романських та слов’янських мов і літератур. Рекомендовано
аспірантам, студентам старших курсів.*

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

*Погляди авторів, викладені в цьому збірнику, необов’язково відображають
позицію організаторів Всеукраїнської наукової наукової конференції здобувачів
вищої освіти та молодих учених «Зіставне вивчення германських, романських та
слов’янських мов і літератур».*

Редакційна колегія:

<i>Стрюк Н. В.</i>	доктор філософії з філології, доцент кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
<i>Білецька О. В.</i>	кандидат філологічних наук, доцент, в. о. декана іноземної та слов’янської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
<i>Юрковська М. М.</i>	кандидат філологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
<i>Ігнатенко Д. Є.</i>	кандидат філологічних наук, в. о. завідувача кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса;
<i>Бойван О. С.</i>	кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса;
<i>Равло П. Р.</i>	асистент кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса.

ЗМІСТ

<i>Бойван Катерина</i> Вінниця	Про лексичні перекладацькі трансформації в українськомовній інтерпретації роману Медлін Міллер «Цирцея» у перекладі Олександра Гладкого 6
<i>Бородій Тетяна</i> Вінниця	Специфіка української локалізації як перекладацького прийому..... 9
<i>Власов Даніїл</i> Харків	Проблеми художньої репрезентації травми (на прикладі мок'юментарного роману)..... 11
<i>Вовк Маріна</i> Вінниця	Про лексичні трансформації в англійсько-українському художньому перекладі (на матеріалі перекладу роману Дженніфер Л. Арментраут «Із крові й Попелу» в українськомовній інтерпретації Марії Пухлій).... 13
<i>Гончар Ельвіра</i> Вінниця	Принципи відбору та застосування інформаційних технологій на уроках англійської мови для учнів 5–9 класів 15
<i>Гримайло</i> <i>Віолетта</i> Суми	Особливості методики викладання іноземних мов в Україні та Сполучених Штатах Америки..... 18
<i>Джоган Вікторія</i> Вінниця	Моделі та концепції інтертекстуальності 20
<i>Доманська</i> <i>Віолетта</i> Вінниця	Адекватність відтворення текстів публіцистичного стилю засобами машинного перекладу 22
<i>Дудник Софія</i> Вінниця	Мовні особливості статей про війну та збройні конфлікти в публіцистичному дискурсі 24
<i>Дудник Юрій</i> Вінниця	Метафори для опису соціальних відносин та влади у романі Френка Герберта «Дюна» 27
<i>Дяченко Юрій</i> Вінниця	Комунікативно-прагматичні особливості слоганів англомовних вебсайтів у сфері комп'ютерної техніки 29
<i>Залозна Ксенія</i> Харків	Медіатизована тривіальність насильства у сучасному виробничому романі-трилері 32
<i>Каленюк Дарина</i> Вінниця	Використання граматичних перекладацьких трансформацій у перекладі художніх текстів (на матеріалі антиутопічного роману Дж. Орвелла «1984») 34
<i>Камзінова Ілона</i> Вінниця	Використання тестового контролю на етапі вдосконалення мовних навичок у процесі вивчення англійської мови 36
<i>Ковальчук</i> <i>Єлизавета</i> Вінниця	Написи на одязі як комунікативно-прагматичний феномен..... 39
<i>Козіцький Олег</i> Вінниця	Особливості заголовків у ЗМІ. Роль заголовків у формуванні сприйняття новин..... 41

<i>Козюк Володимир</i> Вінниця	Лексико-стилістичні особливості роману Джека Лондона «Жага до життя» та специфіка їх перекладу українською мовою 42
<i>Кузнєцова</i> <i>Олександра</i> Вінниця	Медіапростір як предмет наукового пізнання..... 45
<i>Кулик Ірина</i> Вінниця	Трансформації аудіовізуального перекладу в епоху глобальних стримінгових платформ 47
<i>Логвінова Ангеліна</i> Харків	Особливості передавання мовної гри в українськомовному перекладі заголовка роману <i>The Hating Game</i> Саллі Торн..... 49
<i>Луцишина Наталія</i> Вінниця	Лінгвістична експертиза конфліктного медійного тексту в мережі Instagram..... 52
<i>Максимишена</i> <i>Марія</i> Вінниця	Дослідження відеоігор у контексті ономастики 56
<i>Марковська Ульяна</i> Вінниця	Засоби вираження гіпербол у художньому тексті на прикладі роману Медлін Міллер «Цирцея»..... 58
<i>Мельничук Ірина</i> Вінниця	Семантичні і функційно-стилістичні особливості класифікації епітетів 61
<i>Молодьюжнікова</i> <i>Каріна</i> Вінниця	Медична термінологія в контексті сучасного інформаційного суспільства: структура, класифікація та історичний розвиток..... 63
<i>Мордан Еліна</i> Вінниця	Стилістичні фігури як засіб увиразнення мовлення в повісті Джерома К. Джерома «Троє у човні» та особливості їх перекладу українською мовою..... 65
<i>Новак Вероніка</i> Вінниця	Про структурні особливості фразеологічних одиниць із компонентом на позначення страху в англійській та українській мовах ... 68
<i>Новіцька</i> <i>Владислава</i> Вінниця	Вербалізація концепту <i>Ukraine</i> у сучасних англомовних та іспаномовних ЗМІ (політичний дискурс) 71
<i>Патик Максим</i> Вінниця	Полісемантична термінологія НАТО в українському контексті: перекладацький аспект..... 73
<i>Письменна Марина</i> Вінниця	Модифікація прагматичного значення висловлювання в сучасній англійській мові на матеріалі рекламних текстів..... 76
<i>Пронь Олександра</i> Суми	Специфіка використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для формування мовленнєвих навичок у процесі онлайн-навчання 78
<i>Семененко Діана</i> Вінниця	Текстотворча функція епітетів та особливості їх перекладу в описах природи..... 80
<i>Слободянюк</i> <i>Олена</i> Вінниця	Про лексичні перекладацькі трансформації на основі роману Ребекки Яррос «Четверте крило» в українськомовній інтерпретації Олексія Манька і Богдана Горвата 82

<i>Сторожук Марія</i> Вінниця	Організація міжкультурних проєктів як метод формування соціокультурної компетенції.....	85
<i>Стрюк Наталя</i> Вінниця	Роль наукового порталу <i>Researchgate</i> у процесах диджиталізації освіти та науки: виклики, перспективи і практичні рішення	88
<i>Ткачук Аліса</i> Вінниця	Роль концепту <i>Fake</i> в американських медіаманіпуляціях	90
<i>Фатєєва Ганна</i> Черкаси	Мультимедійне навчання комунікації німецькою мовою	93
<i>Федорова Поліна</i> Вінниця	Переваги й недоліки у впровадженні ігрових форм роботи в процесі вивчення англійської мови для учнів 5–9 класів	94
<i>Цветкова Вероніка</i> Вінниця	Лексико-стилістичні засоби створення позитивного іміджу Дональда Трампа в медіа.....	96
<i>Черненко Дар'я</i> Вінниця	Способи відтворення історичних реалійу перекладі роману Семена Скляренка «Святослав» німецькою мовою	100

Бойван Катерина

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Запужляк І. М.*

ПРО ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМОВНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОМАНУ МЕДЛІН МІЛЛЕР «ЦИРЦЕЯ» У ПЕРЕКЛАДІ ОЛЕКСАНДРА ГЛАДКОГО

Художній переклад – це багатогранний і творчий процес, який вимагає від перекладача не тільки вільного володіння іноземною мовою, а й ґрунтовного розуміння культурного, історичного та літературного контексту оригінального твору. Він не зводиться до буквального відтворення змісту іншою мовою, а є складним актом міжкультурної взаємодії, де важливо зберегти стилістику, емоційну насиченість і художню виразність першоджерела. Важливу роль у забезпеченні адекватного та якісного перекладу відіграють лексичні трансформації – спеціальні прийоми, що дають змогу адаптувати текст до іншої мовної системи, не втрачаючи авторського стилю, смислових відтінків та художньої виразності. Вони допомагають подолати відмінності між мовними структурами, стилістичними нормами та специфікою образного мислення різних народів. Завдяки таким трансформаціям переклад не лише точно передає зміст, а й зберігає ритм, інтонаційну забарвленість і експресивність твору, що є особливо важливим у сфері художньої літератури.

У процесі перекладу художнього твору основним завданням перекладача є забезпечення еквівалентності між оригінальним і перекладеним текстами шляхом застосування відповідних перекладацьких трансформацій, які враховують змістовні, семантичні та стилістичні аспекти. Над інтерпретацією поняття «перекладацькі трансформації» працювали українські лінгвісти А. Калита, А. Мамрак, В. Карабан [2], Д. Лазуренко, І. Корунець, Н. Проценко, О. Селіванова [8], С. Максимов [5] та багато інших.

Звісно, єдиного та уніфікованого визначення, що ж таке перекладацькі трансформації, не існує, і в теорії існувати не може [6], проте можна розглянути визначення кількох українських дослідників. Так, С. Максимов пише, що перекладацькі трансформації є аналітичними змінами текстових елементів і виконуються перекладачами в процесі перекладу, а не на етапі доперекладацького аналізу тексту [5]. Інша українська філологиня О. Селіванова вважає, що перекладацька трансформація – це «перетворення, модифікація форми, або змісту й форми в перекладному тексті з метою досягнення балансу різних видів інформації та прагматичного впливу на адресата порівняно з текстом оригіналу» [8]. У своїй праці І. Корунець стверджує, що перекладацькими трансформаціями (в оригінальному джерелі *translator's transformations*) можна називати основні та незначні зміни в структурній формі мовних одиниць, що відбуваються з метою досягнення точності в перекладі [4].

Усі наукові підходи до класифікації перекладацьких трансформацій розглядають лексичні трансформації як ключовий компонент, що підкреслює їх значущість у перекладацькому процесі. Згідно з науковою розвідкою В. Карабана, до

лексичних трансформацій належать: конкретизація, генералізація значення слова, додавання слова, вилучення слова, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, переставновка слова [2]. О. Богайчук надає такі лексичні трансформації: конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація, декомпресія, опущення слів, змістовий розвиток [1].

Внаслідок аналізу ілюстративного матеріалу, дібраного методом суцільної вибірки з українськомовної інтерпретації Олександра Гладкого роману Медлін Міллер «Цирцея», було виявлено такі перекладацькі трансформації: конкретизація, генералізація, змістовий розвиток, антонімічний переклад, вилучення слів та інші.

1. Конкретизація – найбільш вживана лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики замінюється словом (терміном) вузької семантики [3]. У контексті інтерпретації, виконаної Олександром Гладким, конкретизація застосовується для передачі англійських іменників українською мовою, до прикладу:

«They called me nymph, assuming I would be like my mother and aunts and thousand cousins» [9: 7].

«Мене називали німфою, гадаючи, що буду така сама, як мати, і тітки, і тисячі братів та сестер» [7: 7].

В англійському тексті використано «cousins» (кузени, двоюрідні брати та сестри), але переклад розширює значення до братів і сестер, адже однослівного поняття в українській мові не існує.

2. Змістовий розвиток застосовується перекладачем для визначення значення слова з урахуванням контексту речення та екстралінгвістичних чинників [1].

*«There was no muck, no slimy frogs, only clean, round stones **giving way** to grass»* [9: 8].

«Там не було бруду, слизьких жаб, а лише чисте кругле каміння, крізь яке проростала трава» [7: 8].

«Giving way» означає поступатися місцем, але перекладач уточнив це через «проростала», адже такий переклад краще передає сенс речення. Ця зміна є прикладом змістового розвитку, оскільки перекладач не просто передає значення оригіналу, а додає новий нюанс – більш активний процес проростання трави, що робить опис яскравішим і природнішим для українського читача.

3. Генералізація – трансформація, що зводиться до зміни терміна вузької семантики на термін ширшої семантики [3].

*«She was as **quicksilver** cruel as ever»* [9: 102].

*«Вона була **жорстока**, як завжди»* [7: 123].

В оригіналі «quicksilver cruel» передає образність і підкреслює особливу, змінну, імпульсивну жорстокість персонажа. «Quicksilver» (буквально «ртутна») у переносному значенні вказує на нестабільність, мінливість, непередбачуваність. У перекладі ця деталь втрачена, і залишено лише узагальнене «жорстока, як завжди», без уточнення характеру цієї жорстокості.

4. Антонімічний переклад, тобто використання слова чи фрази у перекладі, що має значення, протилежне тому, що відповідає англійському слову чи фразі, які використовуються в оригіналі [1].

*«The soldiers followed behind, carrying the old cage on poles **to keep their distance**»* [9: 116].

«Вояки прийшли за нами, несучи стару клітку на жердинах, щоб не зближуватися з нею» [7: 141].

В оригіналі «*keep their distance*» означає дослівно «триматися на відстані», але в перекладі замінене антонімічним дієсловом «зближуватись».

5. Вилучення слів – це виправдане з погляду адекватності перекладу, насамперед норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [2, 311].

«*That word, nymph, paced out the length and breadth of our futures*» [9: 7].

«Оте слово німфа було насправді мірою і знаменням нашого майбуття» [7: 7].

Частина «*paced out the length and breadth*» була опущена, а значення речення передано більш лаконічно.

Висновки. Внаслідок проведеного аналізу перекладу роману Медлін Міллер «Цирцея» Олександром Гладким було виявлено застосування різноманітних лексичних трансформацій, серед яких наявні конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, вилучення слів та змістовий розвиток. Ці трансформації відіграють ключову роль у збереженні стилістичної та семантичної еквівалентності між оригіналом і перекладом, забезпечуючи точність передачі змісту й емоційного забарвлення твору. Вибір конкретного прийому залежить від лексико-граматичних особливостей англійської та української мов, а також від необхідності адаптації тексту до очікувань цільової аудиторії. Дослідження підтверджує, що грамотне використання перекладацьких трансформацій є важливим інструментом у процесі міжкультурної комунікації, що сприяє створенню якісного та природного перекладу художніх текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богайчук О. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2021. № 49, т. 2. С. 143–146.
2. Карабан В. І. Переклад наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова Книга, 2004. 577 с.
3. Клименко І. М., Зоренко І. С. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії*. 2021. Вип. 8. С. 84–90.
4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства: підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
5. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навч. посіб. Київ, 2006. 157 с.
6. Миклашук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»): магістерська робота. Суми, 2020. 76 с.
7. Міллер М. *Цирцея* / пер. з англ. О. Гладкого. Харків: Віват, 2024. 403 с.

8. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова Філологія*. 2012. № 50. С. 201–208.

9. Miller M. *Circe*. New York: Little, Brown and Company, 2018. 355 p.

Бородій Тетяна

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Григошкіна Я. В.*

СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ПРИЙОМУ

Українська локалізація відіграє важливу роль у збереженні мовної ідентичності та культурного коду, особливо в умовах глобалізації та розширення іншомовного контенту. Враховуючи активний розвиток цифрових технологій, ігрової індустрії та програмного забезпечення, які потребують якісного перекладу, питання української локалізації набуває особливої актуальності. Дослідження специфіки української локалізації як перекладацького прийому є надзвичайно актуальним, оскільки сприяє удосконаленню перекладацьких стратегій, підтримці мовної культури та інтеграції України у світовий цифровий простір без втрати власної ідентичності.

Окремої уваги заслуговує питання відповідності локалізації чинним мовним нормам та використання українізмів замість калькування чи високої частотності англіцизмів. Це сприяє розвитку української мови, її популяризації серед молодого покоління та забезпечення якісного сприйняття контенту українськими користувачами. Також важливим пунктом для українського користувача є викорінення російської локалізації відеоігор, яка займала чільне місце серед мов у налаштуваннях англійськомовних відеоігор на території України.

Локалізація передбачає не просто переклад тексту, а й адаптацію контенту відповідно до мовних, культурних і навіть соціальних особливостей цільової аудиторії. Перекладачі можуть зіткнутися з численними викликами лінгвістичного характеру. Українська мова має граматичні та стилістичні особливості, які впливають на вибір перекладацьких стратегій.

Іспанський лінгвіст Альберто Фернандес Косталес визначив основні стратегії, які застосовуються під час локалізації комп'ютерних ігор, а саме доместикація і форенізація, відсутність перекладу, творчий переклад, буквальный переклад та компенсація [4]. Для перекладача надзвичайно важливим завданням є застосування стратегій локалізації під час перекладу комп'ютерних ігор, адже доречність та правильне їх використання впливатиме на ігровий досвід гравців.

Приклад з гри «Sally Face»:

Англ. *Dr. Enon: The second one, the one from the apartment...* [1] – укр. *Доктор Отхін: Про другий з апартаментів...* [5].

У цьому випадку можна простежити використання дослівного перекладу та компенсації. Дослівно була перекладена лексема англ. *apartment*. Прізвище персонажа *Енон* є грою слів. Якщо його прочитати навпаки, то отримаємо слово *None*, що означає ‘ніхто’. Перекладачі вдало зберегли гру слів, застосувавши компенсацію, тому якщо в українській локалізації прізвище *Отхін* прочитати навпаки, то отримаємо слово ‘ніхто’.

Інші труднощі, які часто виникають під час перекладу відеоігор, можуть бути пов’язані з використанням сленгу, діалектів, фразеологізмів, адаптацією діалогів. Важливо звертати увагу на релігійні, історичні та соціальні нюанси під час локалізації, адже переклад тієї самої гри може сприйматися по-різному у країнах з іншими культурними та політичними цінностями [2].

Розглянемо приклад із гри «Sally Face», де, на нашу думку, перекладачам вдалося відтворити особливості сленгу:

Англ. *David: Thanks, Sal. I'd do it myself but I'm ahnt of clean clothers ya see, and I jest hate to be the old party pooper, jano?* [1] – укр. *Девід: Дякую Сале, Я б сам пішов, але шмоток у мене то чистих нема, бачиш. Ще я мав бути стариком-занудою, що обломлює іншим кайф* [5].

Оскільки переклад гри відбувається у межах комп’ютерного простору та програм, то важливу роль відіграють технічні аспекти локалізації, як-от розмір та обсяг тексту. Невідповідний розмір тексту може призвести до проблем технічного плану [3].

У списку персонажів з гри «Sally Face» запропоновані різні ігри та активності. Серед них можна помітити акронім «*D + D*» [1]. В українській локалізації він залишився неперекладеним, тому українському гравцеві буде незрозуміло, про яку активність йдеться. На наш погляд, це – скорочена назва настільної гри *Dungeons & Dragons*. Поле для написання обмежене, оскільки воно має вигляд аркуша з блокноту, тому українські локалізатори вирішили залишити текст неперекладеним.

Отже, українська локалізація відеоігор є не просто питанням перекладу, а комплексним процесом, що поєднує мовну адаптацію, культурне осмислення та технічне забезпечення. Вона є невід’ємним кроком на шляху до розвитку українського ігрового сегмента, забезпечення якісного ігрового досвіду та зміцнення національної присутності в індустрії цифрових розваг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сторінка гри Sally Face в онлайн-крамниці Steam. 2016. URL: https://store.steampowered.com/bundle/12482/Sally_Face__COMPLETE_GAME/ (дата звернення: 02.07.2020).
2. Чередничок Т. І. Особливості локалізації ігор. Інструкції. Шляхбित्रаф. Переклад діалогів. URL: <https://games.logrusit.com/en/news/game-localization-what-you-need-to-know/> (дата звернення: 23.09.2018).
3. Чередничок Т. І. Особливості локалізації ігор. Технічні аспекти. Шляхбित्रаф. URL: <https://sbt.localization.com.ua/article/osoblivosti-lokalizatsiyi-ihor-tekhnichni-aspekti/> (дата звернення: 08.10.2018).
4. Costales A. F. Exploring translating strategies in video game localization. *MonTI Monografias de Traduccion e Interpretation*. 2012. № 4. P. 389–402.

5. Sally Face. Українська онлайн-крамниця Steam. URL: <https://steamcommunity.com/sharedfiles/filedetails/?id=2833797487> (дата звернення: 11.07.2022).

Власов Данііл

Харків

*Науковий керівник: професор кафедри
історії зарубіжної літератури і класичної
філології ХНУ ім. В. Н. Каразіна,*

доктор філологічних наук, професор Шеховцова Т. А.

ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТРАВМИ (НА ПРИКЛАДІ МОК'ЮМЕНТАРНОГО РОМАНУ)

У романі «Зошит Катерини Суворової» Л. Горалік (Ізраїль), яка активно виступає проти проведення СВО і бере участь у фінансуванні України, досліджуються наративні стратегії репрезентації травми, зокрема травматичні наслідки каральної психіатрії. Аналіз тексту демонструє, що наративна структура роману побудована на фрагментарності, повторюваних мотивних елементах та псевдодокументальних вставках, які підкреслюють травматичний досвід головної героїні.

Вивчення питань травми та її репрезентації в літературі є одним із ключових підходів до аналізу текстів, що осмислюють досвід насильства, втрати, персональної чи історичної катастрофи. Такий підхід є релевантним щодо роману Л. Горалік, адже як фабула, так і структура «Зошиту...», характер наративу, повторюваність і звернення до уявного адресата вказують на посттравматичну і сповідальну природу тексту.

Дослідження травми є міждисциплінарною сферою, що охоплює літературознавство, історію, психологію та соціальні науки [3: 108]. Теорія травми разом із наративною теорією складає методологічну основу цього дослідження.

Дія роману розгортається у вигаданому просторі – неіснуючому закритому місті Тухачевськ. Це місто є частиною довготривалого трансмедіального (текстового та графічного) проєкту авторки, до якого належать, крім цього роману, ще декілька повістей. Закрите місто нібито створене у 1948 р. на тому місці, де в реальному світі розташований Санкт-Петербург, і відповідно таке, що складає мінус-прийом щодо петербурзького міфу, стає простором, де в найбільш чистому вигляді реалізуються тоталітарні практики закритого радянського суспільства.

Роман написано у формі текстових та графічних щоденникових записів мистецтвознавиці та екскурсоводки Катерини Суворової, яка перенесла досвід російської каральної психіатрії. Записи адресовані до її нібито семирічного сина, якого вона насправді втратила ще вагітною. Текст нотаток супроводжується двома псевдодокументами, що обґрунтовують його походження: це «фрагмент з інтерв'ю» доньки психіатра Марка Вайса та «біографічна довідка» з фактологічним викладом життя авторки зошита. Ця сукупність фактів – трансмедіальний інтер-

текстовий простір, щоденниковий формат і псевдодокументальний супровід – на прагматичному й рецептивному рівні нав'язує текстові семантику еґо-документа, не просто фікціонального тексту, але тексту-свідчення, тексту в жанрі «мок-фікшн» (псевдодокументальний текст).

Семантика свідчення та документальності експліцитно ставить перед реципієнтом проблему довіри чи недовіри до наратора «документа» («зошита»). З одного боку, ми знаємо, що «авторка» зошита, Катерина Суворова, пройшла через психіатричне «лікування» у зв'язку з належністю до фікціональної «Паперової церкви» та активним місіонерством. Ми можемо з недовірою ставитися до психіатричної інституції й, навпаки, довірою до нараторки. Утім, реципієнт має змогу доволі швидко помітити, що нараторка не в здоровому глузді, й може припускати, що перебування у психіатричній лікарні завдало шкоди її ментальному здоров'ю.

Текст має роздрібнену, фрагментарну будову з численними повторюваними мотивними та структурними елементами. Ця перервність тексту становить ще одне свідчення про травматичний досвід його авторки (Суворової): травма порушує цілісність сприйняття й мислення, що відображається на письмі [1]. Суворова не може утримувати довгі та логічно послідовні роздуми, щоб, наприклад, написати цілісну наративізовану сповідь. Отже, Катерина пережила травматичний досвід – примусову госпіталізацію і втрату дитини.

Текст «зошита» просякнутий християнською символікою і може бути інтерпретований через християнський код. Катерина Суворова проходить через шлях травми, страждання та – можлива подвійна інтерпретація – пропрацювання травми (у дискурсі *trauma studies*) [2] або скупчення гріха ненависті (у християнському дискурсі). У структурі «Зошита Катерини Суворової» можна виокремити певний сакральний простір, що створюється через релігійні образи, інтерпретацію християнської символіки тощо.

Для свого «сина» (і відповідно для себе) Суворова створює казковий, ескапічний світ, у якому б можна було переховуватися від жахів «зовнішнього» світу й того, що Суворова називає не інакше як «ТАМ» – тобто, вочевидь, психіатричній лікарні. Коли відбувається перша раптова зустріч із психіатром Марком Вайсом, Суворова в паніці ліпить жакливого, страшного пса Петерса, який повинен, у разі загрози, зжерти цю людину. Зустріч з Вайсом починає поступово руйнувати Катеринину ескапістську стратегію захисту від жахів зовнішнього світу.

Зовнішній погляд (інтерв'ю Соні Вайс) оцінює Катерину Суворову як божевільну. Навпаки, погляд зсередини – спостереження за записками самої Катерини – висвітлює динаміку її психічного стану як оздоровчу, адже вона проходить шлях «пропрацювання» травми і позбувається її, залишаючись водночас у вірі та в християнському дискурсі.

У тексті роману травма постає як ключовий структурний і семантичний елемент, що визначає наративні стратегії і стає конструктивним фактором у свідомості головної героїні-нараторки. Через щоденникові записи, трансмедіальні вкраплення та псевдодокументальні елементи текст моделює досвід осмислення травматичного минулого. Отже, роман можна розглядати як багаторівневий текст, у якому переплітаються мотиви травми, пам'яті, репресивної реальності й пошуку духовного виходу за межі нестерпного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Caruth C. *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative and History*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996. 156 p.
2. Маркович М. Моделі наративного уявлення про травму. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*: збірник наукових праць (Філологічні науки). 2021. № 18. С. 48–56.
3. Пухонська О. Травматична пам'ять і національна ідентичність: посттоталітарна версія взаємовпливу (на прикладі сучасної української літератури). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. Філологічні науки. 2016. № 7. С. 107–111.

Вовк Маріна

Вінниця

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії і практики перекладу, кандидат філологічних наук Запужляк І. М.

ПРО ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ: (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ДЖЕННІФЕР Л. АРМЕНТРАУТ «ІЗ КРОВІ Й ПОПЕЛУ» В УКРАЇНСЬКОМОВНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МАРІЇ ПУХЛІЙ)

Художній переклад є одним із найскладніших напрямів перекладацької діяльності через активний розвиток міжкультурної взаємодії. Його актуальність зумовлена необхідністю адекватної передачі змісту літературних творів та досягнення еквівалентності тексту за допомогою лексичних трансформацій. І. В. Корунець визначає перекладацькі трансформації як зміни мовних одиниць, спричинені відмінностями у виражальних засобах мов оригіналу та перекладу, що унеможливує дослівне відтворення змісту [6: 136].

На думку Ю. Мюллера, лексико-семантичні трансформації виникають через низку факторів. Серед них – відмінності у значеннях або стилістичних особливостях слів, необхідність перебудови речення на синтаксичному рівні, специфіка сполучуваності лексем, особливості керування й валентності дієслів. До того ж важливу роль відіграють розбіжності в екстралінгвістичних знаннях носіїв мови оригіналу та перекладу, а також випадки, коли буквальний переклад є неприродним або ж текст оригіналу містить надлишкову семантичну інформацію [6: 136].

У художньому перекладі найчастіше застосовують лексичні трансформації, які полягають у заміні окремих мовних елементів відповідно до норм і особливостей цільової мови. Найпоширеніша класифікація цих трансформацій охоплює такі основні види: конкретизація, смисловий розвиток, додавання чи вилучення лексичних одиниць, а також використання антонімічного перекладу [3: 408].

Конкретизація значення – це перекладацька трансформація, яка передбачає заміну слова з широким значенням на більш точний відповідник, що відповідає контексту. Англійські дієслова здебільшого передають дію загальною, тоді як українські мають конкретніший характер, акцентуючи не лише на самій дії, а й на

особливостях її виконання [4: 96]. Наприклад, речення англ. *Their gazes were fixed to the floor, heads bowed slightly* [7: 125] було перекладено, як укр. *Їхні погляди вп'ялися в підлогу, а голови були злегка схилені* [5: 150] з використанням конкретизації. Вона проявляється в тому, що *вп'ялися* не є прямим перекладом *fixed*, оскільки останнє має значення *зафіксовані* або *спрямовані*.

Антонімічний переклад – це заміна вихідного поняття на протилежне за значенням, але зі збереженням загального змісту [3: 408]. Наприклад, англ. *I drank while his gaze remained fixed on me, seeming to miss nothing* [7: 438] в українській інтерпретації передано, як укр. *Пила, поки Гоук не зводив із мене погляду і, здавалося, не пропускав нічого* [5: 553]. Тут вираз *his gaze remained fixed on me* перекладено, як *не зводив із мене погляду*, що має протилежне значення, але передає ту ж саму думку.

Додавання полягає у введенні в переклад додаткових слів для точнішого передання прихованого змісту [3: 408]. Наприклад, уривок англ. *Hawke hadn't seen my full face the night at the Red Pearl, but he'd seen enough that it could trigger recognition* [7: 138] у перекладі звучить так: *Тієї ночі в «Червоній перлині» Гоук не бачив мого обличчя повністю, однак побачив достатньо, щоб цей спогад допоміг йому мене впізнати* [5: 166]. У пропонованому прикладі додано слово *спогад*, якого немає в оригіналі, щоб чіткіше передати значення.

Протилежним до способу додавання є перекладацька трансформація вилучення, за якої усуваються плеонастичні або тавтологічні елементи, що вже містяться в імпліцитному змісті [3: 408]. Наприклад, у реченні англ. *Until I became surrounded by a kaleidoscope of vivid, bright blues, the color reminding me of the Stroud Sea* [7: 438] частина «*vivid, bright*» (*яскраві, світлі*) у перекладі скорочена до *яскравих*, що зберігає загальний сенс без надмірного навантаження тексту. Результатом перекладу є: *Доки мене не оточив калейдоскоп яскравих блакитних барв, – кольору, що нагадував мені море Страуда* [7: 553].

Смисловий розвиток – це перекладацька трансформація, що передбачає заміну одного поняття іншим на основі їх логічної або асоціативної близькості. Такий прийом дає змогу зберегти зміст висловлювання, адаптуючи його до норм цільової мови [1: 97]. В реченні англ. *The windows offered views of the gardens to the left and the Temples atop the Undying Hills* [7: 122] перекладено, як укр. *З вікон відкривався краєвид на сади ліворуч і на Храми, що стояли на Невмирущих пагорбах* [5: 145]. В англійському реченні *вікна* виступають як причина, що *пропонують* краєвид, тоді як в українському перекладі наголос зміщується на наслідок – *краєвид*, що *відкривається* з вікон.

Компенсація у перекладі – це спосіб передання змістових елементів оригіналу, які були втрачені, за допомогою інших мовних засобів, іноді в іншій частині тексту. Існує два основні види компенсації: повна (замінює втрачений елемент у іншому місці тексту, зберігаючи еквівалентність) та часткова (відтворює лише частину втраченої інформації). Також компенсація може бути семантичною (відтворення пропущеного змісту) або стилістичною (збереження експресивності оригіналу) [2: 83]. Оригінальне речення *I shuddered. That was also another gentle term for drinking the blood of the gods* [7: 230] у перекладі *Я здригнулася. Знову м'яко сказано про пиття крові богів* [5: 286]. У вказаному прикладі використано

компенсацію: у другому реченні втрачено конкретну вказівку на *another term*, але зміст передано через конструкцію *знову м'яко сказано*.

Отже, художній переклад є складним і багатовимірним процесом. Одним із ключових аспектів перекладацької діяльності є застосування лексичних трансформацій, які дають змогу адаптувати текст до норм і особливостей цільової мови. Вони забезпечують точність передання змісту, збереження стилістичних особливостей оригіналу та природність викладу в перекладі. Серед основних видів лексичних трансформацій виділяють конкретизацію, узагальнення, антонімічний переклад, додавання, вилучення, смисловий розвиток та компенсацію. Кожен із цих методів спрямований на подолання розбіжностей між мовою-джерелом і мовою перекладу, допомагаючи уникнути калькування та механічного відтворення тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болдирева А. Є. Смисловий розвиток при перекладі. *Записки з романо-германської філології*. Одеса: КП ОМД, 2019. Вип. 2(43). С. 93–102.
2. Гордієнко Н. М. Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Вип. 30(2). С. 83–85.
3. Дячук Н. В., Рушиць В. С. Лексичні трансформації у художньому перекладі. *Modern science, practice, society*. 2020. С. 407–409.
4. Запухляк І. М., Табаран Д. О. Лексичні трансформації у романі Маркуса Зузака «Крадійка книжок». *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2024. Вип. 34, т. 2. С. 95–100.
5. Арментраут Дж. Л. Із крові й попелу. Книга 1 / пер. з англ. М. Пухлій: Bookchef, 2022. 608 с.
6. Плужник К. В. Лексичні трансформації при перекладі художнього тексту. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук*. 2024. С. 136–138.
7. Jennifer L. Armentrout *From Blood and Ash*. 2023. 493 p.

Гончар Ельвіра

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат педагогічних наук, доцент Бойван О. С.*

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ

Ефективне використання інформаційних технологій у навчанні іноземної мови вимагає чіткого розуміння принципів їх відбору та застосування. Ці принципи визначають критерії вибору технологій та особливості їх інтеграції в навчальний процес, забезпечуючи досягнення освітніх цілей. Дослідження принципів використання інформаційних технологій у навчальному процесі здійснювали багато вчених.

Зокрема, питання педагогічної доцільності, методичної ефективності та інтеграції цифрових технологій із традиційними методами розглядали В. Ю. Биков, О. І. Локшина, А. М. Гуржій. Вікові особливості учнів та роль інтерактивності у навчанні аналізували Л. С. Ващенко, Ю. О. Жук, наголошуючи на важливості гейміфікації та адаптивного навчання. Проблеми технічної доступності та адаптивності досліджували О. В. Співаковський, Н. В. Морзе, а питання системності й комплексності у впровадженні інформаційних технологій розглядала Л. О. Романішина. Безпекові аспекти використання цифрових технологій та захист персональних даних в освітньому середовищі вивчали О. П. Пінчук, М. П. Шишкіна, тоді як економічну доцільність їх застосування аналізували В. В. Коваленко, О. В. Семеніхіна. Нарешті, постійний моніторинг і оновлення цифрових технологій у навчанні є предметом досліджень Є. В. Клочко, Ю. О. Юн, які вивчають інноваційні освітні запити.

Принцип педагогічної доцільності є фундаментальним під час відбору інформаційних технологій. Відповідно до цього принципу, використання будь-якої технології повинно бути обґрунтованим з погляду її внеску в досягнення конкретних навчальних цілей. Водночас важливо враховувати специфіку навчального матеріалу, особливості цільової аудиторії та наявні технічні можливості [2].

Принцип відповідності віковим особливостям учнів вимагає врахування психологічних та фізіологічних характеристик цільової аудиторії. Для учнів основної школи важливим є забезпечення інтерактивності, візуальної привабливості та елементів гейміфікації. Водночас необхідно дотримуватися санітарно-гігієнічних норм щодо тривалості роботи з цифровими пристроями [3].

Принцип технічної доступності передбачає врахування наявних технічних можливостей навчального закладу та учнів. Обрані технології повинні бути сумісними з наявним обладнанням та програмним забезпеченням. Важливим є також забезпечення можливості роботи в офлайн-режимі або за обмеженого доступу до інтернету [4].

Принцип методичної ефективності вимагає, щоб обрані технології сприяли досягненню конкретних методичних цілей. Це стосується формування мовних навичок, розвитку мовленнєвих умінь, забезпечення комунікативної практики. Технології повинні органічно вписуватися в загальну методичну систему навчання іноземної мови [2].

Принцип інтерактивності та зворотного зв'язку є особливо важливим для підтримки мотивації та забезпечення ефективності навчання. Обрані технології повинні давати учням змогу активної взаємодії з навчальним матеріалом та отримання своєчасного зворотного зв'язку щодо результатів їхньої роботи [3].

Принцип адаптивності та гнучкості передбачає можливість налаштування технологій відповідно до індивідуальних потреб та рівня підготовки учнів. Це включає можливість вибору рівня складності, темпу роботи, форми представлення матеріалу [1].

Принцип комплексності та системності вимагає, щоб обрані технології утворювали цілісну систему, спрямовану на формування всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції. Важливим є забезпечення взаємозв'язку та взаємодоповнення різних технологій [3].

До того ж під час застосування інформаційних технологій на уроках англійської мови важливо дотримуватися *принципу поетапності та послідовності*. Це передбачає чітке планування використання технологій на різних етапах уроку та забезпечення логічного переходу між різними видами діяльності.

Принцип безпеки та захисту персональних даних вимагає особливої уваги під час вибору онлайн-ресурсів та платформ. Необхідно перевіряти надійність джерел, політику конфіденційності та умови використання технологій, особливо коли йдеться про роботу з неповнолітніми [5].

Принцип економічної доцільності передбачає врахування фінансових аспектів використання технологій. Під час вибору платних ресурсів необхідно оцінювати співвідношення ціни та якості, а також розглядати можливість використання безкоштовних альтернатив [4].

Принцип постійного оновлення та вдосконалення вимагає регулярного моніторингу нових технологічних рішень та оцінки їх потенціалу для навчання іноземної мови. Важливим є також збір зворотного зв'язку від учнів та вчителів щодо ефективності використовуваних технологій [5].

У процесі застосування інформаційних технологій необхідно дотримуватися *принципу варіативності та різноманітності*. Це дає змогу підтримувати інтерес учнів, забезпечувати різні канали сприйняття інформації та враховувати індивідуальні стилі навчання [1].

Важливим є також *принцип інтеграції з традиційними методами навчання*. Інформаційні технології не повинні повністю замінювати традиційні форми роботи, а мають гармонійно доповнювати їх, створюючи нові можливості для навчання та практики [1].

Принцип часової доцільності вимагає раціонального розподілу часу на використання різних технологій протягом уроку. Необхідно уникати як надмірного, так і недостатнього використання технологій, забезпечуючи оптимальний баланс різних видів діяльності [1].

Тобто ефективне використання інформаційних технологій у навчанні іноземної мови неможливе без дотримання вищезазначених принципів, оскільки вони забезпечують комплексний, науково обґрунтований підхід до їх відбору та інтеграції в освітній процес. Сукупність цих принципів гарантує педагогічну, методичну та технічну доцільність застосування технологій, враховуючи вікові особливості учнів, доступність ресурсів, безпеку використання та економічну ефективність. Важливою умовою є також інтеграція цифрових технологій із традиційними методами навчання, що сприяє формуванню всебічних мовленнєвих навичок та підтримці мотивації учнів. Тільки системний підхід, що поєднує всі ці аспекти, дає змогу максимально ефективно використовувати інформаційні технології для досягнення освітніх цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*: зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. Київ: Атіка, 2005. 272 с.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук та ін. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2004. 112 с.

3. Карташова Л. А. Використання мультимедіа як засобу професійної діяльності майбутніх вчителів. *Наукові записки*. Вип. 77. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Ч. 2. 2008. С. 58–63.

4. Кривуца В. Г., Беркман Л. М., Лапінський В. В. Основи інфокомунікацій: підручник. Київ: ДУІКТ, 2011. 304 с.

5. Лапінський В. В. Навчальне середовище нового покоління та його складові. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наукових праць. Педрада. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. № 6(13). С. 26–32.

Гримайло Віолетта

Суми

*Науковий керівник: доцент кафедри
германської філології Сумського державного університету,
кандидат філологічних наук, доцент Ємельянова О. В.*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Методика викладання є одним із фундаментальних складників освітнього процесу, що визначає ефективність передачі знань, формування компетентностей і розвиток особистості учнів і студентів. Вона охоплює широкий спектр принципів, методів і підходів, спрямованих на досягнення навчальних цілей. У сучасному світі значення методики викладання зростає у зв'язку зі швидким розвитком технологій, змінами в освітніх парадигмах і потребою у підготовці висококваліфікованих фахівців. Порівняння методик викладання в США та Україні дає змогу виявити спільні риси, відмінності та можливості вдосконалення освітніх систем обох країн [2: 82–86].

Методика викладання як наукова дисципліна досліджує принципи, методи та засоби навчання, спрямовані на ефективне засвоєння знань і формування навичок. Вона базується на основних дидактичних принципах, серед яких систематичність, наочність, доступність, послідовність і індивідуальний підхід. Успішне навчання передбачає використання різноманітних методів, які відповідають змісту матеріалу та характеристикам аудиторії.

Сучасна методика викладання ґрунтується на когнітивних теоріях навчання, зокрема на конструктивістському підході, який передбачає активне залучення учнів у процес пізнання, а також на концепціях адаптивного та диференційованого навчання. Важливими складниками є впровадження технологій, інтеграція між-дисциплінарних знань і розвиток критичного мислення.

Освітня система США характеризується децентралізацією, що дає змогу навчальним закладам визначати власні методики викладання. Основними особливостями методики викладання в США є:

- Студентоцентрованість. Навчальний процес орієнтований на індивідуальні потреби та інтереси студентів. Викладачі сприяють розвитку самостійності та відповідальності учнів за власне навчання.

- Інтерактивні методи. Велика увага приділяється груповій роботі, проектному навчанню, дискусіям і кейс-стаді. Це сприяє активному засвоєнню знань і розвитку комунікативних навичок [5: 34–42].

- Технологічна інтеграція. Використання цифрових платформ, онлайн-курсів і мультимедійних ресурсів є невід’ємною частиною навчального процесу.

- Система оцінювання. У США поширене формувальне оцінювання, яке передбачає зворотний зв’язок протягом усього процесу навчання. Оцінювання проводиться не лише через іспити, а й через рефлексивні завдання, проекти та самостійні дослідження.

Освітня система України формувалася під впливом європейських та радянських педагогічних традицій. Характерними особливостями методики викладання є:

- Державне регулювання. Освітній процес значною мірою стандартизований через державні навчальні програми та нормативні акти.

- Традиційний підхід. Лекційно-семінарська система є основною формою організації навчання. Викладання часто орієнтоване на передачу теоретичних знань із меншим акцентом на практичне застосування.

- Авторитетність викладача. Викладач відіграє центральну роль у навчальному процесі, виступаючи джерелом знань і контролюючи навчальну діяльність студентів.

- Система оцінювання. Оцінювання базується переважно на підсумкових екзаменах та заліках, що акцентують на результатах, а не на процесі навчання [4: 32–38].

Порівняння методик викладання виявляє як спільні риси, так і значні відмінності.

1. Спільні риси:

- Орієнтація на студентоцентроване навчання.
- Використання інтерактивних методів.
- Інтеграція технологій у навчальний процес.

2. Відмінності:

- Гнучкість освітніх програм. У США студенти мають більшу свободу у виборі дисциплін, тоді як в Україні програми більш стандартизовані.

- Методи оцінювання. У США використовується формувальне оцінювання, тоді як в Україні переважає підсумкове оцінювання.

- Роль викладача. В американській системі викладач є фасилітатором навчання, тоді як в Україні він виконує роль експерта та контролера [1: 108–111].

Обидві системи стикаються зі спільними викликами:

- Адаптація до технологічних змін. Розвиток дистанційного навчання, штучного інтелекту та онлайн-освіти вимагає нових підходів до викладання.

- Забезпечення якості освіти. Уніфікація стандартів і впровадження кращих методик є ключовими для підвищення якості освітнього процесу.

- Підготовка до глобального ринку праці. Розвиток навичок критичного мислення, міждисциплінарного підходу та комунікативних здібностей є важливими для конкурентоспроможності випускників [3: 172–177].

Перспективи вдосконалення освітніх систем включають таке:

- Обмін досвідом. Інтеграція найкращих практик обох систем через міжнародні програми.
- Розширення академічної автономії. Надання навчальним закладам більше свободи у визначенні змісту програм і методів викладання.
- Підвищення кваліфікації викладачів. Інтенсивне навчання педагогів новітнім методам викладання та цифровим технологіям.

Порівняння методик викладання в США та Україні засвідчує, що, незважаючи на відмінності у структурі освітніх систем, обидві країни прагнуть забезпечити якісну освіту, орієнтовану на потреби студентів. Інтеграція успішних методів, обмін педагогічним досвідом і модернізація освітніх процесів сприятимуть підвищенню ефективності навчання та підготовці фахівців, здатних адаптуватися до сучасних викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Renner R. (higher ed. inc.). The rise of the For-Profit University. *The Journal of Higher Education*. 2003. 74 (1). P. 108–111.
2. Зіноватна О. М. Вища освіта у США: навчальний компонент у магістерських програмах різного типу. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2009. № 163. С. 82–86.
3. Коваленко О. Ю. Структура системи освіти США. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах: збірник наукових праць*. 2009. № 9. С. 172–177.
4. Олендр Т. М. Програми підготовки студентів природничих спеціальностей, що здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра у США й Україні: порівняльний аспект. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 147. С. 32–38.
5. Шаран Р. Етапи розвитку дистанційної освіти у США. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С. 34–42.

Джоган Вікторія
Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології Стрюк Н. В.

МОДЕЛІ ТА КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Зростаюча роль текстів у сучасній культурі, де інформація, знання й комунікація часто реалізуються через текстуальні зв'язки та перетинання, обумовлює актуальність пропонованої розвідки. Інтертекстуальність є ключовим інструментом для розуміння способів взаємодії текстів між собою, аналізу культурного контексту та ідентифікації прихованих значень. Особливо важливим таке дослідження

є в епоху цифрових медіа, де спостерігається постійне створення та трансформація текстів, а також активне використання цитат, алюзій, гіпертекстів і реміксів. Аналіз моделей інтертекстуальності дає змогу глибше зрозуміти механізми креативності, рецепції текстів і формування культурних смислів, що має значення для літературознавства, лінгвістики, культурології та медіазнавства.

Зазвичай розрізняють два підходи до інтертекстуальності: широкий та вузький. У. Еко пропонує широке розуміння інтертекстуальності з погляду читання, оскільки він вважає, що читач активно інтерпретує текст, використовуючи свої знання про попередню культуру для розуміння та інтерпретації [3: 53].

Німецький лінгвіст С. Загер виділяє три типи інтертекстуальності:

1) абстрактна, або радикальна, інтертекстуальність – потенційно можлива взаємодія між текстами, яка визначає широкі культурно-семіотичні зв'язки в текстовому просторі;

2) актуальна, когнітивна інтертекстуальність – це співвідношення між текстом та його читачем, які виникають під час розкодування та інтерпретації;

3) текстуально виражена інтертекстуальність – це набір засобів вираження міжтекстового діалогу в текстовій структурі за допомогою різноманітних сигналів та маркерів [4: 111].

Польська дослідниця З. Мітосек пропонує ідею розрізнення двох концепцій інтертекстуальності: глобальної (неусвідомленої) та обмеженої (свідомої). Перша з цих концепцій свідомо ігнорує авторський намір, розглядаючи письменника як будь-якого мовця, і розуміє інтертекст як цілісний контекст, що оточує кожную людину у мовному досвіді. Літературна творчість тут розглядається як особлива концентрація цього контексту, зафіксована та доступна для дослідження [2: 343].

В межах національно-екзистенціальної теорії інтертекстуальність аналізується з двох основних поглядів. По-перше, у межах теорії структури літературного твору можна вивчати взаємодії між текстами (цитації, алюзії, ремінісценції, пародії та інші форми використання чужих творів) або стилізацію – пряме відтворення стильових особливостей та норм інших авторів. По-друге, в межах теорії літературного процесу (процесології) форми міжтекстового (або міжтворового) діалогу можуть вивчатися як внутрішні фактори літературного розвитку, наприклад, відштовхування, запозичення, наслідування, пародіювання, епігонство, імітація, цитування, репродукція, ремінісценція, парафраза, натяк, варіація, суперництво, концентрація, розпорошення та інші [1].

Отже, у сучасній філологічній науці виділяють два підходи, або, фактично, дві теорії інтертекстуальності. Постструктуральна, яка є безпосереднім відображенням нігілістичної ідеології постмодернізму, може бути частково продуктивною на теоретично-спекулятивному рівні філософської або дослідницької свідомості, але є дуже сумнівною і контроверсійною як метод інтерпретації в літературознавстві. Наукова, літературознавча, яка інтегрує традиційні та новітні філологічні методології (компаративістику, герменевтику, феноменологію, діалогізм, формалізм, структуралізм, семіотику тощо), пропонує адекватну та ефективну з погляду інтерпретації концепцію міжтекстової взаємодії або літературного діалогу на рівні різних творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванишин В. П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. / упоряд. П. В. Іванишина. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 256 с.
2. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / пер. з польської В. Гуменюк, наук. ред. В. І. Іванюк. Сімферрополь: Таврія, 2003. 408 с.
3. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика: навч. посіб. Вінниця, 2019. 206 с.
4. Sager S. Intertextualität und die Interaktivität von Hypertexten. *Textbeziehungen: Linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität*. Tübingen: Stauffenburg, 1997. S. 109–123.

Доманська Віолетта

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Воловик А. А.*

АДЕКВАТНІСТЬ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ ЗАСОБАМИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

У сучасному світі машинний переклад відіграє важливу роль у міжкультурній комунікації, особливо в контексті швидкого поширення інформації через засоби масової інформації. Публіцистичний стиль, який характеризується емоційністю, експресивністю та використанням стилістичних засобів, становить особливий виклик для автоматизованих систем перекладу [5: 129]. Завдяки цим характеристикам публіцистичні тексти здатні формувати суспільні настрої, викликати емоційний відгук у читачів та сприяти поширенню актуальних ідей.

З огляду на специфіку публіцистичних текстів варто зазначити, що вони характеризуються лаконічністю, високою інформативною насиченістю, а також використанням суспільно-політичної лексики, метафор, алегорій, неологізмів та інших стилістичних засобів. До того ж у таких текстах часто зустрічаються елементи полеміки та виражена суб'єктивна позиція автора, що значно ускладнює їх переклад на інші мови [3: 122].

Мета дослідження полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати специфіку відтворення мовних особливостей публіцистичних текстів засобами машинних перекладачів. Говорячи про машинний переклад як об'єкт лінгвістичного дослідження, треба зазначити, що його розвиток розпочався з робіт Воррена Вівера та перших автоматизованих систем, як-от IBM Mark II (1954). З часом машинний переклад еволюціонував від простих систем прямого перекладу до сучасних нейронних та гібридних моделей, які значно підвищили якість автоматичного перекладу [1: 36].

Переклад публіцистичних текстів є складним завданням, адже вимагає збереження не лише змісту, а й емоційно-експресивного забарвлення оригіналу. Сам процес перекладу таких текстів супроводжується численними викликами. Зокрема,

труднощі виникають через насиченість матеріалу штампами, кліше, аббревіатурами, багатозначними термінами та неологізмами. До того ж важливу роль відіграє передача іронії, емоційно-експресивних елементів та специфіки заголовків, що потребує особливого підходу до перекладу.

Як і будь-яка технологія, машинний переклад має як переваги, так і обмеження. Серед основних переваг можна виокремити швидкість, економічність, доступність та підтримку великої кількості мов. Однак є й суттєві недоліки: низька якість перекладу складних текстів, необхідність постредагування, а також обмежена здатність враховувати культурний контекст [2: 172].

У контексті теоретичних підходів до перекладу публіцистики треба згадати важливі поняття «transediting» (редагування перекладу) та «framing» (адаптація тексту до світогляду цільової аудиторії) [5: 133]. Ці концепції стали ключовими у дослідженнях перекладу новинних текстів та сприяли активізації академічного інтересу до цієї теми наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Сьогодні існує три основні підходи до машинного перекладу: статистичний, нейронний та гібридний. Перший базується на аналізі великих обсягів двомовних текстів, другий використовує штучні нейронні мережі для генерації більш природних перекладів, а третій поєднує різні методи, що дає змогу досягти більшої точності та якості перекладу.

Роль людини у процесі машинного перекладу також залишається важливою. Існують різні моделі взаємодії людини та машини у перекладі: МАНТ (Machine-assisted human translation), коли перекладач використовує комп'ютерні інструменти для підвищення ефективності; НАМТ (Human-assisted machine translation), де машина виконує основну роботу, а людина редагує результат; та FAMT (Fully-automated machine translation), що передбачає повністю автоматизований процес без втручання людини [4: 215].

Не менш значущим фактором у розвитку машинного перекладу є корпусна лінгвістика, яка забезпечує аналіз великих обсягів мовних даних. Використання корпусів текстів дає змогу виявляти закономірності та підвищувати якість автоматичного перекладу завдяки вдосконаленню алгоритмів машинного навчання.

Оцінювання якості машинного перекладу є надзвичайно важливим, оскільки неточності можуть спричинити критичні помилки, особливо у спеціалізованих сферах, як-от медицина, право та технічні дисципліни. З огляду на це методи оцінювання якості перекладу поділяються на кількісні (BLEU, TER, METEOR) та якісні (експертний аналіз, оцінка користувачами). Водночас автоматизовані метрики мають обмеження, адже вони не враховують семантичну адекватність і контекстуальну точність, що підкреслює необхідність людського контролю [4: 217]. Поєднання автоматизованих і ручних методів забезпечує комплексне оцінювання перекладу, враховуючи стилістичні, прагматичні та семантичні аспекти.

Серед популярних систем машинного перекладу Google Translate, DeepL, Pragma 6.x та Microsoft Translator демонструють різний рівень точності залежно від типу тексту. Зокрема, публіцистичні тексти містять експресивну лексику, метафори та ідіоми, які машинні системи часто передають неточно. Проблеми виникають також у відтворенні стилістичних засобів, адже автоматизовані переклади можуть втрачати емоційне забарвлення та культурну специфіку [3: 121]. З огляду на граматичні особливості машинний переклад здебільшого правильно передає

часові форми, пасивні конструкції та модальність, хоча іноді дослівний підхід призводить до неприродного звучання. До того ж труднощі виникають у відтворенні умовних, питальних і негативних конструкцій, що вимагає додаткової корекції.

Отже, публіцистичний стиль із його інформативною насиченістю, експресивністю та культурною специфікою залишається складним викликом для перекладу. Проте машинний переклад, попри свої обмеження, стає дедалі ефективнішим завдяки розвитку нейронних та гібридних технологій. Для досягнення високої якості необхідний комплексний підхід, який поєднує автоматизовані системи з професійним редагуванням, враховуючи лінгвістичні, стилістичні та культурні нюанси. Лише так можна зберегти зміст і дух оригіналу, забезпечуючи природність і точність перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Machine Translation: An Introductory Guide / D. Arnold, L. Balkan, R. L. Humphreys, S. Meijer, L. Sandler. Oxford: Blackwell, 1994. 240 p.
2. Міщенко А. Л. Машинний переклад у контексті сучасного науково-технічного перекладу. *Вісн. Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романогерманська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Харків, 2013. № 1051. С. 172–180.
3. Руда А. В. Особливості перекладу англійських публіцистичних текстів українською мовою. *Львівський філологічний часопис*. 2021. Вип. 10. С. 120–124.
4. Чевдар Д. М. Особливості машинного перекладу політичного дискурсу. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С. 211–222.
5. Щепка О. А. Ідеологема сучасного публіцистичного тексту (на матеріалі українських ЗМІ). *Лінгвістичний вісник*. 2016. Вип. 5. С. 129–135.

Дудник Софія

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології Стрюк Н. В.*

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАТЕЙ ПРО ВІЙНУ ТА ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Вступ. Війна та збройні конфлікти є одними з найгостріших проблем сучасного світу, що знаходять своє відображення в публіцистичному дискурсі. Висвітлення цих подій визначає ставлення міжнародної спільноти, впливає на перебіг дипломатичних і воєнних рішень, а також формує суспільну думку як всередині країни, так і за її межами.

Дослідження мовних засобів у статтях на тему війни дає змогу виявити характерні риси лексики, стилістики та прагматичних стратегій, що використовуються для відображення реальності збройного конфлікту. Особливу увагу привертають

явища емоційно-експресивної лексики, термінології війни, метафор, наративів, спрямованих на об'єднання суспільства або привернення уваги світової спільноти.

Актуальність теми зумовлена як необхідністю усвідомлення впливу війни на інформаційний простір, так і глобалізацією сучасних збройних конфліктів, що дедалі частіше супроводжуються інформаційними війнами.

Метою пропонованого дослідження є аналіз мовних особливостей статей про війну, що дає змогу розкрити закономірності їх побудови, ідеологічні аспекти та специфіку взаємодії з цільовою аудиторією.

Виклад основного матеріалу. У публіцистиці під час написання статей про воєнні конфлікти одним і основним із мовних засобів є введення у текст військової лексики або термінології. До цієї категорії входять терміни, слова, вирази, які описують військову діяльність і використовуються у відповідній сфері [3].

Військова термінологія у публіцистиці виконує важливу функцію, сприяючи точному й виразному донесенню інформації, створенню відповідного емоційного тону та підкресленню важливості подій. Вона часто використовується як у прямому значенні, так і метафорично, що додає текстам глибини й допомагає читачам краще зрозуміти політичний, соціокультурний та історичний контекст ситуації. Правильний добір слів у таких текстах має вирішальне значення для формування сприйняття подій аудиторією [2].

До прикладу: *Тактичне спорядження, яке протестувала війна* (Урядовий кур'єр. – 02.08.2022); *Українські медсестри отримали полегишені жіночі бронезилети для роботи на передовій* (Україна Молода. – 14.08.2022); *Це бронезилети четвертого класу, НАТО-стандарту* (Рівне Вечірнє. – 09.06.2022).

Однією з особливостей статей про війну та збройні конфлікти в публіцистичному дискурсі є експресивність. До категорії засобів вираження експресивності можуть входити емоційно забарвлена лексика, експресивні висловлювання, яскраві увиразнювальні приклади. Експресивність надає читачу уявлення про переживання автора, захоплює його увагу та створює враження наближеності до аудиторії. За допомогою такого підходу газети можуть створити потрібну атмосферу, аби вразити читачів [1].

Експресивність у газетних текстах відіграє важливу роль у приверненні уваги читачів, встановленні емоційного зв'язку з аудиторією та наданні глибини розповідям, особливо в контексті війни, де важливо зберігати баланс між емоційністю та об'єктивністю [5]. Автор статті поєднує фактичну інформацію з емоційно забарвленою лексикою, що дає змогу передати читачам переживання та викликати емоційний відгук. Емоційність тексту також підкреслюється через структуру речень, авторський тон і стилістичні прийоми [4].

Як приклад можна навести різні авторські лексичні одиниці, що направлені на посилення експресивності: *Саме тому «Кримнаш» насамперед, спрямований на спробу «кремлівських» утриматися* (День. – № 150–151. – 21–22.08.2015); *Навчіть його, свого проводиря, не будь слугою в Путіна-царя* (Літературна Україна. – № 27–28 (5810–5811). – 03.08.2019); *Всенародне волевиявлення на животрепетну тему – «росієвизьминас»* (День. – № 150–151. – 21–22.08.2015).

Емоційність можна передавати не тільки за допомогою лексичних засобів із різним емоційним забарвленням чи відтінками. Це починається з вибору теми

статті, форми подачі матеріалу, структури тексту, а також додавання прямої мови тих, хто пережив події (інтерв'ю очевидців, жертв, військових та їх цитати; також частою практикою є цитати важливих посадових чинів у армії чи відомих військових) [3].

У статтях на військову тематику порушення мовних норм часто використовується як стильовий прийом, що дає змогу викликати у читачів знайомі емоції, зробити текст більш зрозумілим і наближеним до повсякденного мовлення. Однак важливо дотримуватися балансу між емоційністю та достовірністю, оскільки надмірна суб'єктивність може підрвати довіру аудиторії та викликати звинувачення у викривленні фактів [3].

Прикладами є випадки використання «запозичених» виразів та слів у ворожій сторони, які набувають особливої експресії в українському газетному дискурсі: *«Бандерівці» виявилися не кровожерливими. Довелося наймати поляків* (Gazeta.ua. – 15.01.2019); *Вішайтеся, москалі, бо стріляє «бандерівка» Настя неймовірно швидко і влучно!* (Волинська газета. – 13.03.2020).

Висновки. Аналізуючи мовні особливості статей про війну та збройні конфлікти в публіцистичному дискурсі, можна зробити висновок, що основним завданням автора є не лише повідомити про події, але й передати емоції для того, аби побудувати сприйняття прочитаного. Тоді інструментами автора стають військова лексика, емоційно забарвлені слова та доцільне використання текстів військової тематики. Ці засоби можуть правильно передати контекст ситуації та дати змогу читачам проаналізувати її.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єщенко Т. Семантико-стилістичні типи метафор: теоретичний аспект. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2010. Т. 28. С. 224–239.
2. Маслова Ю. П. Проблема трактування дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. Вип. 31. С. 67–70.
3. Маслова Ю. Риторика сучасного газетного українськомовного дискурсу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2022. Вип. 14(82). С. 31–37.
4. Попкова О. А. Сучасний газетний дискурс як сфера об'єктивації складних слів. *Мова*. 2020. № 33. С. 98–103.
5. Приблуда Л. М. Структура та стилістичні функції вторинних номінацій в українській художній прозі початку ХХІ ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2018. 18 с.

Дудник Юрій
Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри
теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук, доцент Кришталь С. М.

МЕТАФОРИ ДЛЯ ОПИСУ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН ТА ВЛАДИ У РОМАНІ ФРЕНКА ГЕРБЕРТА «ДЮНА»

Роман Френка Герберта «Дюна» є не лише культовим зразком наукової фантастики, але й складним політичним трактатом, у якому метафори відіграють важливу роль у передачі соціальних відносин та динаміки влади. У цих тезах розглядається функціонально-семантичне навантаження метафоричних образів, що використовуються для зображення владних структур, соціальної ієрархії та політичних маніпуляцій.

Мета цього дослідження – створити тематичну класифікацію метафор, що описують владу в романі Френка Герберта «Дюна», а також проаналізувати, як через них розкриваються різні аспекти влади.

Метафора є одним із найважливіших мовних засобів, що дає змогу не лише прикрашати мовлення, а й створювати складні асоціативні зв'язки, передаючи приховані порівняння та підтексти. Метафора – це спосіб мислення та пізнання світу, за допомогою якого одне поняття розглядається через призму іншого [1]. У художніх творах метафори слугують засобом створення яскравих образів, допомагають передати складні соціальні, політичні та психологічні явища, а також формують у читача глибше розуміння контексту твору. У романі Френка Герберта «Дюна» метафори відіграють ключову роль у формуванні атмосфери роману та глибшому розумінні соціальних взаємодій між персонажами. Френк Герберт створив не просто епічний сюжет, а символічну модель суспільства, в якій відображені реальні механізми влади та боротьби за ресурси. Особливу увагу варто приділити тому, як ці метафори передають ідеї влади, підкорення та боротьби за контроль.

У романі «Дюна» влада часто асоціюється із силою, зброєю та насильством. Наприклад, у реченні *The Duke ruled with an iron fist, each decree falling like a hammer on his people* (Герцог правив залізною рукою, кожен указ падав, як молот на його народ) використано метафори *залізна рука* та *молот*, які підкреслюють авторитарний стиль правління та невблаганний тиск влади на підлеглих. Ці образи показують безкомпромісність політичних рішень і жорсткість соціальних структур. Наступним показовим прикладом є метафора *Power's a two-edged sword* (Влада – це двосічний меч), яка передає небезпеку, що прихована у владі: вона може як зміцнювати позиції правителя, так і обернутися проти нього самого.

У політичному світі, що представлений у романі «Дюна», боротьба за владу представлена через метафору шахової партії: *The politics were a chess game, each move calculated, each piece carefully positioned to maintain the balance of power* (Політика була шаховою партією, кожен хід продуманий, кожна фігура ретельно поставлена, щоб зберегти баланс влади). Це підкреслює важливість стратегічного мислення, підготовки та передбачення дій суперників. Політичні дії в романі,

як і шахові гравці, прагнуть використати своїх підлеглих для досягнення власних цілей.

У суспільстві, відтвореному у романі «Дюна», соціальні класи чітко розмежовані, і метафори допомагають підкреслити їх роль. Наприклад, *The nobles were pawns in the game of power, used and discarded at the whim of those in charge* (Аристократи були пішаками в грі за владу, використаними та викинутими за примхою тих, хто тримав у руках кермо). Тут слово *пішаки* символізує безправне становище дрібних дворян та чиновників, які легко можуть стати жертвами амбіцій вищих правителів. Ще одна важлива метафора – *Most of the Houses have grown fat by taking few risks* (Більшість Домів розжирили, уникаючи ризиків) – порівнює аристократичні родини з товстими істотами. Це образне висловлювання передає їхній добробут, досягнутий через мінімальні ризики та хитру політичну гру.

Прихований вплив і маніпуляція відіграють ключову роль у політичних інтригах, що зображені в романі Френка Герберта «Дюна». Наприклад, *Her influence was a shadow, spreading silently but enveloping everything in its path* (Її вплив був тінню, що поширювалася мовчки, але поглинала все на своєму шляху). Використання метафори *тінь* вказує на невидимий, але всеосяжний контроль, що може бути навіть небезпечнішим за відкритий примус. Така характеристика відповідає методам Бене Гессерит, які діють через психологічний вплив та довгострокове планування.

Світ роману Френка Герберта «Дюна» перебуває у постійній боротьбі за владу, що зображується через метафори стихійних явищ. Наприклад, *The Imperium, the CHOAM Company, all the Great Houses, they are but bits of flotsam in the path of the flood* (Імперіум, компанія ДАПТ, усі Великі Доми – лише тріски в буремному наводку). Метафора *тріски в буремному наводку* символізує неминучість змін та відсутність стабільності у політичних структурах. У таких умовах навіть найбільші сили можуть бути зметені хвилею історичних подій.

Висновки. Отже, влада в романі Френка Герберта «Дюна» представлена як складне, багатогранне явище, що охоплює п'ять основних аспектів: 1) влада – це гра в шахи, 2) влада – залізний кулак, 3) влада – це зброя, 4) влада – це ненаситність, 5) влада – це неконтрольована сила. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що ці метафоричні моделі відіграють ключову роль у розкритті природи політичної боротьби та владних відносин у творі.

Завдяки метафорам Френк Герберт створює потужні образи, що допомагають читачеві глибше осмислити політичні процеси. Вони роблять владу більш наочною та відчутною, даючи змогу розглядати її не лише як абстрактне явище, а й як динамічну силу з конкретними наслідками. Це може впливати на критичне ставлення читача до владних структур у реальному житті.

Метафори в романі «Дюна» виконують не лише художню функцію, а й відіграють важливу роль у передачі соціально-політичних реалій. Вони розкривають складність владних механізмів, стратегічну суть політичної боротьби та небезпеки, пов'язаної з концентрацією влади. Отже, художній світ роману, збагачений метафоричними образами, постає не лише як фантастична вигадка, а й як глибоке відображення політичних і соціальних реалій людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
2. Herbert F. Dune. London: Hodder & Stoughton, 2006. 592 p.

Дяченко Юрій

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук, доцент Юрковська М. М.*

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОГАНІВ АНГЛОМОВНИХ ВЕБСАЙТІВ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ

У сучасному світі рекламні слоган є найефективнішою формою реклами. Це коротка фраза, що запам'ятовується в яскравій образній формі і передає основну ідею рекламної компанії. Слоган допомагає виділити бренд серед конкурентів і надає цілісності серії рекламних компаній [5: 189].

Термін «слоган» набув широкого вжитку у вітчизняній практиці лише на початку 90-х рр. ХХ ст. [5: 189]. Рекламний слоган взаємодіє з торговою назвою, він виконує конкретизуючу й атрактивну функцію щодо назви товару. Використовуючись разом із рекламним слоганом, торгова назва привертає увагу до товару, а рекламний слоган безпосередньо апелює до адресата і обов'язково передбачає мотивацію рекламної пропозиції, вказуючи на переваги цього товару [5: 189].

Отже, слоган – це коротка лаконічна фраза, яка відображає філософію компанії й забезпечує послідовне проведення рекламних кампаній. Слоган займає вагомe місце в рекламному тексті, він зазвичай є початковою або заключною частиною реклами. Рекламне повідомлення спрямоване на те, щоб привернути увагу споживачів, тому слоган повинен у короткій формі передати основну думку, суть рекламного тексту, спонукаючи адресата до дії.

Так, у тексті реклам мобільного телефона «*Siemens Mobile. A girl's best friend*» (*Мобільний телефон Сіменс. Найкращий друг дівчини*) заголовок (Siemens Mobile) лише називає рекламований об'єкт, фокусуючи на ньому увагу адресата, водночас слоган рекламної кампанії мобільного телефона для жінок («*A girl's best friend*» – *Найкращий друг дівчини*) втілює етичний мотив дружнього плеча, несамотності. Його основна ідея полягає у тому, що з телефоном жінка не може почуватися самотньою [5: 189].

Як відомо, мета рекламної кампанії – продаж рекламованого товару або послуги. Досягненню цієї мети повинні бути підпорядковані всі складники рекламного впливу. Під час розгляду сучасних схем або моделей, які описують рекламну комунікацію, нам здається, що найбільш точною є така: сприйняття – запам'ятовування – залучення [3: 283].

Відповідно до цієї схеми взаємодія споживача з рекламною інформацією здійснюється у три етапи [3: 283].

1. На етапі сприйняття людина знайомиться зі слоганом. Від того, якими будуть перші секунди зустрічі споживача зі слоганом, залежить, чи буде рекламна фраза допущена на більш високий рівень, чи назавжди загубиться в потоці непотрібної інформації.

2. Етап запам'ятовування можливий лише в тому випадку, якщо сприйняття пройшло вдало. Слоган допускається на другий рівень, де обробляється вже зміст рекламної фрази. Для того, щоб запам'ятатися, слоган повинен мати для споживача визнану цінність.

3. Етап залучення – найважливіший. На цьому етапі слоган доводить свою придатність, здатність виконувати покладені на нього рекламні задачі. Суть залучення полягає в тому, наскільки інформація про продукт, який міститься у слогані, здатна підштовхнути споживача до конкретних дій, тобто до купівлі рекламного товару [3: 283].

Аналізуючи прагматику рекламних слоганів, дослідник Грайс зазначає [1], що «ефективний рекламний слоган повинен дотримуватися основних принципів комунікації – економії, релевантності та яскравості, які забезпечують чітке і запам'ятовуване повідомлення». Слоган повинен бути максимально компактным, але водночас містити всю необхідну інформацію, щоб донести основне повідомлення споживачу, не перевантажуючи його зайвою інформацією. Слогани, що використовують ці принципи, набагато ефективніше впливають на споживача, створюючи асоціації, які впливають на вибір товару.

Прагматична сутність слогана полягає в тому, що він «має спонукати споживача зробити вибір на користь рекламованої послуги та позиціонувати установу на ринку послуг. Щоб бути ефективними в процесі комунікації, у слоганах максимально точно мають поєднуватися мовна форма (експресивні мовні засоби та можливості системи мови), прагматичні настанови (миттєвий вплив на споживача та тривалий упізнавальний ефект) і комунікативні функції» [4: 353].

Ці характеристики передусім забезпечуються вербальними засобами, серед яких виявляємо мовні одиниці на таких мовних рівнях:

- фонетичний – звуконаслідування, алітерація, асонанс, рима;
- графічний – навмисне збільшення кількості літер у слові, порушення правопису, скорочення слів, використання тільки великих літер;
- морфологічні – використання словотвірних засобів;
- лексичні – омоніми та багатозначні слова, емоційно забарвлена лексика з позитивною конотацією, а також фразеологізми та паремії на фразеологічному підрівні;
- стилістичні – порівняння, гіпербола, метафора, метонімія, персоніфікації та ін.;
- синтаксичні – питальні, спонукальні, односкладні речення, інверсія [4: 354].

Якщо розглядати вплив слогана на свідомість і поведінку споживача з метою відображення цінностей, які глибоко вкорінені в культурі або суспільстві, роблячи продукт більш значущим, ніж просто товар, то слоган від компанії «Apple – “Think Different”» (*Думай інакше*) підходить ідеально, адже він апелює до культури інновацій і індивідуальностей; звертається до ідеї, що використання продукції Apple

пов'язане з прагненням бути частиною руху прогресу і змін, що цінується в сучасному суспільстві.

Як продуктивний мовний засіб у рекламних слоганах часто використовують стилістичну фігуру асонанс, що дає змогу створювати мелодійність і ритм та посилює емоційний вплив слогана на споживача. У слогані реклами напівпровідникових пристроїв Intel «*Intel inside*» (*Intel всередині*) асонанс проявляється в голосній літері [i], що створює ефект приємного звучання рекламного слогана та підкреслює якість і надійність процесорів бренду, що знаходяться всередині комп'ютерів [2].

У рекламному слогані американської компанії Kodak «*Share moment. Share life*» (*Поділися моментами. Поділися життям*) спостерігається використання алітерації на основі звуку [ʃ]. Це стилістичне явище сприяє фонічній виразності слогана та полегшує його запам'ятовування, створюючи міцніші асоціації з брендом.

Поширеним явищем у рекламних слоганах є анафора. Наприклад, у слогані компанії Cannon «*If anyone can, Cannon can*» (*Якщо ніхто не може, Cannon зможе*) анафора повторюється тричі: «*can*» та «*Cannon*» [2]. Ще одним прикладом анафори є слоган від компанії Apple для їх I-pod: «*Game on, and on, and on. – I-pod*» (*Гра продовжується, і далі, і далі. – I-pod*). У цьому прикладі лексема [on] вживається тричі, що додає новизни рекламному слогану [2].

Компанія з виробництва високотехнологічної електроніки SONY дуже вдало та доцільно використовує епітети для реклами свого продукту: «*Life has never been so colorful*» (*Твоє життя стане яскравішим!*). Тут епітет «*colourful*» – «*яскравий*» викликає в читача асоціації з ефектом привабливості. Такий рекламний текст привертає увагу покупців і збільшує продажі продуктів [2].

Отже, аналіз проведеного дослідження свідчить про те, що рекламний слоган є одним із найважливіших складників рекламного повідомлення. Комунікативно-прагматичні особливості рекламних слоганів полягають у запам'ятовуванні та спонуканні до активної дії покупця того чи іншого товару.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевз О. Прагматика як ключовий фактор ефективності англomовних слоганів. *Mundus Philologiae*. 2024. Вип. 3. С. 52–59.
2. Ботвин Т. М., Пундик Т. В., Саламін Н. А. Лінгвістичні особливості перекладу рекламних слоганів: аналіз прийомів та стратегій. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 7(13). С. 85–102.
3. Віговська Л. А. Слоган як один з видів рекламного тексту. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 14, т. 1. С. 281–285.
4. Карпенко Н. А. Особливості відтворення прагматики рекламних слоганів в англо-українському перекладі. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2022. Вип. 56. С. 351–359.
5. Малишенко А. О. Переклад слоганів в англomовному рекламному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2011. № 973. Вип. 68. С. 188–192.

Залозна Ксенія

Харків

Науковий керівник: доцент кафедри

історії зарубіжної літератури і класичної філології

ХНУ ім. В. Н. Каразіна,

кандидат філологічних наук, доцент Бабай П. М.

МЕДІАТИЗОВАНА ТРИВІАЛЬНІСТЬ НАСИЛЬСТВА У СУЧАСНОМУ ВИРОБНИЧОМУ РОМАНІ-ТРИЛЕРІ

Проблема насильства є однією з центральних у сучасній літературі [2], і роман Олексія Сальникова «Відділ» пропонує її оригінальне художнє осмислення. У цьому тексті насильство розглядається не як суто фізичний акт, а як складний соціокультурний механізм, що функціонує завдяки двом ключовим чинникам: бюрократизації та естетизації. Формалізація насильства в адміністративних процедурах і його представлення через кінематографічні образи створюють ефект дистанціювання та відчуження, завдяки якому жорстокість перестає сприйматися як щось неприйнятне.

Роман існує у двох версіях – журнальній (2015) і книжковій (2018), фінали яких суттєво розрізняються. У журнальній версії головне питання стосується того, «хто є людиною» / «кого можна вважати людиною», наскільки принципово для людини проводити межу між своїм і чужим – у цьому сенсі вбивство інопланетян мало чим відрізняється від ксенофобії. У книжковій же версії фантастичний елемент знімається, і разом із цим основою роману стає соціально-філософське питання про владу і керування людиною. Відмова від фантастичних сюжетних ходів робить насильство в романі більш відчутним і невідворотним, оскільки воно вже не стосується боротьби з умовним ворогом, а вкорінене в самій логіці соціального життя.

Бюрократизація виступає основним механізмом відчуження насильства в романі. Герої не сприймають свої дії як щось жахливе, адже кожен їхній крок оформлений у вигляді звітів, наказів і формальних документів. Адміністративний характер роботи відділу змінює ставлення до вбивств: вони перестають бути емоційним чи моральним вибором, а стають рутинною дією, подібною до заповнення паперів. Це перегукується з концепцією «банальності зла» Ганни Арендт [1], згідно з якою злочини можуть вчинятися не через садизм чи особисту жорстокість, а через дотримання інструкцій у межах ефективно вибудованої системи. У тексті роману це проявляється в тому, що насильство не викликає в героїв жодного внутрішнього конфлікту: вони лише виконують доручення, формулювання яких позбавлені будь-яких емоційних маркерів.

Роман здебільшого звертається до кінематографічної образності. Головний герой сприймає дійсність крізь призму кіно. Відсилки до популярних кінокліше створюють ефект розриву між реальністю та її візуальним відображенням, що зменшує відчуття реального жаху. Це узгоджується з аналізом Жижека ролі масової культури в нормалізації насильства, а також із міркуваннями Сьюзен Зонтаг щодо впливу візуальних медіа на сприйняття жорстокості. Насильство у світі роману існує не як подія, що викликає етичне осмислення, а як естетизований об'єкт, що може бути спожитий як медіатизований продукт.

Кіноасоціації, що виникають у тексті, створюють відчуження від реальних вбивств, сприйнятих як складник кінематографічного ультранасильства [3]. Ігор, спостерігаючи за своїми колегами, відчуває, що навколо все більше нагадує спектакль, де навіть його поведінка має елементи акторської гри. Його колега Ігор Васильович, спостерігаючи за подіями, також помічає схожість між реальним світом і абсурдними мультфільмами, як-от «Американський тато» та «Південний парк», які, за його словами, нагадують «дурдом» у реальному житті. Вся ця кінематографічна атмосфера підштовхує Ігоря до думки, що його робота – це психологічний експеримент, де він є піддослідним. Ця думка, хоча і була спростована одним зі співробітників, не перестає впливати на нього, адже вона виявляється загальним способом сприйняття ситуації, що дає змогу виправдати свою пасивність і відстороненість від жорстоких подій, сприймаючи їх як частину великої гри або вигаданої історії.

З часом Ігор перестає відчувати докори сумління, сприймаючи вбивства як звичний обов'язок та виробничий процес. Якщо раніше він жахався думки про вбивство живої людини, то тепер бачить в об'єктивізованій жертві майбутній труп. Його емоційна відстороненість проявляється в професіоналізмі та цинізмі, що супроводжують виконання роботи. Поп-культурні асоціації та бюрократизація відділу сприяють відчуженню насильства. Убивства стають абсурдними та незначними в контексті бюрократичного діловодства, де людські жертви заміщено формалізованим оформленням звітів.

Інший співробітник відділу, Ренат Йосипович, відмовившись від алкоголю, знаходить порятunek у бюрократичному порядку, де його діяльність обмежується інвентаризацією предметів, а не взаємодією з людьми. Це допомагає йому уникати емоційних переживань, але після смерті Філа захисний механізм руйнується, і він знову починає пити. Ігор, аналогічно, знаходить втечу в бюрократичних звітах, де страхітливі події та вбивства перетворюються на абстрактні форми, що дають йому змогу відсторонитись від реальності. Його точне запам'ятовування деталей інтер'єру, інвентаризація об'єктів стають сталими стильовими ознаками мислення. Це вказує на поглиблення емоційної відстороненості, стирання межі між буденністю та злом.

Отже, роман «Відділ» аналізує механізми, через які насильство стає частиною соціальної норми. Завдяки бюрократизації воно набуває характеру рутинної роботи, а через кінематографічні коди – перетворюється на фікціональний образ. Ці процеси знімають з особистості відповідальність за скоєні злочини та сприяють легітимації жорстокості як необхідної умови функціонування суспільства.

У романі «Відділ» насильство зображене як частина повсякденного життя, яке стає нормою через бюрократичну систему та медіапрактики. Книжкова версія фокусується на залученні людей до системного насильства, а журнальна – на абстрактній, суперечливій природі світу, що сприймається як симулякр. Незважаючи на розуміння насильства, герої не змінюють своє ставлення до нього, що суперечить загальним ідеям і поп-культурним стереотипам. Внаслідок цього насильство й буденність взаємопроникають, а особисті переживання героїв розмиваються в межах цієї системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арендт Х. Айхман в Єрусалимі. Розповідь про банальність зла / пер. з англ. А. Котенка. Вид. 2-ге, виправлене. Київ: Дух і Літера, 2021. 376 с.
2. Перерва О. Тематизація насильства в сучасній літературі. *Science and innovations in the 21st century*: матеріали I Всеукраїнської Інтернет-конференції студентів та молодих вчених (м. Мелітополь, 12 травня 2021 р.) Гуманітарні науки. Соціальні та поведінкові науки. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. С. 60–62.
3. Собуцький М. Насильство, катарсис і «не-Я» глядача. *Наукові записки НаУКМА: Гуманітарні науки*. 2003. Т. 22, ч. 1. С. 119–121.

Каленюк Дарина

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філолог. наук, доцент Ковтун О. В.*

ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНТИУТОПІЧНОГО РОМАНУ ДЖ. ОРВЕЛЛА «1984»)

Переклад художніх текстів, особливо таких складних і багатограних, як антиутопії, є викликом для будь-якого перекладача. Роман Джорджа Орвелла «1984» – це не просто літературний твір, а соціально-політичний маніфест, який містить унікальні елементи, як-от новомова, іронія, символізм та глибокий ідеологічний підтекст [1]. Переклад такого тексту вимагає не лише лінгвістичної точності, але й мистецького підходу до передачі авторського стилю та ідейного навантаження. Український переклад В. Данмера роману «1984» є цікавим прикладом того, як перекладацькі трансформації можуть бути використані для збереження художньої цілісності тексту та його адаптації до іншомовного читача.

Метою цього дослідження є вивчити особливості використання граматичних перекладацьких трансформацій у перекладі роману Дж. Орвелла «1984» українською (версія В. Данмера), з'ясувати їх роль у збереженні художньої цілісності тексту, передачі стилю, ритму та ідеологічного підтексту оригіналу, а також визначити ефективність їх застосування для адаптації тексту до української мовної реальності.

Грамматичні перекладацькі трансформації є одним із найважливіших інструментів у роботі перекладача, особливо коли йдеться про художні тексти, де збереження стилю, ритму та емоційного навантаження є не менш значущим, ніж передача змісту [2]. У перекладі антиутопічного роману Дж. Орвелла «1984» українською мовою (версія В. Данмера) граматичні трансформації відіграють ключову роль в адаптації тексту до української мовної реальності, зберігаючи водночас його художню цілісність та ідеологічний підтекст.

Грамматичні трансформації виникають через те, що кожна мова має свої унікальні граматичні правила та структури, які не завжди можуть бути прямо пере-

несені з однієї мови на іншу. Наприклад, англійська мова має чіткий порядок слів у реченні (Subject-Verb-Object), тоді як українська мова дозволяє більшу свободу в розташуванні слів, що часто використовується для акцентування певних елементів речення або створення певного ритму. До того ж англійська мова активно використовує пасивний стан, тоді як українська мова віддає перевагу активним конструкціям [3]. Ці відмінності вимагають від перекладача гнучкості та творчого підходу до перекладу.

Одним із найпоширеніших видів граматичних трансформацій є зміна порядку слів. Наприклад, в англійській мові стандартне речення будується за схемою «підмет – присудок – додаток» (SVO), тоді як українська мова дозволяє варіювати порядок слів для акцентування певних елементів або створення певного стилістичного ефекту. Наприклад, англійське речення *She quickly ran to the store* може бути перекладене як *Вона швидко побігла до магазину* або *До магазину вона побігла швидко*, залежно від того, який елемент речення потрібно виділити [4].

Іншим важливим аспектом граматичних трансформацій є зміна часових форм. В англійській мові існує чітка система часів, яка часто не має прямого відповідника в українській мові. Наприклад, англійський Present Perfect (*I have finished my work*) часто перекладається українським минулим часом (*Я закінчив свою роботу*), оскільки українська мова не має аналогічного граматичного часу. У таких випадках перекладач повинен враховувати не лише граматичну форму, але й контекст, щоб передати правильний зміст.

Ще одним важливим видом граматичних трансформацій є заміна частин мови. Наприклад, дієслово в оригіналі може бути замінено на іменник у перекладі, якщо це дає змогу зберегти зміст і стиль тексту. Наприклад, англійське речення *He decided to leave* може бути перекладене як *Він прийняв рішення піти*, де дієслово *decided* замінено на іменник *рішення*. Така трансформація допомагає зберегти природність української мови, не втрачаючи смислу оригіналу.

Також варто згадати про зміну структури речення. У перекладі часто доводиться розбивати складні речення на простіші або, навпаки, об'єднувати прості речення в складні. Наприклад, англійське речення *She opened the door, and she saw him standing there* може бути перекладене як *Вона відчинила двері і побачила, що він стоїть там*. У цьому випадку два прості речення об'єднані в одне складне, що робить переклад більш компактним і природним [5].

Окремо варто звернути увагу на заміну активного стану на пасивний (або навпаки). В англійській мові пасивний стан використовується значно частіше, ніж в українській, тому перекладачі часто замінюють пасивні конструкції на активні. Наприклад, англійське речення *The book was written by him* може бути перекладене як *Він написав книгу*. Така трансформація дає змогу зробити переклад більш динамічним і природним для української мови.

Граматичні трансформації також включають використання різних синтаксичних конструкцій. Наприклад, в англійській мові часто використовуються інфінітивні конструкції, які в українській мові можуть бути замінені на дієприслівникові звороти або підрядні речення. Наприклад, англійське речення *He went to the store to buy some food* може бути перекладене як *Він пішов до магазину, щоб купити їжу* або *Пішовши до магазину, він купив їжу*. Використання таких конструкцій дає

змогу зберегти стиль і ритм тексту. Важливим аспектом граматичних трансформацій є також передача модальності. В англійській мові модальність часто виражається за допомогою модальних дієслів (*can, must, should*), тоді як українська мова використовує для цього різні граматичні форми, як-от умовний спосіб або прислівники. Наприклад, англійське речення *You must do it* може бути перекладене як *Ти повинен це зробити* або *Тобі треба це зробити*, залежно від контексту.

Граматичні трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу, особливо під час роботи з художніми текстами, де важливо зберегти не лише зміст, але й стиль, ритм та емоційне навантаження. Вони дають змогу перекладачеві подолати структурні відмінності між мовами, забезпечуючи високоякісний і природний переклад. Використання граматичних трансформацій вимагає від перекладача глибокого розуміння обох мов, а також вміння творчо підходити до вирішення мовних та культурних викликів. Саме тому граматичні трансформації є одним із найважливіших інструментів у роботі перекладача, який допомагає створити текст, що звучить природно і зрозуміло для читача цільової мови.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус Д. Г. Про майстерність і культуру перекладу. *Вітчизна*. 1951. № 4. С. 138–157.
2. Власова Т. І. Перекладацький аналіз спеціального тексту: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, 2014. С. 13–39.
3. Попович З. Трансформації у перекладі: теорія та практика. Львів: Видавництво Львівського університету, 2005. 277 с.
4. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. 292 с.
5. Nida E. A., Taber C. R. The Theory and Practice of Translation. Leiden: E. J. Brill, 1969. 209 p.

Камзінова Ілона

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат педагогічних наук, доцент Бойван О. С.*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НА ЕТАПІ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Етап вдосконалення мовних навичок є одним із ключових у навчанні англійської мови в старшій школі, оскільки саме на цьому етапі відбувається перехід від базового оволодіння мовою до її використання в більш складних комунікативних ситуаціях. Мета цього етапу полягає у розширенні мовленнєвого потенціалу учнів, поглибленні знань з лексики та граматики, а також формуванні стійких навичок і вмінь, необхідних для усного й писемного спілкування. У цьому кон-

тексті тестовий контроль відіграє важливу роль, забезпечуючи об'єктивну оцінку досягнень учнів, виявлення прогалин у знаннях і навичках, а також сприяючи коригуванню навчального процесу.

В. І. Стьопул, А. О. Дмитрієв досліджували теоретичні основи формування тестових засобів контролю іншомовної обдарованості. У своїй роботі вони розглядають тестування як інструмент оцінки мовних здібностей учнів та підходи до створення ефективних тестових завдань.

І. Ю. Межуєва аналізувала тестування як форму контролю знань, умінь і навичок. У статті розглядаються переваги та недоліки тестового контролю, зокрема його вплив на якість навчального процесу та об'єктивність оцінювання.

Ю. Я. Деркач, Т. В. Романів досліджували тестування як ефективний засіб поточного контролю на уроках іноземної мови. Автори обґрунтовують роль тестів у моніторингу успішності учнів та коригуванні навчального процесу.

І. Є. Сокольська, Т. П. Верба вивчали використання тестів як засобу контролю знань в умовах дистанційного навчання та карантину. Дослідники аналізували адаптацію тестування до нових освітніх реалій.

С. М. Дишлева досліджувала організацію тестового контролю рівня сформованості навички читання професійно орієнтованих текстів. Її робота зосереджена на методиках оцінювання розуміння текстів спеціальності у процесі вивчення іноземної мови.

В. Стьопул та А. Дмитрієв вважають, що основною метою тестового контролю на етапі вдосконалення мовних навичок є оцінювання рівня сформованості інтегрованих умінь та здатності учнів застосовувати мовні знання в різних ситуаціях [28: 25]. Це включає перевірку аспектів здатності розуміти автентичні тексти, як усні, так і письмові, використовувати багатий лексичний запас і граматичні конструкції у продуктивних видах мовленнєвої діяльності, а також володіння мовними засобами для побудови логічних і зв'язних висловлювань.

На думку І. Межуєвої, особливістю тестового контролю на цьому етапі є його спрямованість на оцінювання комплексних мовленнєвих умінь [22: 396]. Наприклад, тестові завдання можуть включати інтегровані види діяльності, як-от слухання тексту з подальшим письмовим переказом або створення письмового твору на основі вивченого матеріалу. Це дає змогу не лише перевіряти знання окремих мовних елементів, а й оцінювати здатність учнів застосовувати їх у контексті реальних комунікативних ситуацій.

Тестовий контроль на цьому етапі має також забезпечувати об'єктивність і різноманітність завдань. Одним із ключових принципів є збалансованість між завданнями, спрямованими на перевірку рецептивних (читання, слухання) і продуктивних (говоріння, письмо) умінь [28: 28]. Наприклад, тести можуть включати аудіювання з вибором правильної відповіді, читання текстів із подальшим заповненням пропусків або визначенням відповідності між частинами тексту, а також творчі завдання на створення власних висловлювань.

Ще однією особливістю є адаптація тестових завдань до рівня підготовки учнів і врахування їхніх індивідуальних потреб. Учні на цьому етапі вже володіють певними знаннями, тому тести мають передбачати завдання різного рівня складності. Це дає змогу не лише оцінювати досягнення всіх учнів, але й створювати

умови для розвитку їхнього потенціалу [10: 401]. Наприклад, завдання на вибір правильної відповіді можуть бути доповнені більш складними завданнями на аргументацію або обґрунтування вибору.

Тестовий контроль також виконує важливу функцію зворотного зв'язку. Результати тестів на цьому етапі дають змогу учням усвідомити свої сильні та слабкі сторони, а вчителю – оцінити ефективність застосовуваних методів навчання [27: 33]. Наприклад, якщо результати тесту свідчать про недостатнє засвоєння певної граматичної теми, це може стати підставою для повторення матеріалу або зміни підходів до його викладання.

Отже, розробка тестів для етапу вдосконалення мовних навичок є складним процесом, що передбачає врахування як загальнодидактичних, так і лінгводидактичних принципів. Це зумовлено необхідністю забезпечення високої якості тестового контролю, який не лише оцінює мовну компетенцію учнів, але й сприяє їхньому подальшому мовному розвитку.

Однією з ключових умов є забезпечення відповідності тестових завдань принципам навчання, зокрема загальнодидактичним (науковість, системність, доступність) і власне методичним (комунікативність, інтегративність, послідовність). Це вимагає формулювання тестових завдань у такий спосіб, щоб вони перевіряли не лише окремі навички, але й комплексні вміння, пов'язані з усіма видами мовленнєвої діяльності. Зміст тестів має бути співвіднесений із цілями навчання англійської мови, враховуючи рівень підготовки учнів та їхні індивідуальні особливості [12: 170].

У тестах доцільно включати завдання, що охоплюють не лише окремі мовні поняття, але й їх взаємодію в контексті. Такий підхід підвищує інформаційну ємність тесту і сприяє перевірці здатності учнів інтегрувати свої знання для вирішення мовленнєвих завдань. Наприклад, замість перевірки лише знання граматичної структури, завдання можуть включати її використання в контексті створення тексту або вибору правильного варіанта відповіді в ситуативному завданні.

Отже, тестовий контроль на етапі вдосконалення мовних навичок виконує низку важливих функцій: він дає змогу оцінювати рівень сформованості інтегрованих мовленнєвих умінь, забезпечує об'єктивність і різноманітність завдань, сприяє коригуванню навчального процесу та формуванню в учнів відповідальності за власне навчання. Це робить його незамінним інструментом у досягненні освітніх цілей і підготовці учнів до подальшого етапу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стьопул В. І., Дмитрієв А. О. Теоретичні засади формування тестових засобів контролю іншомовної обдарованості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 2. С. 25–29.
2. Межуєва І. Ю. Тестування як форма контролю знань, умінь, навичок. Переваги і недоліки. *Молодий вчений*. 2017. № 9. С. 394–398.
3. Деркач Ю. Я., Романів Т. В. Тестування як ефективний засіб поточного контролю на уроках іноземної мови. *Молодий вчений*. 2018. № 9(2). С. 400–402.
4. Сокольська І. Є., Верба Т. П. Тест як засіб контролю в умовах карантину при вивченні англійської мови. *Педагогічний пошук*. 2021. № 3. С. 32–34.

5. Дишлева С. М. Організація тестового контролю рівня сформованості навички читання текстів зі спеціальності при вивченні іноземної мови. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7. С. 165–172.

Ковальчук Єлизавета

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології Стрюк Н. В.*

НАПИСИ НА ОДЯЗІ ЯК КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Вступні зауваження. Зростаюча роль одягу як засобу невербальної комунікації в сучасному суспільстві визначає актуальність пропонованої наукової розвідки, оскільки дослідження текстів на одязі дає змогу виявити соціокультурні та психологічні аспекти взаємодії між індивідом і його оточенням. Аналіз таких написів сприяє кращому розумінню прагматики та комунікативної функції візуальної культури.

Метою пропонованої розвідки є аналіз сучасних досліджень написів на одязі як комунікативно-прагматичного явища, що виконує функції самопрезентації, соціальної ідентифікації та міжособистісної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Американський соціолог І. Гоффман пропонує концепцію для розуміння того, як люди керують враженнями через свій вибір поведінки та зовнішнього вигляду, включно з одягом. Дослідник описує елементи особистої презентації, як-от вбрання та написи на одязі, як «знакові інструменти», або засоби, які люди використовують для передачі певної інформації про себе. Ця невербальна комунікація дає змогу людям проєктувати аспекти своєї ідентичності, соціальної належності чи цінностей у спосіб, який резонує зі спостерігачами, створюючи соціальні враження, які часто залежать від контексту [4].

Написи на одязі, з погляду І. Гоффмана, є типом символічної взаємодії, що сприяє створенню «фасаду», який людина представляє в різних соціальних середовищах. Ця теорія самопрезентації припускає, що люди використовують написи на одязі, щоб відповідати певним ідентичностям або соціальним ролям, незалежно від того, чи тонко вказують вони на групову приналежність, переконання, чи навіть на гумористичну або бунтарську позицію. Такий прагматичний підхід до написів дає змогу індивідам керувати соціальними взаємодіями та опосередковувати їх невербально, що, на думку науковця, є вирішальним для плинних і перформативних аспектів соціального життя [4].

Французький філософ, критик і теоретик семіотики Р. Барт розглядає моду як культурну мову, яка передає ідеї, що виходять за межі простої естетики. Науковець стверджує, що одяг та його елементи – написи чи принти – є семіотичними символами, що несуть «конотативні» значення, які можуть стосуватися ідентичності, групової приналежності чи цінностей. Р. Барт припускає, що ці написи на

одязі функціонують прагматично, оскільки вони тонко впливають на сприйняття глядачем власника через імпліцитні асоціації. Наприклад, сорочка з написом може здаватися простою, але часто має на увазі певну позицію, гумор або приналежність, яка залучає інших до культурного діалогу. Семіотичний аналіз Р. Барта підкреслює, що модні написи функціонують подібно до мови в соціальному контексті, даючи змогу людям «говорити» через одяг у спосіб, який відповідає їхній бажаній соціальній ідентичності або особистому самовираженню [2].

Застосовуючи дискурсивно-прагматичний аналітичний підхід, нігерійські мовознавці І. Чілува та Е. Аджібоє досліджують використання написів (повідомлень) на одязі як способу самоствердження та окреслення групової ідентичності. Науковці зазначають, що повідомлення на футболках є своєрідною формою прагматичних актів та виступають посередниками між модою та соціальним дискурсом [3].

На думку української лінгвістки Н. Стрюк, специфічний характер комунікації за допомогою написів на одязі зумовлений прагненням носія одягу презентувати себе, свої вподобання та цінності. Основними елементами комунікації за допомогою текстильних принтів є власне напис, переданий за допомогою переважно вербальних засобів, а також нерозривність часовопросторового континууму для носія одягу та реципієнта. Як феномен комунікативного порядку, тексти на вбранні мають дискурсивну природу і актуалізують презентаційний дискурс. Базовою жанротвірною ознакою написів на одязі є, власне, сам одяг. Мета жанру полягає у реалізації потреби особистості в самопрезентації шляхом демонстрації оточенню, яке є і реципієнтом, і середовищем функціонування жанру, написів різноманітної тематики, що резонують із її внутрішнім Я [1].

Висновки. Внаслідок аналізу сучасних досліджень написів на одязі можна зробити висновок, що такі тексти є важливим комунікативним та прагматичним інструментом для самопрезентації та соціальної ідентифікації. Вони виконують роль знакових елементів, які допомагають людині керувати своїм соціальним образом і взаємодіяти з оточенням через невербальну комунікацію. Написи на одязі можна трактувати як символи, що не лише відображають ідентичність носія, але й демонструють його соціальні ролі, переконання або гумористичні позиції. Вони сприяють створенню образу, який людина представляє в різних соціальних контекстах, даючи їй змогу налаштовувати комунікацію відповідно до соціальних очікувань та групової належності. Отже, написи на одязі відображають плинність і перформативність соціального життя, інтегруючи особистий, колективний та культурний виміри комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стрюк Н. В. Написи на одязі в англomовній та україномовній лінгвокультурах: особливості структури та семантики: дис. ... д-ра філософ. зі спец. 035 «Філологія». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2023. 279 с.
2. Barthes R. *The Language of Fashion*. Berg Publishers, 2006. 183 p.
3. Chilwa I., Ajiboye E. Discursive Pragmatics of Tshirt Inscriptions: Constructing the Self, Context and Social Aspirations. *Pragmatics and Society*. 2016. № 7(3). P. 436–462.
4. Goffman E. *The Presentation of Self in Everyday Life*. Knopf Doubleday Publishing Group, 1959. 259 p.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ У ЗМІ. РОЛЬ ЗАГОЛОВКІВ У ФОРМУВАННІ СПРИЙНЯТТЯ НОВИН

Сучасний медіапростір характеризується надзвичайною насиченістю інформаційних повідомлень, серед яких споживачеві необхідно швидко орієнтуватися та обирати релевантний контент. У цьому контексті особливого значення набуває заголовок як ключовий структурний елемент журналістського матеріалу. Заголовок виконує функцію першого контакту між аудиторією та текстом, формуючи первинне враження та визначаючи подальшу поведінку реципієнта щодо сприйняття інформації.

Науковий дискурс щодо заголовків у ЗМІ підкреслює їх багатифункціональність. Насамперед заголовок виконує номінативну функцію, називаючи текст і виокремлюючи його з інформаційного потоку. Також заголовок реалізує інформативну функцію, повідомляючи основний зміст матеріалу в сконденсованій формі. Прагматична функція заголовка полягає у впливі на аудиторію, формуванні певного ставлення до повідомлюваної інформації та спонуканні до прочитання всього тексту [1].

Варто зазначити, що структурно-композиційні особливості заголовків зазнають трансформації відповідно до розвитку медіасфери. Традиційна структура заголовкового комплексу, що включає рубрику, власне заголовок, підзаголовок та лід, адаптується до специфіки функціонування різних типів медіа. Наприклад, заголовки в інтернет-виданнях характеризуються підвищеною інформативністю та наявністю ключових слів для оптимізації в пошукових системах [4].

Лінгвістичні особливості заголовків становлять окрему сферу наукового інтересу. Для заголовків характерна мовна компресія, використання експресивної лексики, стилістичних фігур, риторичних запитань, каламбурів. На особливий інтерес заслуговує явище мовної гри в заголовках, що дає змогу привернути увагу читача та створити додатковий смисловий вимір. Синтаксис заголовків також має специфічні риси: поширені номінативні, неповні, питальні речення, парцеляція [2].

Психологічний аспект впливу заголовків на сприйняття новин є надзвичайно вагомим. Встановлено, що заголовок формує когнітивну рамку інтерпретації подальшої інформації. Феномен «фреймінгу» у заголовках проявляється через акцентування певних аспектів події та нівелювання інших, що визначає перспективу сприйняття всього матеріалу. Психолінгвістичні дослідження демонструють, що заголовок активує певні концептуальні схеми у свідомості реципієнта, які впливають на подальшу обробку інформації.

У контексті маніпулятивного потенціалу заголовків науковці звертають увагу на поширення так званих клікбейт-заголовків, які створюють інформаційний розрив між заголовком і текстом з метою спонукання до переходу за посиланням. Такі заголовки часто апелюють до емоцій, використовують сенсаційність, гіпер-

болізацію, недовомленість. Етичний аспект цієї проблеми полягає у потенційному викривленні інформації та дезорієнтації аудиторії [3].

Професійні стандарти журналістики передбачають певні вимоги до заголовків, серед яких відповідність змісту матеріалу, точність, інформативність, уникнення суб'єктивних оцінок. Однак комерціалізація медіасфери часто призводить до домінування маркетингових стратегій у формулюванні заголовків, що може суперечити принципам якісної журналістики.

Отже, заголовок у ЗМІ є складним багатфункціональним елементом, який не лише передає інформацію, але й впливає на її сприйняття та інтерпретацію. Дослідження особливостей заголовків та їх ролі у формуванні сприйняття новин має міждисциплінарний характер, поєднуючи підходи лінгвістики, психології, соціології, теорії комунікації та журналістикознавства. Розуміння механізмів впливу заголовків на аудиторію є важливим як для медіафахівців, так і для споживачів інформації, оскільки сприяє розвитку критичного мислення та медіаграмотності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баган М. Заперечення у заголовках сучасних ЗМІ. *Культура слова*. 2022. Вип. 77. С. 153–157.
2. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі: монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. 336 с.
3. Мариненко І., Михайленко В. Граматична структура заголовка сучасних українських медіа. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2020. Вип. 187. С. 367–375.
4. Топчий Л. М. Функціональні особливості парцельованих заголовків. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32(71), № 6, ч. 1. С. 53–57.

Козюк Володимир

Вінниця

*Науковий керівник: в. о. декана факультету
іноземної та слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури,
кандидат філологічних наук, доцент О. В. Білецька*

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЖЕКА ЛОНДОНА «ЖАГА ДО ЖИТТЯ» ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Сучасна перекладацька практика потребує глибинного розуміння методів перекладацької адаптації, що використовуються для передачі художнього тексту з послідовним урахуванням його мовних та культурних особливостей. Проблемі

вивчення перекладацьких трансформацій у художніх творах, присвячені роботи С. Баснетта, Н. Гальцової, Ю. Найди, П. Ньюмарка, Ч. Тейбера та ін.

Пропоноване дослідження присвячене аналізу перекладацьких трансформацій у перекладі твору Джека Лондона «Жага до життя» українською мовою. Процес перекладу цього твору ускладнений через використання автором специфічних стилістичних, лексико-семантичних та граматичних особливостей англійської мови. Текст оповідання «Жага до життя» насичений етнографізмами – лексичними одиницями, що відображають ментальні, культурні, соціальні реалії англословного світу початку ХХ ст. Відповідно переклад твору потребує використання різноманітних перекладацьких стратегій і трансформацій, спрямованих на адаптацію реалій твору до українського лінгвокультурного простору.

Мета наукової розвідки – з'ясування основних типів перекладацьких трансформацій, застосованих у процесі перекладу оповідання Дж. Лондона «Жага до життя», та виявлення специфіки відтворення англословного оригіналу українською мовою, виконаного М. Гіптенко та О. Доніченою.

Об'єкт дослідження – англословний оригінал твору Дж. Лондона «Жага до життя» та його переклад українською мовою.

Предметом дослідження є перекладацькі трансформації, застосовані під час перекладу лексико-семантичних і граматичних одиниць, а також актуалізації відповідних стилістичних прийомів і трансформації культурно-специфічних компонентів тексту оповідання, що запропоновані М. Гіптенко та О. Доніченою.

У роботі проаналізовано характерні риси творчості Дж. Лондона, а також лексико-стилістичні особливості його роману «Жага до життя». Також розглянуто лексичні одиниці, що є культурно-специфічними або мають додаткове семантичне навантаження. Виявлено, що трансформації в перекладі таких лексичних одиниць дають змогу адаптувати текст до української аудиторії.

Однією з найбільш поширених лексичних особливостей оповідання є контраст між лексемами, які символізують життя та смерть. У романі автор може майстерно поєднувати слова для позначення сприятливих умов існування, напр.: *warmth, coziness, faith, hope* тощо з лексикою, яка символізує безвихідь, напр.: *cold, death, hunger*. Ця антитеза не просто збільшує динамічність твору, а й відображує людську боротьбу за життя. Насамперед таким прийомом автор хоче показати, що в екстремальних умовах грань між життям та смертю є максимально тонкою. Під час роботи з текстом твору треба звертати особливу увагу на контекст і функцію, яку може виконувати та чи інша лексема в його межах задля уникнення буквальної та неточної адаптації [2].

Також в оповіданні «Жага до життя» нерідко зустрічається персоніфікація елементів природи. Вислови *the wind is screaming* або *the darkness has swallowed him* вказують на те, що природа вступає в безжалісну боротьбу з персонажами твору. Автор навмисно робить із природи активного учасника подій оповідання, на відміну від фонового елементу. Як стверджує Ю. Найда, у певних фрагментах оповідання наявні звуконаслідування. Зазвичай вони передають виття вітру чи тріск гілок, що посилює відчуття присутності читача серед подій твору, створюючи відповідну акустичну атмосферу [1].

Варто відзначити й лексику, яка слугує для позначення сенсорики. В оповіданні наявні детальні описи відчуттів, напр.: *blurred vision, echoing silence, numb touch* тощо. Слова та словосполучення для позначення зорових відчуттів, напр.: *blinding whiteness* 'сліпуча білизна', деталізують безкраї засніжені простори та дезорієнтацію персонажа на теренах Північної Америки [2]. Лексика, що описує слухові відчуття, лише посилює відчуття ізоляції та неминучої загрози, а її відсутність створює тишу, яка також наголошує на самотності головного героя. Словесні форми, що слугують для опису тактильних відчуттів, висвітлюють фізичні страждання, через які проходять персонажі оповідання, та описують біль настільки реалістично, що він є майже відчутним для потенційного читача [3].

Не менш важливим є й використання автором лексичних засобів для підкреслення самотності та відчуженості. Автор використовує слова, що підкреслюють ізоляцію головного героя під час його перебування у безлюдних краях Північної Америки. Слова *void, emptiness, silence* формують відчуття психологічної ізоляції та емоційної напруги у читача та описово доповнюють боротьбу головного героя твору з силами природи. За допомогою таких лексичних елементів автор висвітлює проблему не лише із зовнішніми чинниками, а й із внутрішніми, особливо страху залишитися сам на сам із власними думками.

Варто також розглянути й лексику з особливими емоційними конотаціями, яка передає оцінні судження, напр.: *terrified, amazed, miserable* тощо. Ці лексеми не просто оцінюють внутрішній стан героя, а й дають читачеві проаналізувати ступінь критичності ситуації. Під час перекладу цих лексичних одиниць перекладачеві слів добирати максимально адекватні синоніми та звороти, аби влучно передати динаміку почуттів оповідання, але водночас не перебільшити їх, інтерпретуючи по-своєму. У таких випадках буде доречно звертатися до перекладацьких компенсацій, наприклад, вживати додаткові означення або ж метафори, які матимуть схожу конотацію до авторських, водночас без деформацій щодо змісту оповідання. [5] Сюди ж можна віднести лексику, яка відображає морально-етичний вимір. Оскільки головний герой перебуває в максимально екстримальних умовах, що несуть загрозу його життю, його поведінка та лексика поступово набувають морально-етичного характеру, напр.: *desperation, cruelty of fate, instinct of self-preservation*. Ці лексеми підкреслюють, як фізичні, так і моральні аспекти виживання. Відповідно й під час перекладу потрібно добирати такі, які максимально точно будуть апелювати до подібних ідей [3]. В україномовному варіанті домінують різкі та експресивні лексеми, відповідно надто «поетичні» евфемізми здатні порушити загальний посил та настрій оповідання [4].

Беручи до уваги всі вищенаведені аспекти особливостей лексики оповідання «Жага до життя», перекладач повинен добирати такі стратегії перекладу, що враховуватимуть як форму, так і тлумачення лексичних одиниць, водночас намагатися зберегти емотивне забарвлення та автентичність лексики, дібраної автором. Неуважність під час врахування метафоричного чи символічного складника оповідання може призвести до втрати філософського наповнення тексту, а нехтування мовними та культурними реаліями – до втрати колориту та автентичності стилю Дж. Лондона. Водночас нехтування сенсорною та просторовою лексиками знижує ефект «занурення» читача у твір, що було першочерговим задумом автора.

Виключно зважений та продуманий підхід до перекладу, який матиме на меті презервацію усіх вищезазначених аспектів лексики, може забезпечити максимально адекватний вихідний текст із емоційною силою та психологічною напругою, закладеними Джеком Лондоном.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nida E. Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating. Brill Archive, 1964. 331 p.
2. Nida E., Taber Ch. The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill, 2003. P. 218.
3. Гальцова Н. І. Теорія та практика художнього перекладу. Київ: Наукова думка. 2020. С. 80–103.
4. Bassnett S. Translation studies (4th ed.). Routledge, 2014. P. 190
5. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. P. 292.

Кузнєцова Олександра

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології Стрюк Н. В.*

МЕДІАПРОСТІР ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, зростання впливу цифрових медіа на всі аспекти суспільного життя та значення медіакомунікацій у формуванні громадської думки, культури й ідентичності зумовлюють актуальність пропонуваного дослідження. Медіапростір є унікальним феноменом сучасності, який об'єднує традиційні й новітні канали комунікації, забезпечуючи безпрецедентні можливості для трансляції, обміну та аналізу інформації. Дослідження медіапростору дає змогу зрозуміти механізми впливу медіа на соціальні, культурні й політичні процеси, зокрема в контексті глобалізації, медіаграмотності, маніпуляцій інформацією та формування цифрової реальності.

Швидке зростання медіапростору та його вплив на суспільство сприяють зростанню наукового інтересу до вивчення цього явища. Так, американський дослідник П. Адамс вивчав концепцію дослідження топології медіа, виділивши чотири напрями просторового вивчення комунікації:

- 1) «медіа у просторі» («mediainspace»): тут цікавить географічне розташування мереж комунікації, їх технічної інфраструктури та геометрії «простору потоків»;
- 2) «простору в медіа» («spaceinmedia»): дослідження унікальних місць комунікації, які медіа підтримують;
- 3) «місця в медіа» («placesinmedia»): у цьому напрямі досліджуються механізми, за допомогою яких певні місця знаходять своє значення завдяки медіа;
- 4) «медіа у місцях» («mediainplace»): аналіз, які типи медіакомунікацій і які правила впливають на можливість їх у певному місці [3].

Медіапростір має свою структуру. Науковці виділяють такі елементи в структурі медіапростору:

- 1) масмедіа, що становлять матеріальну, фізичну основу виробництва та передачі масової інформації;
- 2) соціальні відносини агентів медіапростору, пов'язані зі створенням та споживанням масової інформації;
- 3) інформаційний символічний продукт, у формі чого поширюється масова інформація [3].

Зрозуміло, що однією з ключових функцій медіапростору є інформаційно-комунікативна. Соціальні мережі від початку створювалися для спілкування та взаємодії. Втім не менш важливою функцією є функція творення і підтримки соціокультурних тенденцій, адже соціальні медіа завдяки охопленню широкої аудиторії здатні формувати різні тренди в культурі, моді, музиці та інших сферах. Вони можуть зробити щось популярним практично миттєво. Процес створення трендів часто починається з невеликої групи людей або спільнот, а потім поширюється через соціальні медіа на більш широку аудиторію завдяки дії низки чинників [2].

Медіапростір – система, яка формується за принципом мережі, вважають дослідники. Такий принцип збільшує адаптивність системи, і вона може відгукватися на потреби ринку. Саме інтернет дає медіапростору породжуватися в єдину мережу. Всесвітня павутина, з огляду на вміст, що знаходиться в ній, є повною репрезентацією медіапростору [1].

Отже, у сучасному світі медіапростір став ключовим феноменом, який об'єднує традиційні та цифрові комунікаційні канали, забезпечуючи глобальне поширення інформації та формування суспільних тенденцій. Дослідження його структури, функцій та впливу дає змогу зрозуміти механізми трансформації соціального, культурного й політичного життя в умовах інформаційного суспільства. Водночас медіапростір є важливим інструментом для аналізу глобалізації, медіаграмотності та маніпуляції інформацією, що робить його критично важливим предметом наукового вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк Т. Сучасний блогерський медіапростір. *Український інформаційний простір*. 2022. Вип. 1(9). С. 57–68.
2. Сучков Д. Г. Трансформація аудіовізуальної культури в епоху соціальних медіа: дис. ... д-ра філософії: 034. Київський нац. університет культури і мистецтв. 2024. 200 с.
3. Adams P. C. *Geographies of Media and Communication: A Critical Introduction*. L.: Wiley-Blackwell, 2009. 167 p.

Кулик Ірина

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Запужляк І. М.*

ТРАНСФОРМАЦІЇ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ СТРИМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ

Аудіовізуальний переклад на стримінгових платформах є унікальним лінгвістичним феноменом, що виходить далеко за межі простого мовного перекодування. Ключовою особливістю є необхідність збереження не лише лексичного змісту, але й тонких комунікативних нюансів: інтонації, емоційного забарвлення, культурного контексту та невербальних комунікативних маркерів.

Специфіка перекладу вимагає від фахівців глибокого володіння не тільки мовними компетенціями, але й розумінням аудіовізуальної драматургії. Субтитрування, наприклад, передбачає надзвичайно складну роботу з компресією тексту: перекладач мусить адаптувати розгорнуту діалогічну конструкцію в лаконічний текстовий формат, зберігаючи при цьому комунікативну інтенцію оригіналу. Середня норма – скорочення тексту на 30–40 % за умови повного збереження смислового навантаження [3].

Технологічні інструменти суттєво трансформують класичні перекладацькі практики. Штучний інтелект нині здатен не лише виконувати лінгвістичний переклад, але й аналізувати емоційне забарвлення реплік, розпізнавати складні мовленнєві конструкції та ідіоматичні вирази. Машинне навчання дає змогу опрацьовувати величезні масиви відеоконтенту, створюючи бази даних лінгвістичних патернів та культурних відповідників. Особливо складним є переклад контенту, що містить гумор, сленг, культурні алюзії та регіональні діалектизми. Професійні перекладачі створюють так звані «культурні еквіваленти» – трансформації, що зберігають комунікативний посил оригіналу через призму цільової лінгвокультурної аудиторії. Наприклад, американська жартівлива фраза може бути повністю переформатована, щоб викликати аналогічну емоційну реакцію в українського глядача [4].

Міжнародні стримінгові платформи розробляють унікальні методологічні підходи до перекладу. Netflix, зокрема, впровадив власний стандарт локалізації, що включає не лише лінгвістичні, але й соціокультурні настанови. Команди перекладачів проходять спеціальні тренінги з кроскультурної комунікації, вивчають глибинні культурні контексти різних регіонів [2].

Локалізація культурних реалій становить надзвичайно складне лінгвістичне завдання, що виходить далеко за межі буквального перекладу. Кожна культурна одиниця – від гумористичної алюзії до складного ідіоматичного виразу – потребує глибокого герменевтичного аналізу та творчої адаптації. Перекладач перетворюється на своєрідного культурного медіатора, який не просто транслює мовний зміст, але й забезпечує повноцінне розуміння комунікативного посилення цільовою аудиторією.

Гумор та сленг є найскладнішими об'єктами перекладацької трансформації. Локальні жарти часто базуються на специфічних культурних контекстах, що уне-

можливого дослівне відтворення. Професійні перекладачі розробляють унікальні стратегії адаптації, створюючи так звані функціональні еквіваленти – комунікативні конструкції, що викликають у цільовій аудиторії аналогічну емоційну реакцію.

Діалектні особливості мовлення становлять окрему складну перекладацьку проблему. Регіональні говірки несуть потужне смислове навантаження, характеризуючи соціальний статус, освітній рівень та географічне походження персонажа. Сучасні перекладацькі стратегії передбачають не лише лінгвістичну, але й соціо-лінгвістичну адаптацію, де діалектизми відтворюються через призму локальних мовленнєвих особливостей цільової мови [1].

Технічні вимоги до субтитрування мають надзвичайно жорсткі параметри. Сучасні стандарти передбачають не просто переклад, але й складну синхронізацію текстового шару з відеорядом. Політика інклюзивності докорінно змінює підходи до аудіовізуального перекладу. SDH-субтитри (Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing) – це не просто текстовий переклад діалогів, але й повноцінний опис звукового ландшафту. Такі субтитри включають позначення тональності голосу, опис позазвукових ефектів, музичного супроводу та емоційного забарвлення реплік. Аудіодескрипція для людей з порушеннями зору перетворюється на окремий складний жанр перекладацької діяльності, що вимагає особливих наративних стратегій та лінгвістичної майстерності.

Переваги у форматах аудіовізуального перекладу в різних країнах демонструють складну динаміку культурних та технологічних змін. Традиційно регіони світу мали принципово різні підходи до локалізації контенту: Західна Європа здебільшого віддавала перевагу субтитруванню, водночас країни Східної Європи та Латинська Америка були прихильниками професійного дубляжу. Сучасні глобальні стримінгові платформи розмивають ці усталені кордони, пропонуючи глядачам мультиформатний вибір.

Таблиця 1

Глобальні тенденції аудіовізуального перекладу та локалізації контенту на стримінгових платформах

Показник	Значення
Частка стримінгових платформ у глобальному ринку розваг	58 % у 2023 р.
Ріст витрат стримінгових платформ на локалізацію контенту	+35 % за останні 5 років
Найпопулярніші формати перекладу серед користувачів	Дубляж – 55 %, субтитри – 40 %, войс-овер – 5 %
Використання штучного інтелекту в локалізації контенту	Приблизно 50 % компаній впроваджують AI-технології
Найперекладеніші серіали у 2023 р.	1. Stranger Things (Netflix) – 30 мов; 2. The Mandalorian (Disney+) – 25 мов; 3. Squid Game (Netflix) – 27 мов
Попит на перекладацькі послуги для стримінгових платформ	Зріс на 40 %, порівняно з 2020 р.
Найбільш перекладені мови у стримінговому контенті	Іспанська, французька, німецька, японська, китайська

Соціальні мережі радикально трансформували традиційні уявлення про мультимедійну локалізацію. Молодіжна аудиторія демонструє стрімке зростання інтересу до оригінального контенту з субтитрами, що пов'язано з посиленням глобальної культурної комунікації та вивченням іноземних мов. Покоління Z сприймає субтитри не як перешкоду, а як додаткову можливість культурного збагачення та мовної практики. Платформи на кшталт TikTok та YouTube створили унікальний тренд миттєвої міжмовної комунікації, де субтитри стають не перекладом, а самостійним комунікативним інструментом.

Аудіовізуальний переклад перетворюється на складну міждисциплінарну галузь, що поєднує лінгвістичні, технологічні та соціокультурні компоненти. Глобальні стримінгові платформи радикально трансформують традиційні підходи до локалізації контенту, впроваджуючи інноваційні технології штучного інтелекту та створюючи гнучкі мультiformатні рішення. Професія перекладача еволюціонує від простого мовного посередника до креативного культурного медіатора, який забезпечує глибоке кроскультурне порозуміння. Майбутнє аудіовізуального перекладу пов'язане з подальшою інтеграцією технологічних інновацій, посиленням інклюзивності та розширенням глобальної культурної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухольц Н. А. Відтворення ідіолекту персонажів анімаційних фільмів у перекладі: дис. ... канд. філол. наук. 10.02.16. Київ, 2016. 273 с.
2. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Філологічні науки*. 2016. Книга 2. С. 81–84.
3. Сегол Р. Редагування перекладу аудіовізуальних творів для назвчування. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 1. С. 49–51.
4. Matkivska N. Audiovisual Translation: Conception, Types, Characters' Speech and Translation Strategies applied. *Studies about language*. 2015. № 25. P. 38–44.

Логвінова Ангеліна

Харків

*Науковий керівник: доцент кафедри
української мови ХНУ ім. В. Н. Каразіна,
кандидат філологічних наук Дюкар К. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАВАННЯ МОВНОЇ ГРИ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ЗАГОЛОВКА РОМАНУ *THE HATING GAME* САЛЛІ ТОРН

Переклад художніх текстів завжди є складним творчим процесом, оскільки передавання ідіостилу автора, культурної та лінгвістичної специфіки мови оригіналу твору вимагає, окрім знання методології, ще й залучення різнорівневих трансформацій, інструментарій яких наразі продовжує розширюватися. Не менш комплікаційною є робота перекладача із заголовком, який «узагальнює, концент-

рує основний зміст тексту, відображає його суть, є своєрідним кодом, дешифрування якого виявляє авторські інтенції стосовно власне заголовка і тексту загалом» [2: 173]. Підмічаємо, що автори залучають різні мовні засоби до творення заголовка, зокрема мовну гру (МГ).

Безсумнівно, явище МГ викликає інтерес широкого кола науковців як в Україні (О. Білоус, Л. Богуславська, Ж. Колоїз, Т. Космеда, О. Тимчук), так і за кордоном (Е. Вінтер-Фромель, Д. Делабастіта, Н. Капатана, І. Клітгард). Слідом за Т. Крутько явище МГ визначаємо як «нестандартне варіювання форми та змісту різнорівневих мовних засобів, яке створює неоднозначність, оригінальність, експресивність, з метою досягнення прагматичного ефекту» [1: 210]. Наголошуємо, що МГ є одним з виявів не лише авторського ідіостилу, а й передусім лінгвокреативності мовця.

З огляду на сказане процес адаптування заголовка художнього твору в перекладі набуває особливої значущості, на чому свого часу наголошували у своїх роботах І. Матосова, Т. Воробйова, Л. Смалько, О. Лужна, Б. Стасюк, О. Ільєнко, Т. Михайлова, Л. Шумейко та ін. Закцентуємо, що особливості перекладу МГ у заголовках досліджують переважно на матеріалі медіатекстів (розвідки Н. Карпенко, А. Коваль, Д. Токаревої, М. Колесник). Натомість праць про специфіку адаптування українською мовою елементів МГ у заголовках художніх текстів, зокрема англomовних бестселерів на зразок роману *The Hating Game* Саллі Торн, бракує, що свідчить про **актуальність** нашого дослідження.

Мета роботи полягає у вивченні специфіки відтворення МГ в українськомовному перекладі заголовка роману *The Hating Game*. **Об'єктом** вивчення є англomовний і українськомовний варіанти заголовка в романі Саллі Торн. **Предмет** – специфіка адаптування МГ у заголовку. **Джерельна база** – англomовний текст роману Саллі Торн *The Hating Game* та його український переклад «Мій коханий ворог» (перекладач – Юлія Шекет).

Як знаємо, перекладачі можуть (а іноді вимушені) застосовувати різні інструменти для відтворення МГ. Сьогодні існує дві основні стратегії передавання культурно-специфічних явищ, до яких зараховуємо й МГ: «одомашнення» (підпорядкування тексту оригіналу поглядам цільової аудиторії, насамперед її культурним традиціям; заміна інтертекстуальних одиниць відомими культурі реципієнтів еквівалентами) та «очуження» (збереження іншомовних одиниць, що передбачає «інтелектуальну гру» з реципієнтом, поповнюючи словниковий склад мови). На думку В. Подміногіна й А. Якимчук, саме «переклад-очуження» повною мірою відтворює ідіостиль автора [3: 98]. Оскільки МГ є елементом ідіостилу, то основною стратегією під час перекладу МГ стає «очуження».

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави висновувати, що здебільшого МГ у досліджуваному романі відтворена саме за допомогою згаданої вище стратегії «очуження». Водночас для перекладу заголовка перекладачка застосувала «одомашнення», трансформувавши відповідно до поглядів українського реципієнта вихідне *The Hating Game* в «Мій коханий ворог». Маємо передовсім закцентувати на особливостях англomовної назви *The Hating Game*, яку дослівно перекладаємо як «Гра в ненависть» («Ненависна гра»). Сюжет роману побудований на пасивно-агресивному суперництві між працівниками видавничої компанії – Люсі Гатонн

і Джошуа Темплманом. Конкуруючи за вищу посаду у фірмі, вони закохуються одне в одного. Відзначимо важливий компонент заголовка – лексему «гра», яка є значущим сюжетотвірним елементом. Головні герої постійно грають в ігри: уже з перших сторінок роману протистояння Люсі та Джошуа проявляється в «грі у дзеркальце» (коли герої мавпують рухи одне одного). Надалі перелік ігор розширюється: *the Spying Game, the Or Something Game, the Kissing Game* та ін. Є очевидним, що кожна гра символізує певний етап у розвитку стосунків головних героїв. В українськомовній версії в назві роману перекладачка використала оксиморон – поєднання двох протилежних за змістом понять «коханий» і «ворог», у чому вбачаємо МГ. Саме «ворогом» постає Джошуа в очах Люсі на початку твору: «*Елейн повертає назад і на доріжці стрічається з Джошем. Негайно беруться радитися. Пречудово. Вона попереджає ворога про те, що йому загрожує*» [4: 324]. Указана лексема передає значення «ненависний», заклятий конкурент.

Припускаємо, що перекладачка застосувала стратегію «одомашнення» з кількох причин. По-перше, задля досягнення комерційного успіху роману. Так, прямий переклад не привернув би належної уваги цільової аудиторії – жінок. Українки зазвичай очікують від любовних романів на зразок *The Hating Game* щонайменше позитивних емоцій, які мало корелюють із лексемою «ненависть». Аналіз попиту на популярні любовні романи та їх перекладні версії свідчить про те, що в заголовки зазвичай винесені лексеми на позначення позитивних емоцій, почуттів, інтимних дій тощо, як-от українськомовні «Спати з жінками», «Він звав її Сандрою», «Любов народжується в мовчанні»; перекладні «Гіпотеза кохання», «Випадкові наречені», «Сім чоловіків Евелін Г'юго». Слова на позначення негативних емоцій, почуттів, станів уживають значно рідше. Український читач не асоціює одиницю «ненависть» із типовими сюжетними лініями жіночих романів. До того ж саме поняття має широкий спектр значень: ненависть відчують як до людей, так і до предметів чи абстрактних явищ. Це ускладнює сприйняття загальної концепції твору лише за назвою. Водночас лексема «кохання» – почуття до іншої людини (не члена родини, тварини, предмета) – вужча за значенням, підсвічуючи тему романтичних стосунків.

По-друге, «одомашнення» дає перекладачці змогу створити своєрідну аллюзію на інші комерційно успішні любовні романи. Завдяки цьому в реципієнта виникає відчуття чогось знайомого, близького, тоді як зі змістом твору він іще не знайомий. Імовірно, назва «Мій коханий ворог» є відсилкою до популярних любовних романів, у заголовку яких вжито контрастні, протилежні за змістом чи суперечливі одне одному поняття, як-от «Випадкові наречені» (*The Unhoneymooners*), «Прекрасна катастрофа» (*Beautiful Disaster*), «Жорстокий принц» (*The Cruel Prince*).

По-третє, варто вказати на особливість перекладацької манери Юлії Шекет. Ознайомившись з іншими роботами перекладачки, звертаємо увагу на її активне звернення до адаптивного перекладу заголовків. Так, назва роману *Fabel* в українській версії трансформувалася на «Поміж злодіїв» (*Fabel* – ім'я головної героїні). Зазнали трансформацій і заголовки роману «Десять тисяч дверей Дженьєрі» (в оригіналі – *The Ten Thousand Doors of January*) та казки Редьярда Кіплінга «Звідки у верблюда горб» (*How the Camel Got His Hump?*). Варто вказати на потребу ґрунтовнішого вивчення причин звернення перекладачки до адаптації заголовків у

перспективі, однак беззаперечним є той факт, що перекладам Юлії Шекет при-
таманне «одомашнення» заголовків текстів.

Отже, у перекладі заголовка роману, у якому ключовим складником є МГ, відтворений у формі, відмінній від оригіналу. Для перекладу заголовка викорис-
тано стратегію «одомашнення», на противагу загальній тенденції в перекладо-
знавстві до використання стратегії «очуження». До основних причин використання
стратегії «одомашнення» відносимо підвищення комерційного успіху та попу-
ляризацію твору, відсилання на відомі любовні романи та специфіку ідіостилю
перекладачки. Зважаючи на популярність роману серед української аудиторії,
можемо стверджувати, що стратегія «одомашнення» під час перекладу заголовка
роману виявилася доцільною. Перспективи подальшого вивчення заявленої проб-
леми вбачаємо в дослідженні перекладацьких стратегій МГ у художніх творах,
зокрема англомовних світових бестселерах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крутько Т. Мовна гра як спосіб досягнення прагматичного ефекту рекламного
тексту. *Лінгвістика XXI ст.: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 209–216.
2. Пилипюк Л. Роль заголовка в художньому тексті (на матеріалі прозових
творів Оноре Бальзака). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 8, № 35.
С. 169–174.
3. Подміногін В., Якимчук А. Дихотомія перекладацьких стратегій очуження
та одомашнення в історії європейського перекладу. *Наукові записки. Серія: філо-
логічні науки*. 2010. № 89(1). С. 98–102.
4. Торн С. Мій коханий ворог. Харків: Vivat, 2023. 400 с.

Луцишина Наталія

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
загального та прикладного мовознавства
і слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук, доцент Гарбера І. В.*

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА КОНФЛІКТНОГО МЕДІЙНОГО ТЕКСТУ В МЕРЕЖІ INSTAGRAM

У добу сучасного інформаційного суспільства та об'єктивно складних екстра-
лінгвістичних обставин (пандемія, воєнний стан в Україні тощо) усе більшої
актуальності набуває конфліктне медійне спілкування у соціальних мережах, які
для багатьох людей стали основним / єдиним комунікативним простором. Відтак
затребуваною стає й лінгвістична експертиза відповідних конфліктних медійних
текстів як логічного наслідку такого спілкування. Лінгвістична експертиза медійного
тексту, за визначенням зі словника «Медіалінгвістика: словник термінів і по-
нять», – це «... складна вербалізована сутність спілкування у сфері масової кому-

нікації, що охоплює всі сфери життя суспільства, перехреснує в мовній свідомості медійну рефлексію особистості й соціуму. Лінгвістична експертиза медійного тексту включає експертизу друкованих та електронних ЗМІ, інтернет-комунікацію, рекламних та піар-текстів, дописів соціальних мереж тощо; комплекс мовознавчої аргументації доведення правильності / неправильності, точності / неточності, коректності / некоректності вислову та відповідності медіатексту комунікативному завданню та стильовим параметрам» [2: 47–48].

Дописи в мережі Instagram є медіатекстами, оскільки мають такі кваліфікаційні ознаки, характерні для всієї сукупності подібного типу текстів: текст, який реалізується через засіб масової комунікації; синтез різних знакових систем; відкритість тексту; поєднання словесного, аудіовізуального та візуального компонентів в одному тексті [1: 47].

Будь-який текст у медіа – оцінний. Це не залежить від жанру, тематики та носія інформації. Оцінність виявляється у таких типізованих формах: «спеціальний добір мовних одиниць (лексика і фразеологія) – з різними емоційно-експресивними конотаціями семантики – згрубілості, пестливості, книжності та ін.); актуалізації в медіакомунікації експресивного потенціалу слова в диспозиції літературне / поза-літературне (діалектне, жаргонне, okazіональне та ін.); контекстної трансформації слова як явища вторинної номінації, словесної «гри» зі словом запозиченим, фразеологізмом (народно-поетичної та літературної) та ін.; появи нової лексики, яка тиражується у комунікації; розширення жанрових форм медіапродуктів» [3: 124]. Усі ці форми ми прослідковуємо у дібраних нами з Instagram медійних текстах конфліктного характеру.

Об'єктом нашого дослідження є конфліктні медіатексти з соціальної мережі Instagram (світлина / відео + допис + коментарі).

Конфліктний медіатекст визначаємо – у нашому випадку – як текст (з усіма його супровідними елементами) у мережі Instagram, що має ознаки конфліктної комунікації.

Алгоритм аналізу фактичного матеріалу передбачав такі пункти:

1. Тема допису.
2. Використані вербальні конфліктні маркери (лексичні, фразеологічні, синтаксичні).
3. Використані графічні конфліктні маркери.
4. Реалізований експресивний потенціал.

До прикладу, такі дописи:

1. Тема допису: допис з облікового запису @babkin_official відомого українського виконавця Сергія Бабкіна, який після 24 лютого 2022 р. виїхав до Німеччини. В цьому дописі Сергій розповідає про думки свого сина, а саме про те, що кожен повинен стежити за собою.

2. Вербальні конфліктні маркери, використані у коментарях:

- Лексичні: «Уйобок»; «Втікач 🚫!»; «Потвора!»; «Довбойоб»; «Чмоня»; «Що з ним? Жесть»; «Позорисько»; «Противний»; «Поплавило»; «Гидомерний»; «Фу»; «Алкаш кончений»;
- Фразеологічні: «Це що за общіпане чучало???? 🤢🤢🤢»; «Собака як поїсть то сре, качка літає дощ іде»;
- Синтаксичні: «Чмо, чого втік?»; «Син каже, що тато сцикун. Найвища похвала і гарний приклад»; «Іди на ху все... кому ти потрібен, саранча»; «Іди на нах.й чувак»; «Давай вперед за російським воєнним кораблем, зрадник!»; «“Тато чому ти проросійський пітух”»; «Він тобі сказав, папа -ухилянт, а коли ти приїдеш та будеш захищати Батьківщину? Гандоша!»; «“Вийшло падло з кукурудзи”»; «Божже, які ж жалюгідні»; «Білий монгол?»; «Не нюхай батя, батько-фу.»; «Непотріб. Іди за руським кораблем»; «Опа, ухилянт»; «Нахуй ти косиш під винника?»; «Якось підару класно»; «Що це за бомж? Ще дітей має ...»; «Був ти і є .. тю-тю!!!»; «Син виросте і скаже – ну ти і сцикло, батя»; «Боягуз щезни»; «Хороші гриби напевно!!!! Напевно щоб зрозуміти цей вислів, треба грама2»; «О, дельфін виліз!»; «єбать ти мудрець»; «Ганьба таким харків'янам! А такі пісні співав! Сцикун!»; «А мені син сказав що ти підар»; «Та йдиНахуй, зрадливий Чорт, і дитин прихватити»; «Чергове лайно ! Покидьок, він опікується своїм синочком і це його виправдовує в його очах. А, потім він приїде в Україну і на синочках тих, хто загинув, буде заробляти гроші»; «А ви вже навчилися жити з клеймом зрадника?»; «Сергій, не давайте дитині вживати речовини, які з вас зробили дебіла»; «сірьожа, пішов нахуй»; «Так він все ж йобнувся»; «ТИ ЗА СОБОЮ ГАРНО СТЕЖИШ ... БУДЕ ПЕРЕМОГА ПРИПХАЄТЕСЬ “БІГУНИ” В УКРАЇНУ БАБЛО КОСИТИ ...»;

3. Використані графічні конфліктні маркери: 🤢🤢🤢; «Втікач 🚫!»; «Це що за общіпане чучало ???? 🤢🤢🤢»; «.. ооо, бомж 😱»; «Відкіля це Хуїло вилізло

Чмо »; «Йоооооптвооооюмать

Убогий»; «Зйобок щось старається патякати »; «Що це за тиздець?! »;

4. Реалізований експресивний потенціал: загалом текст під світлиною нейтральний, основна негативна оцінка міститься в коментарях. Оцінка спрямована на самого автора допису, а не на текст, який він написав. Лише декілька коментарів стосуються самого тексту допису (наприклад, «Він тобі сказав, папа – ухилинт, а коли ти приїдеш та будеш захищати Батьківщину? Гандоша!»; «Син виросте і скаже – ну ти і сцикло, батя»; «Сергій, не давайте дитині вживати речовини, які з вас зробили дебіла»). Є й ті, які критикують зовнішній вигляд виконавця, наприклад: «Білий монгол?»; «Потвора!»; «.. ооо, бомж 😞».

1. Тема допису: допис з облікового запису @ellert_a українського коміка Олександра Еллєрта. Гуморист емігрував до Америки влітку 2022 р. На відео він розповідає стендап про правила поведінки з акулами у разі їх атаки. Виступає шоумен російською мовою, а в дописі лише відзначає сторінку @standup.la

2. Використані вербальні конфліктні маркери:

- Лексичні: «Москаль кончений»; «Гімнюк ти»; «Клоун для русні»; «Зрадник»;
- Синтаксичні: «Злиняло з України щоб веселити росіянів в штатах, Фу,

не повертайся, чмо 🤢🤢»; «Господі і ти туди на мові окупанта, гидко 🤬🤬»;
«🤢 знову мовою вбивць»; «Чому на окупованій мові! Ти якась мразь, перше
виїхав! А друге далі говориш на тій мові яка вбиває нас!»; «Трусло, який міняв
квитки на літак з Грузії, вихвалявся дурним язиком який він крутий ... і збіг!»;
«Який кончений був елерт, таким і залишився Мішину просто доля врятувала
від такого недолугого нареченого»; «Уйобок чому ти на блядській мові розмов-
ляєш?»; «Щось на бридкому»; «Вивчи мову клоун»;

3. Використані графічні конфліктні маркери: «Злиняло з України щоб веселити росіянтів в штатах, Фу, не повертайся, чмо 🤢🤮»; «Господі і ти туди на мові окупанта, гидко 🤢🤮»; «🤢 знову мовою вбивць»;

4. Реалізований експресивний потенціал: загалом допис та відео є нейтральними, основна негативна оцінка міститься в коментарях. Оцінка спрямована на самого автора допису. Тригером тут виступає не лише факт перебування коміка за кордоном, а мова, якою той спілкується на відео. Автори коментарів не називають російську мову прямо, а завуальовують її. Наприклад: *мова окупанта, мова вбивць, блядська мова, щось на бридкому*.

Отже, можемо констатувати, що коментарі в дописах не завжди пов'язані з їх контекстом (самим дописом), а більше з особою, яка їх створила. Кожен має право на вираження своєї думки, але вживання деяких мовних засобів може призвести до правопорушення. Так, згідно зі ст. 297 Цивільного кодексу України кожна людина має право на повагу до її гідності та честі. Конфліктні маркери, які використовували користувачі соціальної мережі, є публічним вираженням неповаги в бік конкретних публічних осіб. Як зазначається у статті: «Фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її гідності та честі» [4]. Отже, проаналізовані нами зразки конфліктних медійних текстів цілком можуть виступати об'єктом відповідної лінгвістичної експертизи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дашкова К. В. Поняття медіатексту в сучасній лінгвістичній науці. *Наукові записки міжнародного Гуманітарного університету*. 2019. Вип. 31. С. 46–50.
2. Шевченко Л. І., Дергач Д. В., Сизонов Д. Ю. Медіалінгвістика: словник термінів і понять. Київ: ВПЦ «Київський університет». 2013. 240 с.
3. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Лінгвістична експертиза: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет». 2013. 244 с.
4. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.03.2025).

Максимишена Марія

Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри

англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,

кандидат філологічних наук, доцент Юрковська М. М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДЕОІГОР У КОНТЕКСТІ ОНОМАСТИКИ

У сучасному світі комп'ютерні ігри стали невід'ємною частиною культурного та соціального ландшафту і мають глибокий вплив на різноманітні аспекти життя. Вони перестали бути лише формою розваги, а перетворилися на потужний інструмент, що охоплює різні сфери, від освіти та професійної діяльності до психоемоційного розвитку.

Коротко термін «відеогра» можна описати так – гра, в яку ми граємо завдяки аудіовізуальному апарату і яка може базуватися на історії. Відеогра може бути грою-головоломкою, грою-іграшкою або будь-якою грою, яку можна обробляти за допомогою аудіовізуального пристрою [2]. Кожна гра також має кілька схожих моментів – конфлікт (проти суперника чи обставин), правила (які визначають, що можна, а що не можна робити і коли), використання деяких здібностей гравця (наприклад, навичок, стратегії чи удачі) і якийсь цінний результат (наприклад, перемога проти програшу або досягнення найвищого результату чи найшвидшого часу для виконання завдання) [1].

Дослідження відеоігор у контексті лінгвістики, а саме ономастики – відносно нова область лінгвістичних досліджень, передусім зумовлена розвитком людства. Персональні комп'ютери та інші девайси, призначені для гри, стали можливими завдяки третій індустріальній революції (1950–1970). Починаючи з 1974 р., комп'ютери набули масового поширення [3]. Перша комп'ютерна гра була представлена у 1962 р., що й дало поштовх новій індустрії відеоігор. У 2007 р. в MMORPG (англ. *Massively multiplayer online role-playing game*) World of Warcraft було, за оцінками, більше 9 мільйонів гравців по всьому світу [2], що свідчить про стрімке зростання популярності відеоігор.

Зі зростанням популярності індустрії відеоігор збільшувалася й увага дослідників до цього феномену. Зокрема, ономастикон комп'ютерних ігор став об'єктом досліджень таких науковців: О. Ю. Карпенко, Т. В. Варбанець, О. О. Васильєва, які аналізували назви ігор, персонажів та інших елементів цієї унікальної галузі.

Назви об'єктів або створінь всередині гри належать до ідеонімів, тобто до «власних назв об'єктів, пов'язаних із духовною сферою людини» [5]. О. О. Васильєва також відносить власні назви на позначення комп'ютерних програм, у тому числі ігор, до підтипу ідеонімів – комп'ютероніми. Найбільш детально ономастикон відеоігор розглядала науковиця Т. В. Варбанець. У цій сфері було виділено термін *віртуалміфонім*, який позначає назви об'єктів комп'ютерних ігор [4], він має численні підтипи. Першими варто зауважити назви живих істот, як-от божеств, фентезійних рас, тварин, людей: *віртуалміфоантропоніми* (власні назви людей у комп'ютерній грі), *віртуалміфозооніми* (власні назви тварин чи інших нелюдських істот у комп'ютерній грі), *віртуалміфотеоніми* (власні назви надприродних істот у комп'ютерній грі).

До того ж існує також клас *віртуалміфотопонімів* (власних назв географічних локацій у комп'ютерній грі), які поділяються на різні підтипи, що позначають назви міських площ, областей, частин територій міста, поселень, річок, озер, океанів, боліт тощо. Також Т. В. Варбанець виділяє інші класи на позначення речей у комп'ютерних іграх: *віртуалміфоідеоніми* (власні назви предметів духовної культури в комп'ютерній грі); *віртуалміфохремоніми* (власні назви унікальних об'єктів у комп'ютерній грі); *віртуалміфотітоніми* (власні назви унікальних рослин у комп'ютерній грі); *віртуалміфокомоніми* (власні назви космічних об'єктів чи небесних тіл); *віртуалміфоергоніми* (власні назви об'єднань віртуальних персонажів чи віртуальних установ в комп'ютерній грі); *віртуалміфохрононіми* (власні назви подій чи відрізка часу в комп'ютерній грі); *віртуалміфоуніверсоніми* (власні назви вимірів, паралельних реальностей тощо в електронній грі); *віртуалміфо-*

квестоніми (власні назви завдань у комп'ютерній грі, назви місії чи рівня); *віртуалміфоексеоніми* (власні назви навичок, вмінь чи бонусів до характеристик).

Т. В. Варбанець також приділяє увагу безпосередньо назвам електронних або комп'ютерних ігор і пропонує термін – *пезонім* [4], *The Elder Scrolls V: Skyrim* безпосередньо є прикладом пезоніма. Також часто до електронних ігор додатково створюють DLC (англ. *Downloadable content*) – додатковий контент, створений для певної гри та на основі її сюжету. Т. В. Варбанець пропонує термін *простіконім* (від давньогр. *προσθήκη* – «доповнення») [4]. *The Elder Scrolls V: Dragonborn* – є прикладом простіконіму, створеного на основі *The Elder Scrolls V: Skyrim*.

Актуальність роботи зумовлена розвитком комп'ютерних ігор як культурного явища, а також зростаючим інтересом до лінгвістичних аспектів створення віртуальних світів. Віртуалміфоніми, як складник цього процесу, використовуються для створення унікальних мовних елементів, які відіграють важливу роль у побудові ігрової реальності, забезпечують глибину й автентичність внутрішнього світу гри. Дослідження таких одиниць має значення як для теорії мовознавства, так і для практики створення нових мовних засобів у межах медіа, що інтегрують елементи фентезі та технологічного прогресу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Esposito N. A Short and Simple Definition of What a Videogame Is. *Proceedings of DiGRA 2005 Conference: Changing Views – Worlds in Play* (Vancouver, Canada, June 16–20, 2005). 2005. P. 1–5.
2. Kent S. L. A History from PONG to PlayStation® and Beyond. New York, Three Rivers Press, 2001. 624 p.
3. Бардадим О. В. Розвиток інновацій: цифрова революція. *Інноваційні методи в науці, техніці та освіті*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 12 трав. 2021 р.). Кременчук, 2021. Ч. 2. С. 162–164.
4. Варбанець Т. В. Онімія віртуальних світів електронних ігор. *Мова*. 2016. № 26. С. 61–65.
5. Цілина М. М. Структурна класифікація українських ідеонімів. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2015. Т. III(15), № 68. С. 97–99.

Марковська Ульяна

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат педагогічних наук Бойван О. С.*

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГІПЕРБОЛ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ МЕДЛІН МІЛЛЕР «ЦИРЦЕЯ»

Наукова розвідка присвячена стилістичному прийому гіперболи в романі Мадлен Міллер «Цирцея». Як відомо, гіперболи є одними із найважливіших стилістич-

них прийомів у літературі та мові загалом. Як форма образної мови, гіпербола часто використовується для посилення ідей або емоцій за допомогою перебільшення висловлювань, що дає змогу авторам зробити текст більш експресивним та ефективним, і аналізований твір не є винятком.

Гіперболою вважається явне перебільшення, використане з метою посилення виразності висловлювання та надання йому певного емоційного забарвлення в художній літературі, риторичі, публіцистиці, а також у повсякденному спілкуванні.

Гіперболізацію активно вживають у творах світового письменства: «Дон Кіхот» М. де Сервантеса, «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле, «Мандри Гуллівера» Дж. Свіфта, «Пригоди барона Мюнхгаузена» Р. Е. Распе, «Легенда про Уленшпігеля» П. І. де Костера, «Великий льох» Т. Шевченка, «Листя трави» В. Вітмена, «Кола Брюньон», романи-притчі Ф. Кафки, фантастичні твори Ж. Верна, С. Лема, драма абсурду С. Беккета, Е. Йонеско, Д. Адамса тощо [2].

О. О. Потебня висловлювався щодо сутності гіперболи, її емоційного значення так: «Гіпербола є результат ніби деякого сп'яніння почуттям, яке заважає бачити речі в їх справжніх розмірах. Тому вона рідко, лише у виняткових випадках, зустрічається у людей тверезої й спокійної спостережливості. Якщо згадане почуття не може захопити слухача, то гіпербола стає звичайною брехнею» [3: 136].

О. Ю. Дубенко, використовуючи гіперболу, завжди розраховує на те, що читач сприйме її саме як навмисний стилістичний прийом. Інакше кажучи, художня гіпербола ґрунтується на своєрідній взаємній домовленості між її автором і адресатом. Обидві сторони усвідомлюють, що таке перебільшення має не буквальне, а певне художнє значення, і погоджуються, що воно є ефективним засобом емоційного вираження та яскравої передачі ставлення до описуваних явищ [1: 54].

Гіпербола – один із найдавніших виразних образних засобів, який широко вживається у фольклорі, у найдавнішій епічній поезії всіх часів та народів (подвиги Геракла, Іллі Муромця, Беовульфа та ін.) [2]. Вживається вона і в сучасній художній літературі з різною метою: для підкреслення важливих моментів оповіді, створення яскравих, пам'ятних образів, справлення певного враження на читача, вираження чуттєвого стану оповідача, підвищення експресивності мови та навіть для створення гумористичного ефекту. Варто також зазначити, що у художніх творах автор не прагне використовувати вже готові стилістичні засоби й образи, а прагне створити власні, неповторні гіперболи.

Роман «Цирцея» Медлін Міллер – це феміністичне міфологічне фентезі, яке відбувається у давньогрецькому світі, і донесене до читача через жіночий погляд Цирцеї. Гіпербола тут відіграє провідну роль у вираженні емоцій, створенні образів та формуванні загального неповторного враження від твору. Стилістичний прийом використовується з особливою майстерністю, щоб підкреслити та поглибити різні аспекти наративу, особливо міфологічну природу історії.

Використання гіпербол допомагає Медлін Міллер передати глибокі почуття та емоції персонажів, створюючи живі та неповторні образи. Наприклад, у романі можна зустріти такі гіперболи: *Every moment he was with me, I felt a rushing in my throat, which was my love for him, so great sometimes I could not speak* [4]; *He seemed to love me back, that was the greater wonder* [4] – через гіперболи *love so great I could not speak* та *the greater wonder* висвітлюються глибокі почуття головної героїні до свого брата, надається інтенсивність її емоціям.

Гіперболи використовуються для зображення божественної мудрості, могутності та непересічних здібностей персонажів. До прикладу, у репліці *Demeter, lady of bounty, whose harvests nourish all the world* [4]. Такі перебільшені описи допомагають читачеві відчутти надзвичайність та велич персонажів, підкреслюючи важливість богині для всього світу.

Завдяки художньому засобу перебільшення Медлін Міллер також створює вражаючі образи та описи, які дають змогу зануритись у світ богів, героїв і магії: *Divine days fall like water from a cataract, and I had not learned yet the mortal trick of counting them* [4]. У цьому прикладі гіпербола *fall like water from a cataract* допомагає передати ідею про те, що дні у світі богів минають непередбачувано та швидко, даючи нам враження про міфологічний час.

Майстерність Медлін Міллер не має меж, тому, використовуючи гіперболи, вона переходить від серйозного до комічного, створюючи смішні ситуації та образи, які змусять читача посміхнутися: *My father has never been able to imagine the world without himself in it* [4] – перебільшення використовується для підкреслення надмірного самолюбства Геліоса, батька головної героїні, і це виглядає кумедно, зважаючи на те, що він Бог Сонця.

Отже, використання гіперболи в художньому тексті відіграє важливу роль у створенні експресивного та емоційно насиченого наративу. Автори часто вдаються до гіперболічних прийомів, щоб підкреслити важливі моменти, створити яскраві образи та вражити читача. Засоби вираження гіперболи включають у себе різноманітні лексичні та синтаксичні конструкції, як-от перебільшення, експресивні синоніми та інтенсифікатори. Використання гіперболи в художній прозі може змінюватися від легкої перебільшеності для комічного ефекту до глибокого завищення для підкреслення драматичних моментів. Отже, гіпербола в художній прозі постає не лише засобом виразності, але й потужним інструментом для передачі глибоких почуттів та ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Вінниця: Нова Книга, 2011. 328 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 751 с.
3. Потебня О. О. Естетика і поетика слова: збірник / упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної; пер. А. Колодної. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
4. Circe. Madeline Miller. Bloomsbury Publishing. 2018. 352 p.

Мельничук Ірина

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
романо-германської філології та зарубіжної
літератури ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Ігнатенко Д. Є.*

СЕМАНТИЧНІ І ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕПІТЕТІВ

Вступ. Складна природа епітета, його функціональне і лінгвостилістичне навантаження постійно привертають увагу науковців і зумовлюють різні підходи до його вивчення. Зокрема, складним залишається питання критеріїв, за якими епітети можуть класифікуватися. Пропонована наукова розвідка присвячена аналізу принципів систематизації епітетів на основі їх семантичних, функціональних і стилістичних характеристик. Дослідження спрямоване на встановлення принципів групування епітетів за значенням та визначення їх ролі в процесах мовної номінації та текстотворення.

Виклад основного матеріалу. Термін «епітет» походить від фр. *épithète* або від гр. *ἐπίθετον* / *epitheton* (через латину), що означає «накладений, доданий» і входить в активний науковий вжиток із XVI ст. Епітет може бути характеризувальним словом чи сполученням слів, яке використовується для характеристики особи або предмета. Часто означальне слово або словосполучення (епітетна конструкція) – це якісний прикметник або прикметник, що виражає якість чи ознаку, яка вважається характерною для особи чи предмета, про який ідеться [5: 359].

Сьогодні найчастіше епітет визначається як стилістичний засіб, який надає означуваному особливої виразності, тому у цьому контексті визначається як лексико-синтаксичний троп, оскільки він виконує функцію означення чи обставини, вжитих не обов'язково в переносному значенні й обов'язково – з наявними емотивними або експресивними конотаціями, завдяки яким автор виражає своє ставлення до означуваного [3: 106].

Як зауважує В. А. Кухаренко, стилістичні засоби властиво використовувати для введення бінарного протиставлення двох значень слова. Одне з цих значень є прямим, фіксованим у словнику і не залежить від контексту, тоді як інше є контекстуальним й існує лише в межах конкретного контексту [4: 14]. Зокрема, епітети виступають як стилістичні засоби, які включають комбінацію емоційних і логічних значень у встановленому слові, словосполученні або навіть у використанні синтаксису для опису об'єкта. Його призначення – вказати й донести до читача певні властивості чи ознаки предмета, забезпечивши так індивідуальне сприйняття й оцінку цих якостей. Важливо зазначити, що цьому стилістичному засобу притаманний суб'єктивно-оцінний, делікатний характер. Тому епітет вважається цінним інструментом, особливо художніх творах, де письменнику необхідно описати якомога більше деталей [1: 272].

Ж. П. Козлянинова розробила систему класифікації епітетів, яка базується на трьох принципах [2]:

- 1) стійкість зв'язку між означенням і означуваним;

2) структурно-синтаксична організація;

3) тип семантичного зв'язку між означенням і означуваним.

Відповідно до першого принципу, епітети можна розподілити на три категорії: оригінальні, звичайні і постійні. Оригінальні епітети рідко виражаються одним словом і мають унікальну форму – “grey-eyed” (сіроокий), “wine-dark” (темно-винний).

У звичайних епітетах виявляється високий ступінь стійкості зв'язку між їх компонентами. Часто такі епітети поєднуються з певними словами й стають уже знайомими для читачів. Більше того – вони навіть подібні до синтагм або кліше. Мова вже має певні готові словосполучення, які автор може використовувати, тому вживання такого епітета в тексті передбачає читачеві очікуване означуване. Це створює високий рівень передбачуваності, однак не гарантує точного розпізнавання другого компонента. Один епітет може мати кілька можливих означуваних, які мають однакову стійкість. Наприклад, для слова “hair” в англійському тексті можуть вживатися звичайні епітети, як-от “wild”, “beautiful”, “dark”, “blond”, “curly” тощо. Є і такі епітети, які мають високий ступінь стійкості з означуваними словами, наприклад: “true love”, “dark forest”, “fluffy cloud”.

За семантичним принципом Ж. П. Козлянинова виокремила асоційовані та неасоційовані епітети [2]:

1) асоційовані епітети передають характерні риси предмета, що відповідають його семантичній та природній сутності. Вони виражають не лише зовнішні аспекти, а й особливості, що впливають із суті самого предмета чи явища. Ці епітети допомагають поглибити розуміння об'єкта та передати його характер з більшою точністю та виразністю – “silent night” (тиха ніч), “endless sky” (безкрає небо), “gentle breeze” (ніжний вітерець).

2) неасоційовані епітети, навпаки, передають ознаку, яка не є типовою або очікуваною для предмета. У такому випадку автор використовує порівняння, базуючись на зовнішній або внутрішній аналогії – “velvet voice” (оксамитовий голос), “savage beauty” (шалена краса), “silent scream” (німий крик).

І. М. Кочан відзначає, залежно від їх значення епітети можна поділити на дві категорії: прямі та переносні. У категорії епітетів з переносним значенням виділяються два основні типи (залежно від способів їх значеннєвого переосмислення): метафоричні та метонімічні [3: 106].

У метафоричних епітетах характеристика переноситься на основі аналогії, тобто за подібністю між об'єктами або явищами [3: 106]. Це стилістичний засіб, який надає тексту глибини та образності, розкриваючи складні зв'язки між об'єктами і створюючи барвисті образи для читача, напр.:

англ. *Despite the chaos around her, she met challenges with **a heart of stone**, never letting her emotions get the better of her.*

укр. *Незважаючи на хаос навколо, вона зустрічала виклики з **кам'яним серцем**, ніколи не дозволяючи своїм емоціям заволодіти нею.*

Метонімічні епітети формуються на основі зв'язку між об'єктом та іншим елементом, який може асоціюватися з ним у мовленні або уяві [3: 106] за просторовим розташуванням, категорією, до якої він належить або іншими семантичними зв'язками. Такі епітети, залежно від контексту, надають додаткових значеннєвих відтінків, розширюючи образ та збагачуючи його значення, напр.:

англ. *In Washington, decisions made at the White House often shape the course of national policy.*

укр. *У Вашингтоні рішення, ухвалені в стінах Білого дому, часто задають курс національній політиці.*

Важливість розуміння та вдалого використання епітета в літературному процесі стає очевидною – цей стилістичний засіб забезпечує виразність, насиченість і оригінальність мовної конструкції. Важливість наявності стилістичних прийомів у художньому творі, безумовно, полягає в їх здатності не лише збагачувати структуру мовлення та надавати йому глибшого інтелектуального виміру, а й сприяти естетичному вираженню особистих поглядів та досвіду автора.

Висновки. Класифікація епітетів не лише важлива для лінгвістичних досліджень, але й має значення для літературної творчості. Вона допомагає авторам краще розуміти та свідомо використовувати різноманітні стилістичні засоби для досягнення певного ефекту в тексті. Розробка стандартизованої системи класифікації епітетів сприяє не лише узгодженню підходів до їх аналізу, але й збагачує наше розуміння мови та її взаємодії з художнім вираженням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волковинський О. С. Епітет як носій та елемент стилю. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*. 2013. Вип. 21. С. 272–277.
2. Козлянинова Ж. П. Стилістична роль епітета в поезії Джона Кітса. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2019. С. 67–74.
3. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ: Знання, 2008. 423 с.
4. Kukharensko V. A. *A Book of Practice in Stylistics*. Підручник. Вінниця: Нова книга, 2000. 160 с.
5. Stashko H. An American woman through the prism of the epithet: semasiological aspect in creating images. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*. Warsaw: De Gruyter Open, 2017. Vol. II(2), December 2017. P. 356–391.

Молодзьожнікова Каріна

Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології Стрюк Н. В.

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: СТРУКТУРА, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК

Вступні зауваження. В умовах сучасного інформаційного суспільства та глобалізації особливого значення набуває вивчення термінології, зокрема медичної.

Медична термінологія є невід’ємним складником комунікації між спеціалістами галузі охорони здоров’я, а її правильне розуміння та використання гарантує ефективну професійну взаємодію. Водночас активне поширення медичної тематики у масовій культурі, зокрема у популярних серіалах на медичну тематику, створює нові виклики та можливості для дослідження її функціонування в сучасному соціокультурному контексті.

Виклад основного матеріалу. Термін є особливим мовним явищем, яке виникло через потребу точного та однозначного вираження понять у конкретних професійних галузях знань. У мовознавстві термін визначається як слово чи словосполучення, що має специфічне, чітко закріплене значення в науково-технічній, медичній, економічній або іншій спеціалізованій сфері. Термін відрізняється від звичайного слова точністю, однозначністю, високою стабільністю значення, контекстуальною незалежністю, що дає змогу чітко передавати інформацію між фахівцями [1].

Історія дослідження термінів і термінології сягає кількох століть. Серед провідних дослідників цієї сфери – Д. С. Лотте, С. В. Гриньов, Т. Р. Кияк, В. М. Лейчик. Д. С. Лотте запропонував концепцію чіткої системності та стандартизації термінології, підкреслюючи важливість однозначності термінів. С. В. Гриньов акцентує на стандартизації та уніфікації термінології [5].

Медична термінологія є результатом тривалого історичного розвитку, який бере свій початок ще з античності. Головними джерелами медичної термінології є класичні мови – латинська та грецька, – що пояснюється їх значенням як міжнародних мов науки упродовж століть. Зокрема, початковим етапом розвитку медичної термінології можна вважати античну епоху, де важливу роль відігравали праці давньогрецького лікаря Гіппократа. У період середньовіччя та Ренесансу латина стала міжнародною мовою медицини та освіти. Вона сформувала фундамент анатомічної термінології, що забезпечує однозначність та міжнародну зрозумілість медичних понять [4].

У мовознавстві існують різні погляди на визначення поняття «термін». Так, за визначенням Д. С. Лотте, термін – це слово або сполучення слів, яке позначає поняття певної спеціалізованої області знань або діяльності. С. В. Гриньов наголошує на стандартизованості терміна, його уніфікованості та стабільності. Т. Р. Кияк вважає, що термін є мовним знаком, який повинен відповідати певним критеріям, як-от однозначність і точність. В. М. Лейчик підкреслює когнітивний аспект, вважаючи, що термін – це одиниця знання, яка виражає наукове або технічне поняття [2].

Терміни можна класифікувати за різними ознаками. За структурою вони поділяються на прості (що складаються з одного слова чи кореня, наприклад, *аналіз*, *тиск*) і складні (утворені з кількох слів або коренів, наприклад, *кровообіг*, *серцево-судинний*) [3].

За походженням розрізняють власні (створені на основі української лексики, наприклад, *дослід*, *відновлення*), запозичені (адаптовані з інших мов, як-от *вакцина*, *апарат*), та інтернаціоналізми (що використовуються в багатьох мовах, наприклад, *аналіз*, *операція*, *пандемія*) [3].

За ступенем поширеності терміни поділяються на широковживані (*діагноз*, *симптом*) та вузьковживані (що використовуються тільки в окремих сферах, як-от *бронхоскопія*, *гастроскопія*) [3].

За ступенем сучасності можна виділити історичні або застарілі терміни (що вже не вживаються або мають сучасні аналоги, наприклад, *сухоти* (туберкульоз), *істерія*) і сучасні (які активно використовуються, наприклад, *нанотехнології*, *біоінженерія*) [3].

За морфологічними ознаками терміни можуть бути іменниковими (*бронхіт*, *гепатит*), прикметниковими (*вірусний*, *інфекційний*), або дієслівними (*лікувати*, *діагностувати*) [3].

Висновки. Дослідження медичної термінології як важливого складника професійної комунікації демонструє її багатогранність, точність і значення для наукової взаємодії. Аналіз класифікацій термінів за структурою, походженням, ступенем поширеності та сучасністю показує їх адаптивність до потреб галузі охорони здоров'я. Історичний розвиток медичної термінології, заснований на латині та грецькій мовах, забезпечує міжнародну зрозумілість і єдність медичних понять. Вивчення цієї теми важливе для поглиблення розуміння мовної точності, стандартизації та її впливу на сучасний соціокультурний контекст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичний та соціолінгвістичний аспект. Київ, 2000, 217 с.
2. Дмитрасевич Р. І. До питання про класифікацію англомовних термінів юридичної психології. *Актуальні питання іноземної філології: науковий журнал*. 2016. № 4. С. 51–56.
3. Катиш Т. В. Структурні особливості термінів-словосполучень англійської автомобільної термінології та основні способи їх перекладу українською мовою. *Філологічні науки. Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 230–234.
4. Медична термінологія / уклад. О. Я. Беспалова. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 61 с.
5. Фахова мова медика / уклад. Г. О. Золотухін, Н. П. Литвиненко, Н. В. Місник. Київ: Здоров'я, 2002. 392 с.

Мордан Еліна

Вінниця

Науковий керівник: в. о. декана факультету іноземної та слов'янської філології, доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури, кандидат філологічних наук, доцент О. В. Білецька

СТИЛІСТИЧНІ ФІГУРИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЗНЕННЯ МОВЛЕННЯ В ПОВІСТІ ДЖЕРОМА К. ДЖЕРОМА «ТРОЄ У ЧОВНІ» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стилістичні фігури – це мовні засоби, що посилюють виразність, надають тексту образності та емоційної насиченості. Вони допомагають автору передати ідею не лише змістовно, а й емоційно, створюючи певний настрій та образи.

Успішний переклад стилістичних фігур передає атмосферу твору, зберігаючи його художню цілісність, і вимагає не лише мовної компетенції, а й розуміння стилістичних особливостей оригіналу.

Актуальність цієї роботи зумовлена потребою глибшого аналізу стилістичних засобів у романі «Троє у човні» Джерома К. Джерома, оскільки вони відіграють ключову роль у створенні гумористичного ефекту та розкритті персонажів. Обрана тема є важливою для перекладознавства, адже передача стилістичних фігур і комічних елементів у перекладі залишається однією з найпоширеніших проблем сучасної теорії перекладу.

Об'єкт дослідження – стилістичні фігури у повісті Джерома К. Джерома «Троє у човні». *Предмет* дослідження – спосіб відтворення таких одиниць в українськомовному перекладі Ю. Лісняка та О. Якушика.

Мета роботи полягає у дослідженні основних стилістичних засобів, які використані в повісті Джерома К. Джерома «Троє у човні» для створення комічного ефекту та виразності персонажів, а також особливостей їх перекладу українською мовою.

Важливим аспектом дослідження є вивчення того, як стилістичні фігури, зокрема метафори, антитези, порівняння, епітети та гіперболи, використовуються в повісті Джерома К. Джерома для досягнення гумористичного ефекту. Ці засоби не тільки урізноманітнюють мовлення, але й поглиблюють зображення персонажів і додають особливу емоційну забарвленість тексту.

Одним із головних завдань наукової розвідки є аналіз того, як ці стилістичні фігури відтворені в українськомовному перекладі Ю. Лісняка та О. Якушика.

Особливості мов, культуральні відмінності та специфіка гумору в різних країнах вимагають від перекладачів певної адаптації. Зокрема, метафори та епітети, що використовуються в оригінальному тексті, потребують особливого підходу для збереження їх смислового навантаження та емоційного забарвлення [1].

Використання стилістичних фігур у повісті Джерома К. Джерома допомагає створити багатогранний образ світу, у якому розгортаються події. Через метафори та порівняння автор створює не тільки образи персонажів, але й передає атмосферу невимушеності та гумору, що є важливою частиною його стилю. Проте ці самі фігури під час перекладу на інші мови можуть змінювати свої семантичні відтінки або навіть структуру, що вимагає від перекладачів вміння правильно передати дух оригіналу [2].

Важливим інструментом у мовленні героїв є антитези. Джером К. Джером активно використовує цей метод для створення контрастів між персонажами, їхніми характерами та світоглядом. Наприклад, один із головних героїв, Джордж, часто виступає у суперечності з іншими персонажами своїми рішеннями, ставленням до подій чи навіть фізичним станом. Такі контрасти не лише поглиблюють образи персонажів, але й допомагають читачеві краще зрозуміти їхні риси та мотивацію. Переклад антитез, як і інших стилістичних засобів, потребує уважного підходу, оскільки контрасти можуть бути сприйняті по-різному в різних культурах. Яскравим прикладом ситуативної антитези є фрагмент: *I had always thought sleeping in a boat, the fresh air, the rocking movement would make one sleep well. Trying to sleep in a rowing boat, even on the quietest night, is an experience of the most maddening, soul-*

destroying kind. Перекладачі Ю. Лісняк та О. Якушик доволі вдало відтворюють цю антитезу українською мовою: *Я завжди думав, що спати в човні – на свіжому повітрі, та ще й під заколисування хвиль, – чудово. Намагатися заснути в човні, навіть найспокійнішої ночі, – це найбільш збуджуючий, руйнівний для душі досвід*.

Іншим важливим аспектом є аналіз порівнянь, які Джером К. Джером використовує для створення яскравих образів. Порівняння в його повісті часто мають гумористичний характер, наприклад, порівняння між людьми та тваринами чи природними явищами, що допомагає розкрити характер персонажів або створити візуальний ефект. Переклад цих порівнянь може бути проблемним, оскільки в різних мовах можуть бути відсутні відповідні аналогії чи образи, що створює певні труднощі для перекладачів. Вони змушені шукати еквіваленти або адаптувати порівняння, що може змінити його сприйняття в іншій культурі [2]. Цікавим є порівняння, що характеризує зовнішність одного з героїв – Джорджа: *He is as good as a clock, is George, and very handsome*. Ю. Лісняк та О. Якушик перекладають зовнішність так: *Джордж точний, як годинник, і дуже гарний*. Порівняння відтворено дослівно, зберігається його структура та зміст.

Метафора – це слово або вислів, ужиті в переносному значенні для означення предмета або явища на основі подібності. Наприклад, коли один із героїв, Гаріс, намагається прочитати напис на дорожньому знаку, використовується метафора *revels in tombs, and graves, and epitaphs*, що підкреслює дивакуватість та ексцентричність Гаріса, його нездорове захоплення похованнями та надгробками. Перекладачі вдаються до деметафоризації, замінюючи образний вислів *revels in tombs* нейтральною фразою: *Але ж Гарріс просто впадає у екстаз від могил, склепів, епітафій і надмогильних написів, тож сама думка, що йому не вдасться побачити могилу місіс Томас, зводила його з розуму*.

Гіпербола – це стилістична фігура явного і навмисного перебільшення для посилення виразності і емоційності висловлювання. Одним із найяскравіших прикладів гіперболізації є опис страждань героя від холоду: *I was afraid I should have died of cold. It began to be serious. I was so chilled I could scarcely get my hands out of my pockets*. Ю. Лісняк та О. Якушик пропонують такий переклад: *Я боявся, що помру від холоду. Це вже не жарти. Я так змерз, що ледве міг вийняти руки з кишень*. Тут збережено і семантику, і прагматику Джеромових гіпербол, їх здатність викликати у читача посмішку та співчуття водночас. Щоправда, вираз *It began to be serious* перекладачі замінюють розмовним *Це вже не жарти*, дещо послаблюючи ефект нагнітання, градації відчуттів.

Загалом важливим аспектом у дослідженні стилістичних фігур є вивчення їх ролі у створенні загального емоційного фону повісті. Вони не лише допомагають розвивати сюжет і характери, але й створюють неповторну атмосферу, яка є характерною для стилю Джерома К. Джерома. Як показують переклади, під час адаптації таких емоційних компонентів на інші мови перекладачам доводиться балансувати між точністю відтворення оригіналу і збереженням ефекту, який він має на читача. У деяких випадках це може вимагати від перекладача творчого підходу, аби зберегти суть жарту чи гумору, який був у тексті оригіналу.

Аналіз різних перекладів показує, що певні стилістичні фігури можуть зазнати змін у процесі перекладу. Наприклад, в українському перекладі Ю. Лісняка та О. Якушика стилістичні засоби були адаптовані до особливостей української мови,

збережено більшість гумористичних елементів, проте деякі образи довелося переробити для досягнення подібного ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдученко Г. М. Експресивний синтаксис Марії Матіос. Херсон. 2017. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/3817>
2. Halas A. Expressive syntax as dominant of individual style of V. Vynnychenko (on materials of «Diary»). *Scientific herald of Uzhgorod University: Series: Philology. Social communication*. Hoverla, Uzhhorod, 2011. Vol. 26. P. 170–176.

Новак Вероніка

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри
теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Запущляк І. М.*

ПРО СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТРАХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Фразеологічні одиниці (далі – ФО), як особливі одиниці мови, привертають увагу лінгвістів протягом тривалого часу. Дослідження фразеологізмів на позначення певних явищ актуальні на сучасному етапі дослідження ФО. Наприклад, І. Запущляк присвятила розвідку ФО з компонентом на позначення неживої природи в англійській та українських мовах [2]. Натомість А. Буріменко та І. Салата провели дослідження та класифікували фразеологізми на позначення погоди в англійській мові [1]. Фразеологізми на позначення тепла в українській, англійській та французькій мовах були об'єктом розвідки А. Жульженко [6].

ФО з компонентом на позначення страху становлять значний пласт фразеологічного фонду як англійської, так і української мов. Ці одиниці характеризуються різноманітними структурними особливостями, що відображають специфіку мовної картини світу носіїв цих мов. Дослідження структурних особливостей таких фразеологізмів дає змогу виявити спільні та відмінні риси у сприйнятті емоції страху представниками двох різних лінгвокультур.

У сучасній лінгвістиці структурний аналіз фразеологічних одиниць передбачає класифікацію за кількома параметрами: структурно-граматичним типом, синтаксичною будовою та кількісним складом компонентів [2]. Розглянемо ці параметри детальніше на матеріалі фразеологізмів із компонентом на позначення страху в англійській та українській мовах.

За структурно-граматичним типом фразеологічні одиниці з компонентом на позначення страху можна поділити на дієслівні, номінативні, адвербіальні, ад'єктивні та комунікативні [2]. В англійській мові переважають дієслівні фразеологізми, які виражають загальне значення дії. Найпродуктивнішою з дієслівних моделей є «V + Noun / Noun Phrase», наприклад: англ. *to shake in one's boots* 'трем-

тіти від страху', *to get cold feet* 'стати дуже наляканим', *to be scared stiff* 'бути сильно наляканим', *to die of fright* 'вмерти зі страху'. Ці ФО характеризуються наявністю дієслівного компонента, який часто виражає фізіологічну реакцію організму на страх. В українській мові також спостерігається значна кількість дієслівних фразеологізмів, наприклад: укр. *душа в п'яти тікає* 'раптово відчувати сильний переляк', *зуб на зуб не попадає* 'тремтіти від переляку', *кров холоде в жилах* 'відчувати страх', *серце завмирає* 'бути сильно наляканим' [4]. Отже, для української мови характерна постпозиція дієслова щодо залежних слів. В англійській мові, порядок слів у якій має вирішальне значення, дієслова завжди знаходяться у препозиції до залежних елементів.

За синтаксичною будовою фразеологічні одиниці з компонентом на позначення страху демонструють різноманіття структурних моделей. В англійській мові найпоширенішими є моделі «Verb + Preposition + Noun» (*to tremble with fear* 'тремтіти від страху'), «Verb + Participle» (*to be petrified* 'бути дуже наляканим'), «Verb + Conjunction + Noun Phrase» (*to run like a scared cat* 'тікати від страху'). В українській мові домінують моделі «Дієслово + Іменник» (*відчувати страх* 'бути наляканим'), «Дієслово + Прийменник + Іменник» (*тремтіти від жаху* 'тремтіти від страху'), «Іменник + Дієслово» (*серце завмирає* 'бути сильно наляканим') [5].

Номінативні фразеологізми, що виконують функцію найменування різноманітних предметів, явищ, станів на позначення страху представлені в обох мовах, але в меншій кількості. Типовою структурною моделлю такого розряду є Noun Phrase. В англійській мові це одиниці *white feather* 'боягуз', *chicken heart* 'той, кого легко налякати'. В українській мові до цієї групи належать *заяча душа* 'ляклива людина', *мишача душа* 'боязка людина з підлою вдачею'. Адвербіальні фразеологізми виражають обставинні характеристики стану страху: англ. *with one's heart in one's mouth* 'бути дуже наляканим', *like a scared rabbit* 'дуже переляканий'; укр. *з переляку* 'зробити певну дію через страх', *з-за плечей бере* 'кому-небудь страшно'.

Комунікативні фразеологізми, представлені прислів'ями та приказками, також наявні в обох мовах, наприклад: англ. *fear has a hundred eyes* 'відчуття страху там, де його немає' та укр. *у страху великі очі* 'щось виглядає страшніше, ніж є насправді'. Вони часто мають структуру речення та виражають узагальнений досвід народу щодо емоції страху.

За кількісним складом компонентів фразеологічні одиниці з компонентом на позначення страху поділяються на двокомпонентні, трикомпонентні та багатокомпонентні. В англійській мові переважають трикомпонентні фразеологізми: *to be scared stiff* 'бути сильно наляканим', *to shake with fear* 'тремтіти від страху', *to be frozen with fear* 'заклякнути на місці через переляк'. В українській мові часто зустрічаються як трикомпонентні (*душа в п'яти тікає* 'раптово відчувати сильний переляк'), так і багатокомпонентні фразеологізми (*мороз пішов поза шкірою* 'стає страшно, моторошно').

Аналіз структурних особливостей фразеологічних одиниць із компонентом на позначення страху вказує на певні спільні риси в англійській та українській мовах. В обох мовах наявні фразеологізми різних структурно-граматичних типів з переважанням дієслівних одиниць. Спільною рисою є також використання соматизмів у складі фразеологізмів, що вказує на універсальність фізіологічних проявів страху [3].

Особливу увагу привертають фразеологізми з соматичним компонентом, які є численними в обох мовах. В англійській мові часто використовуються такі соматизми: «heart» (*heart misses a beat* ‘дуже наляканий’), «blood» (*blood runs cold* ‘тремтіти від переляку’), «hair» (*to make one’s hair stand on end* ‘викликати страх або переляк’). В українській мові найпоширенішими соматизмами у складі фразеологізмів на позначення страху є «серце» (*серце опускається* ‘почуття, яке виникає внаслідок страху’), «кров» (*кров стигне в жилах* ‘раптовий переляк’), «ноги» (*ноги підкосилися* ‘відчуття тривожності, страху’). В обох мовах такі фразеологізми базуються на фізичних реакціях організму: серце, кров, волосся або ноги символізують переживання, адже страх часто супроводжується прискореним серцебиттям, змінами температури тіла, онімінням кінцівок тощо.

Відмінності полягають у специфіці структурних моделей та компонентному складі фразеологізмів. В англійській мові частіше використовуються прийменникові конструкції та порівняльні звороти зі сполучником «like», тоді як в українській мові поширеними є безприйменникові конструкції та використання дієприслівникових зворотів. Англійські фразеологізми часто містять прикметники на позначення кольору (англ. *white as a sheet* ‘бути блідим через страх’, *yellow-bellied* ‘боягуз’), що менш характерно для української фразеології страху.

Важливою структурною особливістю є також наявність у складі фразеологізмів компонентів, які безпосередньо позначають страх. В англійській мові це лексеми «fear», «fright», «terror», «scare», а в українській – «страх», «жах», «ляк», «переляк». Однак значна кількість фразеологічних одиниць в обох мовах не містить прямої номінації страху, а передає це почуття через асоціативні зв’язки з фізіологічними реакціями або через метафоричні образи.

Отже, структурні особливості фразеологічних одиниць із компонентом на позначення страху в англійській та українській мовах демонструють як спільні риси, зумовлені універсальністю емоції страху та її проявів, так і відмінності, що відображають специфіку мовної картини світу кожного народу. Дослідження цих особливостей має важливе значення для розуміння національно-культурної специфіки сприйняття емоцій та їх вербалізації у різних мовах, а також для практики перекладу та міжкультурної комунікації.

Подальші дослідження структурних особливостей фразеологічних одиниць із компонентом на позначення страху можуть бути спрямовані на вивчення їх сполучуваності, валентних властивостей та функціонування в різних типах дискурсу. Такий аналіз дасть змогу розширити уявлення про системні зв’язки у фразеологічному фонді англійської та української мов та поглибити розуміння лінгвокультурних особливостей концептуалізації емоції страху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буріменко А. В. Класифікація фразеологізмів на позначення погоди в англійській мові. *Актуальні питання філології і методики викладання мов*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (26–27 квітня 2018 р.). С. 38–46.
2. Запухляк І. М. Структурні та семантичні особливості фразеологізмів з компонентом на позначення неживої природи в англійській та українській мовах: дис. ... канд. філол. наук зі спец. 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця, 2021. 253 с.

3. Кінащук А. В. Типи міжмовних співвідношень ірраціональних фразеологізмів (на матеріалі української, англійської та німецької мов). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 32(1). С. 229–233.

4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2021. 716 с.

5. Сизонов Д. Ю. Фразеологізм та культурна пам'ять: система кореляцій у медіа. *Культура слова*. 2022. № 96. С. 82–92.

6. Шульженко А. С. Фразеологізми на позначення відчуття тепла в українській, англійській та французькій мовах. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25–26 квітня 2019 р.): збірник тез. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 287–288.

Новіцька Владислава

Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса, кандидат філологічних наук Ігнатенко Д. Є.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ UKRAINE У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТА ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ (ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС)

У сучасній лінгвістиці вивчення мовлення, що репрезентоване в медійних засобах різних країн, насамперед у політичному дискурсі, викликає неабиякий інтерес. Засоби масової інформації (далі – ЗМІ) відіграють ключову роль у формуванні того, як те чи інше суспільство інтерпретує сучасну геополітичну ситуацію. Це особливо важливо для тих країн, де відбуваються значні трансформації соціально-політичної сфери, у яких медійна репрезентація подій має вплив і на внутрішнє, і на міжнародне сприйняття конкретних ситуацій. Останніми роками концепт *Україна*, що вербалізований у політичному дискурсі англومовних та іспаномовних ЗМІ, зазнав помітних семантико-прагматичних трансформацій, що особливо відчутно на тлі непростих політичних, соціальних та культурних суспільних зрушень в українському політичному житті.

Не викликає сумніву, що медіа – це потужний інструмент формування громадської думки. Сьогодні мова, яку використовують медіа, є не лише транслятором інформації. Вона, без сумніву, впливає на ідеологію та культуру суспільства. Мова ЗМІ показує, зокрема, й те, як аудиторія сприймає національну ідентичність.

Аналізуючи семантику і прагматику медійного мовлення, презентованого в медіа, ми отримуємо уявлення про те, як медіа Великої Британії та Іспанії репрезентують Україну на світовій арені, зокрема під час російсько-української війни. Це важливо для розуміння і лінгвістичних процесів, що відбуваються в мові медіа, і наслідків медійного наративу для трансформації міжкультурної комунікації та міжнародних відносин загалом.

Концепція цього дослідження базується на методологічному положенні, розробленому Вільгельмом фон Гумбольдтом, що мова є знаряддям, яке створює

специфічне мислення нації. У своїй статті Л. Бородинська, дослідниця у сфері когнітивної лінгвістики, також зазначає, що: «Мова відіграє центральну роль у нашому досвіді людського буття, а мови, якими ми розмовляємо, глибоко впливають на те, як ми думаємо, як ми бачимо світ, як ми живемо» [3].

Для кращого розуміння пропонованої роботи першочергово необхідно розглянути саме поняття «концепт», що є фундаментальним для лінгвокогнітивних досліджень. З погляду когнітивної лінгвістики, концепти є не тільки відображенням реальності, а й активними конструкціями, що змінюються з часом і залежать від культурного контексту. Вивчення концептів у різних мовах може показати, наприклад, як різні культури сприймають світ навколо. Дослідники пропонують різні визначення для терміна «концепт», оскільки він є доволі багатограним, застосовується і розглядається по-різному. Так, О. О. Селіванова у термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика» дає таке тлумачення: «Концепт (від лат. *conceptus* – «поняття») – інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого», додаючи, що «термін *концепт* має різні дефініції та виходить із середньовічного концептуалізму, де він розглядався як універсалія, що узагальнює ознаки речей, містить важливу й актуальну інформацію та створена розумом для його внутрішнього використання» [2: 256–257].

Різноманіття видів людської діяльності обумовлює різноманітні тлумачення та пояснення терміна. У словнику сучасної лінгвістики А. П. Загнітка наведено кілька визначень поняття «концепт»:

1) оперативна одиниця мислення і/або людської психіки, квант структурування знання, що відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті й поняттєвої системи, що об'єднує смисли, якими оперує людина в процесах мислення;

2) у лінгвістиці тексту – сформульована ідея твору;

3) у лінгвокультурології – комплекс культурно зумовлених уявлень про предмет, що співвідноситься з поняттям, ментальний прообраз, ідея поняття, саме поняття;

4) у когнітивній лінгвістиці – одиниця ментальних або психічних ресурсів свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини;

5) у комунікативній лінгвістиці, психолінгвістиці – оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*linguamentalis*), усієї картини світу, відображеної в мозку людини; відомості про те, що індивід знає, припускає, думає, уявляє про об'єкти світу [1: 98].

Науковці К. Браун та Дж. Міллер у кембриджському лінгвістичному словнику подають таке пояснення терміна «концепт»: «...це ментальна репрезентація, сконструйована з інформації про навколишній світ, отриманої та обробленої людиною. Вважається, що люди вроджено схильні сприймати інформацію, що надходить від органів чуття, у вигляді дискретних об'єктів з певними властивостями. Центральним постулатом таких теорій, як когнітивна лінгвістика, є те, що мова безпосередньо пов'язана з концептами, а через них – із зовнішнім світом» [4: 95].

Найчастотнішими лексемами, які формують ядро концепту *Ukraine* у сучасних англomовних та іспаномовних ЗМІ у політичному дискурсі, виступають *країна*,

територія. Периферія концепту *Ukraine* представлена, зокрема, такими мовними одиницями:

а) Назви українських міст:

1. Ісп. “Me sorprendí mucho de lo que vi en *Izium*. Más allá de la destrucción, estuve en casas saqueadas en las que los soldados se llevaron hasta la taza del váter, y eso me hizo pensar: ¿quiénes son esta gente y de dónde vienen?” (El País, 2024).

2. Англ. “Russia is still striking at *Kyiv, Dnipro, Kharkiv, Odessa* and elsewhere, but the world is no longer listening as intently and the master-communicator no longer controls the narrative as he did two years ago” (The Economist, 2024).

б) Призвіще та ім'я українського президента:

1. Ісп. “En tiempo récord han tenido que reponer esos stocks y, al tiempo, enviar centenares de miles de proyectiles a *Zelenski* para que resista” (El País, 2024).

2. Англ. “What do you do when words start to fail you? In the case of President *Volodymyr Zelensky*, whose heroic language galvanised the West to support Ukraine after Russia invaded it almost two years ago, the answer is that you become angry and frustrated” (The Economist, 2024).

Подані приклади ілюструють багатогранність концепту *Ukraine*, що вербалізується в англomовних та іспаномовних ЗМІ шляхом використання різних мовних одиниць.

Отже, поняття «концепт» є багатоаспектним, складається з різноманітних ознак та йому приділено значну увагу у лінгвістиці. Кожне з поданих вище визначень дає змогу глибше його пізнати, оскільки вищезгадані особливості допомагають продемонструвати багатогранні уявлення про предмети та явища, що нас оточують.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: в 4-х т. Донецьк: ДонНУ імені Василя Стуса, 2012. Т. 2. 350 с.

2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

3. Boroditsky L. How does our language shape the way we think? URL: <https://www.edge.org/conversation/how-does-our-language-shape-the-way-we-think> (дата звернення: 27.03.2025).

4. Brown E. K., Miller J. The Cambridge dictionary of linguistics. N. Y.: Cambridge University Press, 2013. 492 p.

Патик Максим

Вінниця

*Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії
і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук Григошкіна Я. В.*

ПОЛІСЕМАНТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ НАТО В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Вступ. Мілітаристична термінологія – це саме ті лексичні одиниці, що забезпечують точне та зрозуміле спілкування у військовій галузі, особливо якщо справа

стосується ефективної міжнародної взаємодії. До альянсу НАТО входять країни з різними офіційними мовами спілкування, у зв'язку з цим стандартизація термінів відіграє ключову роль. Необхідно, щоб усі учасники чітко розуміли один одного, навіть якщо вони використовують різні мови. З огляду на курс на євроатлантичну інтеграцію адаптація термінології НАТО в українськомовному середовищі набуває особливої **актуальності**. У цій роботі розглянуті деякі військові терміни англійської мови, що мають полісемантичний потенціал і ускладнюють добір правильного відповідника залежно від контексту в українській мові.

Об'єктом дослідження виступає мілітаристична термінологія НАТО англійської й української мов. **Предмет** вивчення – прийоми перекладу полісемантичних англійськомовних термінів українською мовою.

Мета роботи полягає у виявленні полісемантичних військових термінів, з'ясуванні ролі контексту під час їх адаптації українською мовою та визначенні прийомів перекладу. Матеріал дослідження відібраний із термінологічної бази даних НАТО, словників військової лексики та аббревіатур, посібника-керівництва для навчання битві [1, 2, 3, 4, 5].

Особливості військової термінології НАТО

Військова термінологія НАТО має декілька характерних особливостей, які відрізняють її від термінології інших міжнародних організацій та національних військових сил. Основні з них:

1. Міжнародний характер

Військова термінологія НАТО має на меті створити єдині стандарти для країн-членів альянсу, щоб забезпечити взаємодію та спільне розуміння між різними збройними силами. Це включає уніфікацію термінів і визначень для забезпечення спільних операцій, планування і комунікацій. Офіційними мовами НАТО є англійська та французька, тому термінологія НАТО зазвичай розробляється і стандартизується двома мовами.

2. Військова функціональність

Термінологія НАТО часто відображає структури і функції, специфічні для його діяльності. Сюди належать терміни, що позначають конкретні організаційні одиниці, зокрема англійські (далі – англ.) *Operational Headquarters, Combined Joint Task Force (CJTF), Joint Operations* тощо [2]. Важливу роль відіграє класифікація операцій за типами: стратегічні, оперативні і тактичні операції.

3. Використання аббревіатур та акронімів

У термінології НАТО широко використовуються аббревіатури і акроніми для зручності і зменшення обсягу комунікації. Використання аббревіатур дає змогу ефективно передавати інформацію під час швидких операцій, зберігаючи чіткість і однозначність.

Проблеми перекладу та адаптація мілітаристичних термінів до українськомовного середовища

Під час перекладу термінів *after action review, interoperability, joint task force* з англійської мови українською використано кілька видів перекладацьких трансформацій [2, 3]. По-перше, **модульна заміна** (переструктурування) – це зміна порядку слів або виразів для адаптації до граматичних норм української мови.

Переклад терміна як ‘оперативна сумісність’ або ‘функціональна сумісність’ є прикладами модульної заміни, де лексема *interoperability* адаптується до відповідних українських конструкцій, що більше підходять для військової або технічної термінології [3]. Термін англ. *joint task force* може бути перекладений як ‘об’єднане оперативне з’єднання’, де відбувається переструктурування виразу для збереження чіткого та зрозумілого звучання в українській мові [2]. Тут акцент робиться на тому, що *task force* є частиною більшого військового з’єднання, але її специфікація зберігається [2].

По-друге, **синонімія** – заміна англійського слова на синонімічний термін в українській мові. Наприклад, англійська лексема *review* може перекладатися як ‘огляд’ або ‘аналіз’ залежно від контексту [4]. У цьому випадку ‘огляд’ та ‘аналіз’ є синонімами, що зберігають основний зміст, але з деякими варіаціями у стилістичному навантаженні. Також два варіанти перекладу виявлені для англ. *interoperability*: як ‘взаємосумісність’ або ‘здатність до взаємодії’ [3]. Це – синоніми, що передають основну ідею терміна в різних контекстах, однак кожен із цих варіантів може мати специфічні відтінки значення.

По-третє, **описовий прийом**, що полягає у заміні в деяких випадках терміна з мови оригіналу описовою формою або поясненням у цільовій мові. Варіанти перекладу як ‘здатність до взаємодії’ або ‘функціональна сумісність’ є прикладами описового перекладу, де англ. *interoperability* тлумачиться через функціональні можливості або здатність до інтеграції [3]. Потенціал варіантів перекладу термінів, що розглядаються, поданий у табл. 1:

Таблиця 1

Полісемія англійських термінів НАТО та варіанти їх перекладу

Термін	Варіанти перекладу
After action review [4]	аналіз проведених дій [1]
	огляд після дії [3]
	аналіз / розбір виконання завдання [3]
Interoperability [3]	взаємосумісність [1]
	здатність до взаємодії [3]
	оперативна сумісність [3]
	функціональна сумісність [3]
	бойова злагодженість [3]
Joint task force [2]	об’єднане угруповання військ [1]
	об’єднане оперативне з’єднання [3]
	міжвидова оперативно-тактична група [3]
	об’єднана оперативна група [3]

Згадані трансформації допомагають адаптувати термін до мовних і культурних особливостей української мови, водночас зберігають основне значення і функціональність англійськомовного оригіналу.

Стандартизована військова термінологія НАТО допомагає Україні адаптувати свої Збройні сили та систему командування до міжнародних стандартів. Це сприяє покращенню взаємодії з країнами-членами НАТО, посиленню військової співпраці

та наближенню до європейських стандартів безпеки і оборони, що є важливим кроком на шляху інтеграції України в європейські структури.

Висновки. Розуміння та правильне використання термінології НАТО є важливою частиною успішної інтеграції України у військовий альянс. Порівняння варіантів перекладу англійських термінів українською мовою підтверджує, наскільки важливою є адаптація та чіткість перекладу для забезпечення безпеки, результативного спілкування під час міжнародних операцій. Розуміння контексту є ключовим чинником під час вибору лексичних прийомів перекладу, серед яких часто вдаються до модульної, синонімічної заміни та описового перекладу. Дотримання точності перекладу термінів сприяє партнерським відносинам із НАТО і, як наслідок, допомагає посилити обороноздатність України, що є вагомим кроком на шляху до міжнародної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. ВКП 1-00(01).01. Словник військових термінів та скорочень (аббревіатур). 2020. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/ВКП-1-0001.01-Словник-військових-термінів-та-скорочень.pdf>
2. AAP-15 NATO Glossary of Abbreviations Used in NATO Documents and Publications. 2013. URL: <https://archives.nato.int/nato-glossary-of-abbreviations-used-in-nato-documents-and-publications>
3. English-Ukrainian military dictionary / англо-український військовий словник. NATO glossary of terms and definitions / Словник термінів і визначень НАТО (Публікація ОЗС-6 НАТО, AAP-6). URL: <https://english-military-dictionary.org.ua/nato-glossary-of-terms-and-definitions>
4. FM 25-101 FM 25-101 Battle Focused Training. The Manual. Waschington D. C. 1990. URL: <http://ugcsurvival.com/FieldManuals/FM%2025-101%2019900930.pdf>
5. NATO term. The Official NATO Terminology Database. URL: <https://nso.nato.int/natoterm/content/nato/pages/home.html?lg=en>

Письменна Марина

Вінниця

*Науковий керівник: доцент кафедри
англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
кандидат філологічних наук, доцент Ковтун О. В.*

МОДИФІКАЦІЯ ПРАГМАТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НА МАТЕРІАЛІ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Мова є динамічною системою, що постійно адаптується до змін у соціокультурному контексті та комунікативних потребах її користувачів. Вона не лише відображає об'єктивну реальність, а й формує її, впливаючи на процеси взаємодії між індивідами. Однією з ключових функцій мови є її здатність не тільки пере-

давати інформацію, а й впливати на поведінкові моделі реципієнтів, що особливо проявляється у сфері рекламного дискурсу.

У рекламних текстах прагматичне значення висловлювань відіграє ключову роль, оскільки визначає, як саме аудиторія сприймає повідомлення і які дії воно може провокувати. Це значення формується на основі мовних засобів, контекстуального наповнення та інтенції мовця, що дає змогу створювати ефективні комунікативні стратегії. Важливість прагматики в рекламних текстах зумовлена потребою досягати конкретних результатів, як-от залучення уваги, формування довіри, створення мотивації чи переконання реципієнта [1: 152].

Модифікація прагматичного значення в рекламних текстах спрямована на максимальне посилення впливу на реципієнта, використовуючи мовні засоби, що адаптують повідомлення під конкретні аудиторії. Це відбувається через застосування риторичних конструкцій, експресивної лексики, стилістичних прийомів, а також врахування соціокультурних та психологічних чинників, які визначають ефективність рекламного дискурсу.

Прагматичне значення висловлювання формується не лише завдяки його семантичному наповненню, а і внаслідок комунікативних стратегій, що включають риторичні конструкції, експресивну лексику, контекстуальні чинники та невербальні елементи. У рекламних текстах прагматичний компонент значення проявляється в імпліцитних смислах, які спрямовані на створення довіри, мотивації або навіть маніпуляції свідомістю споживача [1: 154].

Зміна прагматичного значення може відбуватися через використання певних мовних засобів, як-от модальні конструкції, інверсійні структури або стилістично маркована лексика. Модальні конструкції дають змогу варіювати ступінь переконливості висловлювання, надаючи йому характеру впевненості, ймовірності або можливості. Інверсійні структури, змінюючи порядок слів у реченні, можуть посилювати акцент на ключових елементах тексту, що впливає на його сприйняття аудиторією. Стилiстично маркована лексика, включно з емоційно забарвленими словами та експресивними зворотами, формує певний настрій та додає тексту суб'єктивного забарвлення, що сприяє його ефективнішому впливу.

Прагматичне значення формується під впливом контекстуальних факторів, як-от соціальні очікування, комунікативні ситуації та особливості адресата. Це означає, що одна і та сама мовна одиниця може набувати різних прагматичних значень залежно від її використання в конкретному рекламному тексті. Отже, рекламний дискурс активно використовує засоби модифікації прагматичного значення для досягнення комунікативних цілей, впливаючи на когнітивні та емоційні реакції реципієнтів.

Один із ключових способів модифікації прагматичного значення – риторичні прийоми, які сприяють залученню реципієнта до внутрішнього діалогу. Формулювання питальних, наказових чи експресивних конструкцій дає змогу змінювати емоційне сприйняття тексту, надаючи йому більшої переконливості та впливовості. Адаптація повідомлення до аудиторії відбувається через добір відповідної лексики, що відповідає рівню підготовки, соціальному статусу та психологічним очікуванням цільової групи [2: 225].

Важливу роль у прагматичній модифікації відіграють метафори та гіперболи, що створюють образність і посилюють емоційний вплив. Відбір стилістично забарвлених слів і висловів сприяє формуванню певних конотацій, що впливають на

сприйняття рекламного повідомлення. Це може бути спрямовано як на підвищення рівня довіри до бренду, так і на створення відчуття терміновості чи ексклюзивності пропозиції [2: 225–226].

Персоналізація повідомлення є ще одним засобом впливу, що досягається через використання звертань до адресата, зміну тональності тексту та інтонаційну виразність. Використання особистих займенників сприяє створенню ефекту безпосередньої комунікації, що посилює психологічну залученість читача. Водночас колективні звернення можуть створювати ефект належності до певної групи, що також посилює прагматичне значення тексту [3: 152].

Контекстуальні фактори також відіграють вирішальну роль у модифікації прагматичного значення. У рекламному дискурсі вони можуть включати соціокультурні особливості аудиторії, очікування споживачів та прагнення відповідати сучасним тенденціям. Це може виражатися через адаптацію рекламного повідомлення до конкретних комунікативних ситуацій, що дає змогу підвищити його ефективність. Наприклад, акцент на доступності, гарантіях або унікальності пропозиції формує відповідне ставлення до інформації, що отримує реципієнт [3: 153].

Отже, модифікація прагматичного значення висловлювання в рекламних текстах відбувається через комплексну взаємодію мовних, стилістичних і контекстуальних чинників. Використання імперативних конструкцій, риторичних запитань, метафор, персоналізованих звернень та адаптація повідомлення до аудиторії дають змогу змінювати комунікативний ефект висловлювань і формувати необхідне сприйняття у реципієнтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романюк С. К. Прагмалінгвістичний аспект рекламного дискурсу. *Слов'янський вісник: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки*. 2009. № 8. С. 151–156.
2. Радзійон В. М. Функціонально-прагматичний підхід до вивчення композитів у публіцистичному тексті. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки*. 2016. № 1. С. 224–227.
3. Новікова Н. Г. Комунікативно-прагматичні особливості туристичних рекламних текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2012. № 29. С. 152–154.

Пронь Олександра

Суми

Науковий керівник: доцент кафедри
германської філології Сумського державного університету,
кандидат філологічних наук, доцент Ємельянова О. В.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІКТ) ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють ключову роль у формуванні мовленнєвих навичок у процесі онлайн-навчання. Завдяки широ-

кому спектру цифрових можливостей у вигляді відеоконференцій, інтерактивних платформ, адаптивних тестів та штучного інтелекту освітній процес стає більш доступним, динамічним і персоналізованим.

Однак використання ІКТ також створює багато викликів, зокрема пов'язаних із дискурсивними стратегіями, маніпуляціями мовою та впливом пропаганди на освітнє середовище. У сучасних умовах, особливо в контексті воєнних конфліктів, інформаційне поле суттєво змінюється, що впливає на мовну поведінку, сприйняття інформації та навчальні процеси.

У представленій роботі розглядаються механізми викривлення інформації через мовні засоби, їх вплив на суспільну свідомість, а також трансформації мовної поведінки під впливом кризових ситуацій. Особлива увага приділяється ролі ІКТ у забезпеченні якісної мовної освіти та розробці стратегій протидії інформаційним маніпуляціям.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології значно розширили можливості формування мовленнєвих навичок у процесі онлайн-навчання. Використання цифрових платформ, мультимедійних ресурсів, штучного інтелекту та інтерактивних інструментів сприяє гнучкому й персоналізованому засвоєнню мовного матеріалу. Цифрове середовище сприяє навчанню, але водночас створює умови для маніпуляцій, що впливають на мовну поведінку. Д. Нікітюк та І. Шахіна зазначають, що ці платформи можуть поширювати не лише інформацію, а й дезінформацію та пропаганду. Тому важливо критично оцінювати та перевіряти дані перед їх поширенням [1: 183–189].

В умовах цифрового навчального середовища інформація часто піддається викривленню через алгоритми персоналізованого контенту, що діють на освітніх платформах, у соціальних мережах та пошукових системах. Це може мати такі прояви:

1. Маніпулятивний підбір фактів: у навчальних матеріалах подається лише вибіркова інформація, що створює викривлене уявлення про явище. Наприклад, історичні події можуть висвітлюватися з позиції однієї сторони без альтернативних поглядів.

2. Візуальне маніпулювання: використання графіків, інфографіки або відео, що можуть вводити в оману, навмисно підкреслюючи певні аспекти інформації.

3. Автоматизоване створення контенту: деякі онлайн-курси та навчальні матеріали формуються штучним інтелектом без належної перевірки достовірності, що призводить до спотворення фактів.

4. Одностороннє висвітлення теми: деякі освітні платформи можуть подавати знання в обмеженому контексті, не враховуючи наукову дискусію або альтернативні пояснення.

5. Навмисне підмішування дезінформації: поширення псевдонаукових теорій або перекручених фактів під виглядом освітнього контенту. Це особливо небезпечно в дисциплінах, як-от історія, політологія чи природничі науки.

6. Використання страху чи захоплення: створення загрозливих або надмірно оптимістичних сценаріїв для привернення уваги. В. О. Яковчук та В. В. Артюхова зазначають, що інформаційний контент може бути ефективним інструментом маніпуляції суспільною думкою, формуючи відчуття страху або хибного оптимізму для досягнення політичних, військових чи соціальних цілей [2: 76–78].

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі онлайн-навчання значно розширює можливості доступу до знань, персоналізує навчальні процеси та робить освітні матеріали більш інтерактивними й цікавими. Однак разом із цими перевагами виникають загрози інформаційних викривлень та маніпуляцій, які можуть впливати на сприйняття навчального контенту, формування мовленнєвих навичок і навіть світогляду студентів.

Для мінімізації негативного впливу цих факторів необхідно розвивати інформаційну грамотність, навички критичного аналізу даних та усвідомлене споживання освітнього контенту. Важливим складником є навчання студентів методам перевірки достовірності інформації, аналізу джерел та розпізнавання можливих маніпулятивних технік у цифровому середовищі. Викладачі натомість мають інтегрувати принципи медіаграмотності в освітній процес, забезпечуючи не лише передачу знань, а й формування здатності їх критично осмислювати.

Отже, ефективне використання ІКТ у навчальному процесі потребує комплексного підходу, що включає технологічні, методологічні та соціально-комунікаційні аспекти. Лише за умови поєднання сучасних цифрових інструментів із навичками критичного мислення та аналітичного підходу можна забезпечити якісне навчання, збереження достовірності знань та розвиток об'єктивного сприйняття інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нікітюк Д. М., Шахіна І. Ю. Використання сучасних інструментів та технологій у процесі формування інформаційної культури. The 6th International scientific and practical conference «*The role of innovations in the transformation of the image of modern science*» (October 08–11, 2024). Oslo, Norway. International Science Group. 2024. С. 183–189.

2. Яковчук В. О., Артюхова В. В. Страх як зброя: маніпуляція інформаційним контентом в умовах українсько-російської війни. *Інформаційне протистояння в умовах російсько-української війни*. 2024. С. 76–78.

Семененко Діана

Вінниця

Науковий керівник: в. о. завідувача кафедри теорії і практики перекладу,
кандидат педагогічних наук, доцент Бойван О. С.

ТЕКСТОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ЕПІТЕТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ В ОПИСАХ ПРИРОДИ

Епітети є важливою частиною творів, вони допомагають автору зосередити увагу читача на конкретній характеристиці. Безперечно, ці художні засоби збагачують описи природи в тексті оригіналу та перекладу. Проблема перекладу епітетів у художньому тексті є актуальною, оскільки вони не лише виконують естетичну функцію, а й формують авторський стиль.

Епітет як предмет дослідження має давню історію. Термін «епітет», як один із найдавніших термінів філології, довгий час означав два явища: означення (епітет необхідний) і власне епітет (епітет прикрашаючий) [3]. У наш час перше значення терміна зникло, а друге зазнало значних змін: епітет розглядається не як орнаментальний засіб, а як змістовне явище, яке виступає в кількох аспектах (логічному, психологічному, лінгвістичному, літературознавчому) [3].

Мета роботи – визначити текстотворчу функцію епітетів в описах природи та проаналізувати особливості їх перекладу українською мовою.

Предметом дослідження є текстотворча функція епітетів в описах природи та їх відтворення у процесі перекладу. *Об'єктом дослідження* виступають мовні засоби, що створюють художню образність в оригінальних текстах і їх перекладах. Для аналізу обрано збірку оповідань Ніла Геймана «Обережно, тригери», перекладену українською мовою Максимом Бакаловим. Саме на прикладі цього перекладу розглядаються особливості передачі епітетів, їх адаптація до мовних та стилістичних норм цільової мови, а також вплив цих змін на загальну атмосферу та художню виразність тексту.

Текстотворча функція епітета проявляється в тому, що він не лише прикрашає мовлення, а й виконує важливі смислові, структурні та стилістичні завдання. Уже у вступі збірки оповідань Ніла Геймана «Обережно, тригери» можемо зустріти чимало епітетів, які виконують текстотворчу функцію, створюючи атмосферу, посилюючи емоційний вплив і розкриваючи авторське бачення. А саме: «*a place much more dark and less welcoming*» [4: 10] – «*моторошне й непривітне місце*» [2: 1] – передає відчуття небезпеки й дискомфорту; «*our hearts skip a ratatat drumbeat in our chests*» [4: 10] – «*шалено калатають у грудях*» [2: 1] – підкреслює сильний страх і паніку; «*sharp hard thoughtless punches into the gut*» [4: 10] – «*різкі, важкі, безжалісні удари*» [2: 1] – посилює відчуття болю, невідворотності та жорстокості; «*an inexhaustible supply of darkness*» [4: 10] – «*невичерпний запас нітьми*» [2: 1] – створює образ нескінченної темряви, що може символізувати страх або приховані жахи.

Художній переклад вимагає максимального фокусу на загальну атмосферу тексту, адже неправильний переклад одного слова може змінити значення усього твору. Так само важливо приділяти достатню увагу перекладу епітетів.

Чи треба казати про те, що перекладач мусить добре знати не лише ту мову, з якої він перекладає («вихідну мову»), але й ту, на яку він перекладає («цільову мову»)? Завданням перекладача є не лише неодмінно точно передати зміст оригінального твору, але по змозі дати уявлення про формальну сторону твору, який він перекладає. Інакше кажучи: передати і зміст, і форму іншомовного твору засобами цільової мови. Все, що було виражено якоюсь мовою, можна виразити також якоюсь іншою мовою, але це не стосується форми вираження. Здебільшого форма оригіналу залишається не відтвореною, але мистецтво перекладача полягає в тому, щоб дати хоча б деякий натяк на форму. Зрозуміло, що тут йдеться про художні твори, а не про наукову і технічну літературу. Під час перекладу наукового тексту труднощі можуть полягати в передачі термінології. Коли йдеться про художню літературу, то тут можна наштовхнутися на неможливість перекладу з мови оригіналу на якусь іншу мову [1: 120–121].

Перекладач Максим Бакалов обрав вдалі епітети для перекладу вихідної мови. А саме у розповіді «Місячний лабіринт» було використано: «*The sun was low on the horizon, and it splashed the clouds with gold and salmon and purple-grey*» [4: 27], епітети з цього речення була перекладено так: «*Сонце опустилося низько над горизонтом, заливаючи хмари золотавим, світло-рожевим та блідо-пурпуровим світлом*» [2: 17]. Тобто «*the clouds with gold and salmon and purple-grey*» [4: 27] не було перекладено дослівно, адже в українській мові не вживають поняття «лососевий колір», тому було перефразовано «золотавим, світло-рожевим та блідо-пурпуровим світлом» [2: 17], що робить значення епітета зрозумілішим для читача. Але з іншого боку, втрачається особливість обраного автором епітета, втрачається його індивідуальність.

Отже, епітети в описах природи відіграють важливу текстотворчу роль, створюючи атмосферу та посилюючи емоційний вплив. Вони допомагають розкрити авторське бачення та збагачують мовлення. Переклад епітетів є складним, оскільки важливо не тільки точно передати зміст, а й зберегти атмосферу та стиль оригіналу. У перекладі можуть бути необхідні адаптації, що дають змогу зробити епітети зрозумілішими для читача, хоча це може призводити до втрати індивідуальності авторських образів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. Київ: Видавництво «Артек», 1996. 224 с.
2. Гейман Н. Обережно, тригери!: збірка оповідань / пер. з англ.: М. Бакалов. Київ: KM Publishing, 2017. 368 с.
3. Онопрієнко Т. М. Епітет як первісний троп і системоутворюючий центр тропіки. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2001. № 8. С. 127–130.
4. Trigger Warning: Short Fictions and Disturbances by Neil Gaiman William Morrow, 2015. 368 p.

Слободянюк Олена

Вінниця

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії і практики перекладу кандидат філологічних наук Запихляк І. М.

ПРО ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ОСНОВІ РОМАНУ РЕБЕККИ ЯРРОС «ЧЕТВЕРТЕ КРИЛО» В УКРАЇНСЬКОМОВНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОЛЕКСІЯ МАНЬКА І БОГДАНА ГОРВАТА

Провідною метою перекладу є забезпечення його адекватності. Під час перекладу не завжди можна знайти мовні паралелі, які зможуть передати форму та зміст тексту оригіналу іншою мовою з максимальною точністю, й одночасно зберегти його стилістичні та експресивні особливості. Тому у більшості випадків

перекладач змушений звертатися до перекладацьких трансформацій шляхом внесення певних змін у структуру речення, з урахуванням лінгвістичних, мовних та екстралінгвістичних особливостей, для досягнення високого рівня відповідності між текстами [3: 72].

Перекладацькі трансформації можна охарактеризувати як прийоми, що передбачають процес перетворення під час переходу від одиниць вихідного до одиниць цільового тексту. Такий процес безпосередньо реалізовується з метою забезпечення еквівалентності перекладу [5: 545].

Серед науковців існують різні погляди щодо класифікацій трансформацій. Однак більшість вчених стверджують, що всі перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні, та змішані (також відомі як комплексні).

А. Фітерман і Т. Левицька виокремлюють три типи перекладацьких трансформацій: 1) граматичні трансформації (перестановка, опущення і додавання, перебудова та заміна пропозицій); 2) стилістичні трансформації (синонімічні заміни та описовий переклад, компенсацію та інші види замін); 3) лексичні трансформації (заміна і додавання, конкретизація і генералізація пропозицій) [6: 89–93].

Існує кілька підходів до класифікації перекладацьких трансформацій. Лінгвіст Я. Й. Рецкер визначає трансформації як «прийоми логічного мислення», що дають змогу проаналізувати значення іншомовного слова в контексті та підібрати до нього еквівалент, який не завжди збігається зі словниковим відповідником [4: 103]. У своїй класифікації дослідник окреслює 7 основних видів лексичних трансформацій: диференціація значень, конкретизація значень, генералізація значень, модуляція, антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація втрат у процесі перекладу [6: 91].

Натомість В. Горда та Н. Пушик виносять на розгляд іншу класифікацію, виділяючи диференціацію, конкретизацію, генералізацію, контекстуальний та антонімічний переклад, цілісне перетворення та компенсацію [1: 95–100].

У своїй роботі В. І. Карабан розподіляє лексичні трансформації на: конкретизацію значення слова; генералізацію значення слова; додавання слова; вилучення слова; заміну слова однієї частини мови на слово іншої частини мови; перестановку слова [2: 38–54].

За результатами аналізу ілюстративного матеріалу, дібраного методом суцільної вибірки з українськомовної інтерпретації Олексія Манька і Богдана Горвата на основі роману Ребекки Яррос «Четверте крило», було виявлено такі лексичні перекладацькі трансформації:

Конкретизація – лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики вихідного тексту замінюється словом вужчої семантики в цільовому тексті [2: 300]. Прикладом може бути речення: англ. *I knew you'd pass the test* [8: 261], було перекладене як укр. *Я знала, що ти пройдеш вступне випробовування* [7: 221]. Слово «test» конкретизується як «вступне випробовування» задля кращого розуміння читачем змісту повідомлення.

Генералізація – лексична трансформація, внаслідок якої слово вужчої семантики замінюється у перекладі на слово з ширшою семантикою, часто гіпонімом [2: 306]. Зразковим прикладом є речення: англ. *Thank you for tending to my ankle. I'd better get back over there* [8: 230], було перекладено як укр. *Дякую, що*

подбали про мою ногу. Краще повернуся туди [7: 194]. Замість точного відповідника «ankle» було використано узагальнене значення «нога».

Додавання слів – лексична трансформація, яка полягає у залученні лексичних елементів, які відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі сенсу речення [2: 309]. Вказану трансформацію можна проілюструвати таким реченням: англ. “‘What’s that one for?’ she challenges” [8: 21], було перекладено як укр. «А це тобі нащо?» – зухвало запитує вона про фоліант [7: 16]. У цьому реченні було додано інформацію про об’єкт, адже у вихідній мові це було зрозуміло з контексту, але в цільовій ні.

Вилучення слів – лексична трансформація, яка полягає в усуненні певних плеонастичних або тавтологічних лексичних одиниць, які впливають із контексту [2: 312]. Одним із прикладів є речення: англ. *One by one, they shake their heads, looking to the others for answers* [8: 232], що було перекладено як укр. *Вони хитають головами, шукаючи відповіді одне в одного* [7: 196]. У вказаному прикладі було опущено частину «*One by one*», адже це зрозуміло з контексту. Також опущено присвійний займенник «*their*», адже для української мови не притаманне вживання присвійних займенників, коли зрозуміло з контексту, кому належали частини тіла.

Модуляція або смисловий розвиток – лексична трансформація, прийом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовують слова, значення яких можна вивести логічним шляхом із початкового значення [2: 289]. Зразком може слугувати речення: англ. *My eyebrows lift. I’ve never seen Ridoc lose his temper or use anything but humor to defuse a situation before* [8: 153], було перекладено як укр. *Я здивована. Ніколи не бачила, щоб Рідок втрачав самовладання або використовував щось, крім гумору, щоб розрядити ситуацію* [7: 129]. Речення «*My eyebrows lift*» перекладачі інтерпретували як «Я здивована», адже цей варіант краще передає сенс речення. Отже, прослідковується причинно-наслідковий зв’язок, характерний для модуляції.

Антонімічний переклад – лексико-граматична трансформація, за якої одна форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (наприклад, із позитивної на негативну, і навпаки), водночас зміст оригіналу переважно залишається незмінним [2: 291]. У якості прикладу можна згадати речення: англ. “‘There’s not much you can do.’ I push off the wall, stepping out of his reach” [8: 76], було перекладено як укр. «*Ти мало що можеш зробити*», – я відштовхуюся від стіни, відсуваючись від нього [7: 62]. Заперечну форму було замінено на стверджувальну, щоб адаптувати таку конструкцію до мовних особливостей української мови.

Компенсацію як перекладацьку трансформацію вперше виділив Я. Й. Рецкер, надавши визначення: компенсація перекладацьких витрат – це «заміна елемента оригіналу, який не можна відтворити в перекладі, на елемент іншого порядку, у відповідності з загальним ідейно-художнім характером оригіналу» [1: 98]. Прикладом може бути речення: англ. *She gets in a good kick to my knee, but it’s nothing a few days in a wrap won’t heal* [8: 136], було перекладено як укр. *Вона добряче копнула мене в коліно, але нічого особливого, – заживе за декілька днів як на собаці* [7: 114]. У перекладі використано образний вираз «*заживе за декілька днів як на собаці*», який ближчий та зрозуміліший до українського мовлення.

Отже, перекладацькі трансформації відіграють ключову роль у забезпеченні еквівалентності перекладу, вони допомагають адаптувати текст до норм і особливостей мови перекладу, подолати мовні, структурні й культурні відмінності між вихідним та цільовим текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Запухляк І. М., Табаран Д. О. Лексичні трансформації у романі Маркуса Зузака «Крадійка книжок». *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2024. Вип. 34, т. 2. С. 95–100.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, 2004. 577 с.
3. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: Дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 43, т. 4. С. 72–73.
4. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Філологічні науки*. 2014. Кн. 3. С. 102–105.
5. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 711 с.
6. Сіняговська І. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці Чорноморського державного університету. Сер.: Філологія. Мовознавство*. 2014. С. 89–93.
7. Яррос Р. «Четверте крило» / пер. з англ. Олексій Манько та Богдан Горват: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2024. 528 с.
8. Yarros R. *Fourth Wing*. Piatkus Books, 2023. 512 с.

Сторожук Марія

Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса, кандидат педагогічних наук, доцент Бойван О. С.

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ ПРОЄКТІВ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Сучасна освіта все більше орієнтується на підготовку учнів до життя в глобалізованому суспільстві, де міжкультурна взаємодія є невід'ємною частиною соціальних, професійних та особистих стосунків. У цьому контексті міжкультурні проєкти виступають ефективним засобом формування соціокультурної компетенції, оскільки дають змогу учням практично засвоювати знання про культуру, традиції, цінності інших народів та набувати навичок міжкультурної комунікації [1; 2].

Міжкультурний проєкт – це комплексна форма навчальної діяльності, що передбачає співпрацю учасників із різних культур у межах визначеної теми або завдання. Цей метод інтегрує різноманітні види навчальної діяльності, як-от

дослідження, аналіз, творчість і презентація, забезпечуючи учням можливість безпосереднього занурення у культурний контекст іншого народу [3].

Головною метою міжкультурних проєктів є розвиток соціокультурної компетенції, що включає: ознайомлення з культурними, соціальними, історичними та мовними аспектами інших народів [4]; формування здатності взаємодіяти з представниками інших культур, зважаючи на їхні традиції та цінності; виховання поваги до культурного розмаїття; аналіз стереотипів та упереджень щодо інших культур [5].

Організація міжкультурних проєктів включає:

1. Підготовчий етап, на якому відбувається:

- визначення теми;
- формування груп (учнів об'єднують у міжнародні чи локальні групи залежно від формату проєкту);
- встановлення цілей (учасники визначають очікувані результати, наприклад, створення презентації, відеоролика чи публікації) [6].

2. Етап реалізації проєкту, на якому відбувається:

- збір інформації (учні досліджують тему, використовуючи різноманітні джерела, зокрема автентичні матеріали (відео, статті, інтерв'ю)) [7];
- спілкування з носіями мови (у разі міжнародного проєкту учні можуть брати участь в онлайн-конференціях або листуванні з іноземними партнерами);
- творча діяльність (розробка матеріалів (плакати, інтерактивні карти, відео тощо) та підготовка до презентації результатів) [8].

3. Завершальний етап, на якому відбувається:

- презентація проєкту;
- обговорення;
- оцінка проєкту викладачем [9].

Завдяки сучасним технологіям учні можуть взаємодіяти з однолітками з різних країн через спеціалізовані платформи, як-от eTwinning або Zoom. Наприклад, учні можуть разом створити блог про культурні традиції своїх країн [10].

У разі неможливості міжнародної співпраці учні досліджують культури інших народів самостійно. Можливе створення спільних творчих робіт (малюнків, постановок, пісень), які відображають культурну спадщину різних країн.

Міжкультурні проєкти є важливим інструментом сучасної освіти, що поєднує інтерактивні методи навчання з практичним зануренням у реальний культурний контекст. Однією з ключових переваг таких проєктів є можливість практичного застосування знань: учні мають нагоду використовувати вивчений матеріал у реальних комунікативних ситуаціях, що сприяє закріпленню мовних навичок і їх адаптації до практичних потреб [4].

Також міжкультурні проєкти забезпечують занурення у культурний контекст, що дає змогу учням краще розуміти культурні особливості інших народів через безпосереднє спілкування або дослідницьку діяльність. Це не лише розширює їхній світогляд, але й сприяє формуванню толерантності та емпатії [5].

До того ж участь у таких проєктах значно підвищує мотивацію до навчання. Зацікавленість у дослідженні іншої культури та взаємодії з носіями мови стимулює учнів до активнішого вивчення іноземних мов, розвиваючи їхню впевненість у власних силах і заохочуючи до подальшого самовдосконалення [6].

Однак, попри численні переваги, реалізація міжкультурних проєктів може супроводжуватися певними труднощами. Однією з них є мовний бар'єр: учням із недостатнім рівнем знань іноземної мови складно долати комунікативні труднощі, що може вплинути на ефективність їхньої участі [7].

Різниця у менталітеті між учасниками проєкту може спричинити непорозуміння або конфлікти. Культурні відмінності іноді перешкоджають ефективній взаємодії та створюють напруження в команді, що потребує від викладачів додаткової уваги до створення сприятливого середовища для співпраці [8].

Отже, міжкультурні проєкти відкривають широкі можливості особистісного розвитку учнів та вчителів, але водночас вимагають ретельного планування, ідей, врахування можливих ризиків і підготовки учасників до взаємодії в багатокультурному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Огієнко О. І. Соціокультурна компетентність у професійній підготовці майбутнього фахівця. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4(30). С. 368–374.
2. Полупан М. Шляхи формування соціокультурної компетенції в процесі вивчення іноземної мови. Матеріали конференції «Актуальні питання гуманітарних наук». Суми: СумДУ, 2019. С. 123–126.
3. Формування соціокультурної компетенції майбутніх фахівців засобами міжкультурної комунікації. *Соціальні науки*. 2020. № 4. С. 45–50.
4. Програма ЄС eTwinning для закладів освіти України: Можливості та перспективи. *Інформаційний бюлетень Національного Erasmus+ офісу в Україні*. 2024, грудень. С. 11–12.
5. eTwinning: як зареєструватись та почати спільні проєкти з європейськими школами. *Нова українська школа*. 30.05.2019. URL: <https://nus.org.ua/2019/05/30/etwinnig-yak-zareyestruvatys-ta-pochaty-spilni-proekty-z-yevropejskymy-shkolamy/>
6. Формування та розвиток міжкультурних компетенцій у здобувачів освіти. Освітній портал «Всеосвіта». 2023. URL: <https://vseosvita.ua/course/formuvannia-ta-rozvytok-mizhkulturnykh-kompetentsii-u-zdobuvachiv-i-zdobuvachok-osvity-792.html>
7. Формування соціокультурної компетенції здобувачів освіти через читання англomовних публіцистичних текстів. *Освітній портал «На Урок»*. 2024. URL: <https://naurok.com.ua/naukova-stattya-formuvannya-sociokulturno-kompetenci-zdobuvachiv-osviti-cherez-chitannya-anglomovnih-publicistichnih-tekstiv-416368.html>
8. Міжкультурна компетентність: поняття, структура, принципи та методи розвитку. *Журнал «Освіта дорослих»*. 2021. № 2. С. 15–22.
9. eTwinning: Європейська платформа шкільної освіти. *eTwinning Україна*. 2025. URL: <https://etwinning.org.ua/esep/>
10. Формування і удосконалення соціокультурної компетенції учнів за допомогою мультимедійних технологій на уроках. *Освітній портал «На Урок»*. 2024. URL: <https://naurok.com.ua/naukova-stattya-formuvannya-i-udoshkonalennya-sociokulturno-kompetenci-uchniv-za-dopomogoyu-multymediynih-t-271604.html>

Стрюк Наталя

Вінниця

доцент кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса,
доктор філософії з філології

РОЛЬ НАУКОВОГО ПОРТАЛУ RESEARCHGATE У ПРОЦЕСАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ І ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Матеріал підготовлено у рамках проєкту ERASMUS+ Capacity Building in the field of Higher Education «DigiFLEd- Modernization of university education programmes in foreign languages by integrating information technologies» / Модернізація університетських освітніх програм з іноземних мов на основі інтеграції з інформаційними технологіями

Вступ. У сучасному світі диджиталізація освіти та науки є одним із ключових напрямів розвитку суспільства. Наукові портали, як-от ResearchGate [4], відіграють важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи платформу для обміну знаннями, співпраці між дослідниками та доступу до наукових публікацій. Пропонована розвідка розглядає виклики, перспективи та практичні рішення, пов'язані з використанням ResearchGate у контексті диджиталізації.

Виклад основного матеріалу. ResearchGate – це найбільша соціальна мережа для вчених та дослідників, яка дає змогу не тільки публікувати статті та дослідження, а й активно взаємодіяти з колегами, обговорювати результати досліджень, знаходити партнерів для спільних проєктів та отримувати нові ідеї для подальших наукових розробок.

Серед *основних функцій ResearchGate* можна виділити:

- 1) Публікація та доступ до наукових робіт. Вчені можуть публікувати свої статті, дисертації, технічні звіти, що робить їх доступними для глобальної наукової спільноти.
- 2) Мережа взаємодії. Через платформу дослідники можуть створювати власні професійні профілі, підписуватися на роботу інших вчених, обмінюватися думками і досвідом.
- 3) Цитування та аналітика. ResearchGate надає можливість оцінювати вплив наукових публікацій через метрики, зокрема кількість цитувань, що допомагає оцінити значущість робіт у глобальному контексті [2].

Попри численні переваги, *науковий портал ResearchGate стикається з кількома викликами:*

- 1) Нерівний доступ до цифрових технологій серед науковців різних регіонів. Хоча ResearchGate прагне бути відкритим ресурсом, існують певні обмеження в доступі до статей, якщо вони не є відкритими чи доступними для публіки.
- 2) Неправильне використання або недооцінка платформи. Не всі користувачі ефективно використовують функціонал ResearchGate для налагодження партнерських зв'язків, розвитку кар'єри чи обміну досвідом.
- 3) Складнощі з перевіркою достовірності публікацій. З огляду на величезну кількість матеріалів, публікація яких не завжди проходить суворий процес рецензування, користувачі можуть стикатися з низькою якістю деяких статей.

- 4) Проблеми захисту авторських прав та конфіденційності даних.
- 5) Необхідність адаптації традиційних методів викладання та досліджень до цифрових форматів [1, 2].

Практичні рішення для **покращення використання ResearchGate**:

- 1) Використання платформи як інструменту для міждисциплінарних досліджень. Участь у групах та форумах дає змогу обмінюватися досвідом із науковцями різних напрямів, що сприяє кращому вирішенню комплексних наукових проблем.
- 2) Активне використання аналітики ResearchGate. Вчені можуть використовувати ці платформи для покращення видимості своїх публікацій, моніторингу їх впливу та взаємодії з іншими дослідниками.
- 3) Організація онлайн-конференцій та вебінарів. Це дасть змогу науковцям безперешкодно брати участь у важливих заходах, навіть якщо вони перебувають у різних куточках світу.

4) Використання ResearchGate для популяризації наукових досягнень та залучення молодих дослідників.

5) Розробка навчальних програм для підвищення цифрової грамотності науковців.

6) Впровадження політик відкритого доступу для підтримки диджиталізації [3].

Із розвитком технологій платформи наукових комунікацій продовжать трансформувати наукове середовище. Відкритий доступ до наукових робіт стане ще більш поширеним, а платформи, подібні до ResearchGate, будуть сприяти зростанню інтердисциплінарних досліджень і залученню науковців з різних країн і сфер діяльності. **Перспективи розвитку** включають:

1) Подальша інтеграція з іншими науковими платформами. Це дасть змогу створити єдину наукову мережу, що включатиме не лише наукові статті, а й інші види даних, наприклад, наукові інструменти, лабораторії, бази даних тощо.

2) Розширення функціоналу для підтримки наукових конференцій та навчальних курсів. Платформа може стати не тільки інструментом для публікацій, а й місцем для проведення віртуальних наукових зустрічей, конференцій, лекцій, що допоможе значно підвищити доступність наукової освіти.

3) Вдосконалення алгоритмів для покращення якості наукових публікацій. Створення інтелектуальних систем для перевірки якості контенту, що публікується, та усунення неперевіраних чи низькоякісних досліджень [2, 3].

Висновки. ResearchGate відіграє важливу роль у процесах диджиталізації науки, сприяючи доступу до наукової інформації, розвитку міжнародного наукового співробітництва та покращенню якості наукових досліджень. Однак для максимального використання його потенціалу необхідно вирішити наявні виклики та забезпечити рівний доступ до цифрових ресурсів. У майбутньому ResearchGate має потенціал стати ще більш потужним інструментом для наукової комунікації, а також важливим елементом інфраструктури цифрової науки та освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Triggers and strategies related to the collaborative information-seeking behaviour of researchers in ResearchGate / S. Ebrahimzadeh, S. R. Sharifabadi, M. K. A. Kamran, K. Dalkir. *Online Information Review*. 2020 Vol. 44, № 5. P. 1077–1096.

2. Majumdar Sandip Studies on the use of academic social networking sites by academics and researchers: a review. *Annals of Library and Information Studies*. 2022. Vol. 69. P. 158–168.

3. Depicting recommendations in academia: how ResearchGate communicates with its users (via design or upon request) about recommender algorithms / L. Monteiro-Krebs, B. Zaman, N. N. Htun, S. E. Caregnato, D. Geerts. *DIONE 2021. Lecture Notes of the Institute for Computer Sciences, Social Informatics and Telecommunications Engineering*. 2021. Vol. 378. P. 3–25.

4. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/>

Ткачук Аліса

Вінниця

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії і практики перекладу факультету іноземної та слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса, кандидат філологічних наук Григошкіна Я. В.

РОЛЬ КОНЦЕПТУ FAKE В АМЕРИКАНСЬКИХ МЕДІАМАНІПУЛЯЦІЯХ

Сучасний медіапростір є не лише засобом трансляції інформації, а й ключовим чинником формування суспільної думки, адже він забезпечує реципієнтів інформацією, що впливає на формування їхніх думок, поглядів і політичних уподобань. Медіапростір – це соціальна система, яка створюється взаємообумовленою цілісністю відносин виробників і споживачів масової інформації, що передається засобами масової комунікації [2: 3]. Стрімкий розвиток цифрових технологій та соціальних мереж сприяв зміні інформаційного середовища, у якому фейкові новини та маніпулятивні стратегії набули особливої значущості. У цьому контексті концепт FAKE вийшов за межі суто лексичного явища, перетворився на ефективний інструмент впливу на громадську свідомість та політичні процеси.

В останні десятиліття визначення фейкових новин зазнало радикальних змін. У 1980-х рр. термін «фейкові новини» належав до сатиричних і комедійних шоу, як-от *Daily Show*, *Colbert Report* і *Weekend Update* на *Saturday Night Live*. Ці програми виглядають як справжні новинні передачі, але подають інформацію з гумористичним підтекстом. Дослідження показують, що глядачі, які дивляться ці сатиричні шоу, стають більш політично обізнаними через їх вплив. Однак важливо, щоб глядачі мали базові знання про події, щоб зрозуміти гумористичний контекст. Вплив фейкових новин, які базуються на дезінформації, може мати протилежний ефект, сприятиме зниженню рівня політичної освіченості населення [3].

Більш агресивна концепція фейкових новин спрямована на навмисне введення в оману шляхом поширення необґрунтованих історій з метою отримання вигоди, як, наприклад, твердження про політичну підтримку від Папи Римського Франциска Дональду Трампу та розповсюдження звинувачень на адресу Гіллари Клінтон у торгівлі зброєю з ІДІЛ. Фейкові ресурси, як-от *Infowars*, *The Rightest* і *National Report*, використовують соціальні мережі та алгоритми для розповсю-

дження контенту з певною ідеологічною спрямованістю, здобувають мільйони переглядів, наприклад: твердження про те, що дід Трампа був сутенером та ухилявся від податків (29,2 мільйонів переглядів), чи те, що Ненсі Пелосі перенаправляла мільярди доларів, щоб покрити витрати на процес імпічменту (24,6 мільйонів переглядів) [1].

Насамперед поширення фейкових новин може бути зумовлене прагненням впливових осіб та груп здійснити маніпулятивний вплив на громадську думку шляхом спотворення або вибіркового подання інформації. Наприклад, напередодні президентських виборів 2020 р. заможні консерватори організували фальшиві місцеві новинні вебсайти, які мали за мету розповсюджувати історії, спрямовані на шкоду демократичним кандидатам. Ці сайти, імітуючи місцеві новинні платформи, поширювали дезінформацію та підкріплювали певні політичні думки, що впливало на формування громадської думки [3].

Фейкові новини часто асоціюються з теоріями змови, маніпулятивними та провокативними повідомленнями. Наприклад, під час виборчої кампанії 2016 р. була поширена неправдива історія «*Pizzagate*», що обвинувачувала Гіллари Клінтон та її співробітників у причетності до організації сексуальної експлуатації дітей у піцерії в Вашингтоні [5]. Ця хибна історія призвела до реальних наслідків, включно з нападом на піцерію та підпалом її будівлі. Такі теорії змови мають серйозний вплив на суспільство та підривають довіру до інформації.

Сучасне сприйняття фейкової інформації охоплює не лише недостовірний зміст, а й його джерела – носії, які активно поширюють таку інформацію. Фейковий контент може мати різні формати, серед яких графічні матеріали (фотографії, малюнки, інфографіка), відео, аудіозаписи та текстові публікації. До того ж існують комбіновані форми фейкової інформації, які поєднують кілька типів контенту, зокрема інфографіку, меми, лоли та гіфки.

Для ефективного розпізнавання фейкових новин необхідно використовувати основні маркери, які можна розділити на чотири групи, що концентруються навколо концепцій «емоції», «джерела», «експерти» і «факти».

Група «Емоції»: емоційне накручування в матеріалі; подання думок або оцінок як фактів; невідповідність заголовка новині або надмірна емоційність у заголовку; апеляція до забобонів, конспірологічних теорій; використання слів, що викликають позитивні або негативні емоції; навішування ярликів та поширення стереотипів.

Група «Джерела»: відсутність джерел інформації або використання анонімних джерел; інформація, взята з соціальних мереж або неперевіжених акаунтів; посилання на підозрілі або маловідомі джерела; інформація від організацій, які відомі у поширенні неправдивих даних.

Група «Експерти»: представники структур, яких не існує; експерти без вказівки інституції, яку вони представляють; використання анонімних експертів; експерти, які фінансуються зацікавленою стороною і просувають її позицію; політично заангажовані експерти.

Група «Факти»: соціологічні дані без вказівки вибірки, замовника, географії, похибки, дати; однобоке подання фактів, оцінок і коментарів; викривлене подання новини: реальні факти змішуються з неправдою; використання недостовірних фото,

відео як підтвердження інформації; недостовірний або спотворений переклад цитати або коментаря з іноземних джерел [4].

Свідоме використання інтернету вимагає уваги до джерел інформації та їх достовірності. Це означає здатність розпізнавати фейки, маніпуляції та забезпечувати конфіденційність. Факт-чекінг і критичне мислення є двома основними складниками, що допомагають боротися з фейковими новинами та маніпуляціями в інтернеті. Ці інструменти сприяють покращенню інформаційної грамотності й формують у людей здатність до об'єктивного аналізу. Факт-чекінг допомагає застосовувати навички критичного мислення на практиці, водночас критичне мислення дає інструменти для розпізнавання фальшивих чи маніпулятивних тверджень і їх перевірки. Коли людина вміє мислити критично, вона здатна більш ефективно перевіряти інформацію, а фактична перевірка зміцнює її навички аналізу та оцінки даних.

Отже, фейкові новини як елемент медіаманіпуляцій стали значущим інструментом впливу на громадську свідомість, зокрема на формування політичних уподобань і суспільних переконань. Роль концепту FAKE у сучасному медіапросторі виходить за межі лексичного значення, впливаючи на соціальну, політичну та інформаційну реальність.

Дослідження зазначеної проблематики є перспективним напрямом для подальших наукових розвідок, що аналізуватимуть фейкові наративи у медіадискурсах англійської, німецької, української та інших мов, що дасть змогу глибше розкрити механізми маніпуляцій та шляхи протидії їм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gelfert A. Fake News: A Definition. *Informal Logic*. 2018. Vol. 38(1). P. 84–117.
2. Грицай С. Архітектоніка сучасного медіапростору. *Вісник книжкової палати*. 2010. № 5. С. 26–29.
3. Owen D., Ogasahara M., Kiyohara Sh. Public Perceptions of 'Fake News' in the United States and Japan. *APSA Preprints*. 2020. DOI: 10.33774/apsa-2020-sk11m.
4. Хорошун О., Левченко О. До питання типології концептів. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2022. № 49. С. 217–221.
5. Zadrozny B. Fire at 'Pizzagate' Shop Reignites Conspiracy Theorists Who Find a Home on Facebook. *NBC News*. 2019. February 1. URL: <https://www.nbcnews.com/tech/social-media/fire-pizzagate-shop-reignites-conspiracy-theorists-who-find-home-facebook-n965956> (дата звернення: 23.03.2025).

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ НАВЧАННЯ КОМУНІКАЦІЇ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Мультимедійне навчання – це сучасний освітній підхід, у якому реалізуються різні інноваційні методи навчання та розвитку комунікації німецькою мовою. Цей підхід містить у собі поєднання цифрових технологій та різних форм подання інформації: тексти, зображення, аудіо, відео, анімація та інтерактивні елементи. Його головна мета – це створення інтерактивного середовища, яке адаптується до індивідуальних потреб учнів та забезпечує ефективне засвоєння знань [2].

Раніше мультимедіа розглядалось як особистісно орієнтований підхід, що має здатність активізувати рефлексію та самостійність. У вивченні німецької мови, де мультимедіа формує критичне мислення та комунікативну компетентність, цей підхід є особливо актуальним і донині [1; 3].

Завдяки мультимедіа відбувається трансформація навчального процесу шляхом зміни взаємодії вчителя та учня, внаслідок якої здійснюється перехід від репродуктивного до комунікативного формату, що забезпечує автентичні мовні ситуації та сприяє розвитку міжкультурної компетентності [4].

Зокрема, в новітніх навчальних умовах, а саме в цифровій освіті, мультимедіа дає змогу реалізувати спільну проєктну діяльність та створювати комфортний простір для діалогу. В освітньому процесі використовуються такі методи: ігровий метод, метод віртуального клубу, симуляції у цифровому середовищі та використання штучного інтелекту. Варто зазначити, що в сучасному навчанні провідна роль належить інтерактивним та ігровим елементам, які формулюють сталі мовні структури через емоційне засвоєння. Ці методи забезпечують діалогічність, моделювану комунікацію, гейміфікацію та автономію учня [1].

Мультимедійне навчання розвиває іншомовну комунікацію через використання інтерактивних засобів: відео, подкасти, різні навчальні та навчально-ігрові платформи (наприклад, Kahoot, LearningApps, Quizizz, Wordwall та інші); платформи та застосунки для онлайн-спілкування (наприклад, Zoom, Google meet, Viber та інші) [2].

Особливу роль у вивченні іноземної мови відіграє ІІІ, який відповідно до потреб учнів адаптує навчання, забезпечуючи індивідуальний зв'язок і моделюючи реальні комунікативні сценарії [5].

Ці інструменти допомагають викладачу створити ефект повного занурення у мову, вони мотивують та забезпечують регулярну мовну практику [5].

Загалом мультимедійне навчання поєднує гнучкість, автентичність, персоналізацію та навіть візуалізацію, формуючи цілісне уявлення про мову як засіб спілкування. До основних переваг мультимедійного підходу належать: підвищення мотивації, адаптивність, індивідуалізація та доступність навчального контенту [2].

Попри значні переваги, мультимедійне навчання має також і виклики: технічні труднощі, відсутність належної цифрової інфраструктури в деяких закладах освіти,

низький рівень ІКТ-компетентності педагогів. Втрата живої взаємодії, а також соціальна ізоляція можуть бути наслідками надмірної технологізації навчального процесу. Задля подолання цих викликів закладам освіти треба спрямувати сили на підвищення обізнаності педагогів в інформаційних технологіях [3; 4; 5].

Отже, мультимедійне навчання виступає одним із найефективніших інструментів розвитку німецької комунікативної компетентності в умовах сучасної освіти. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес дає змогу створити гнучке, динамічне та інклюзивне освітнє середовище, яке враховує індивідуальні особливості учнів, їхній темп навчання, стиль сприйняття та мотиваційні чинники.

Використання мультимедійних ресурсів забезпечує глибоке занурення у мовне середовище, стимулює самостійну та групову діяльність, сприяє розвитку міжкультурної компетентності, критичного мислення та креативності. Такі методи особливо ефективні для старшокласників, адже наближають навчання до реального життя та готують до майбутньої соціальної й професійної комунікації.

Водночас для реалізації повного потенціалу мультимедійного навчання необхідно подолати низку викликів – удосконалити технічну інфраструктуру, забезпечити цифрову грамотність педагогів та підтримати їх методичну підготовку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dovedan Z., Seljan S., Vuckovic K. Multimedia in Foreign Languages Learning. *Proceedings of the 25th International Convention MJPRO*. 2002. P. 72–75.
2. Khamzayev O. Use of multimedia technologies in teaching foreign language. *International Journal on Integrated Education*. 2020. Vol. 3, № 12. P. 136–137.
3. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: навч. посіб. / М. І. Жалдак та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 168 с.
4. Інноваційні технології мовної підготовки студентів ЗВО: зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. вебінару з міжнар. участю (24 березня 2021 р.) / за заг. ред. Т. В. Литнєвої. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2021. 94 с.
5. Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 5 квітня 2024 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. 260 с.

Федорова Поліна

Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса, кандидат педагогічних наук, доцент Бойван О. С.

ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ У ВПРОВАДЖЕННІ ІГРОВИХ ФОРМ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ

Сучасні дослідження в галузі методики викладання іноземних мов активно збагачуються завдяки роботам провідних науковців. Вивчення англійської мови

в середній школі є важливим аспектом сучасних тенденцій освіти. Сьогодні методичні підходи до навчання передбачають використання ігор, які мають свої сильні та слабкі сторони.

У сучасних умовах навчання зростає потреба в адаптивних та інтерактивних методиках, які сприяють підвищенню мотивації учнів. Зокрема, акцент робиться на створенні сприятливого освітнього середовища, що враховує індивідуальні особливості школярів. Ігрові форми роботи в цьому контексті є потужним інструментом, що поєднує розважальний аспект із навчальним процесом. Проблематика впровадження ігор у навчальний процес завжди викликає жвавий інтерес та активні дискусії серед науковців, що підтверджує її актуальність. Існують певні характеристики, що є спільними для досліджень ігрових впроваджень на уроках англійської мови, й усі вони фокусують вектор розвитку й аналізу теорії й практики на тому, що потрібно завжди обирати певну середину, щоб не захоплюватися занадто або не ігнорувати постійно саме такі активності для підвищення інтересу учнів 5–9 класів до вивчення англійської мови.

Так, Л. Г. Бабенко у своїй роботі детально аналізує актуальні підходи до викладання іноземних мов, підкреслюючи важливість інноваційних методик, зокрема ігрових форм навчання. На її думку, ігрові методи ефективно мотивують учнів, розвивають їхні мовленнєві навички та сприяють активному засвоєнню матеріалу [1].

С. У. Гончаренко акцентує увагу на важливості педагогічних технологій у навчанні мов. Він вважає, що використання ігрових елементів створює сприятливу атмосферу, яка заохочує учнів до активного спілкування іноземною мовою [2].

О. І. Комарова присвятила свої дослідження ігровим формам роботи, вивчаючи різноманітні ігрові техніки, які допомагають учням ефективніше запам'ятовувати лексику та граматику. Вона стверджує, що такі методи створюють природне мовне середовище, де учні можуть застосовувати свої знання на практиці [3].

І. В. Морозова зробила значний внесок у вивчення практичних аспектів викладання іноземної мови, розглядаючи ігрові завдання як спосіб активізації пізнавальної діяльності учнів. Вона наголошує на необхідності чіткого визначення навчальних цілей під час використання ігор на уроках [4].

О. М. Шевченко підкреслює важливість інтерактивних методів навчання, зокрема ігрових форм, для розвитку критичного мислення, навичок командної роботи та стійкої мотивації до вивчення іноземної мови [5].

Переваги ігрових методів полягають у тому, що вони мотивують учнів. Гра перетворює навчання на захопливий процес, що стимулює активність. Учні краще запам'ятовують матеріал завдяки емоційному залученню та розвивають навички спілкування. Наприклад, рольові ігри моделюють реальне мовне середовище, де учні використовують лексику та граматику на практиці.

Окрім ігор по ролях, є популярні карткові ігри, мовні квести та «мозкові штурми». Наприклад, квест вимагає від учнів не лише знання англійської, але й логіки та командної роботи. Дослідження О. І. Комарової [3: 45] показують, що такі методи значно підвищують інтерес учнів і покращують засвоєння матеріалу.

Також ігри сприяють розвитку критичного мислення та командних навичок. Впровадження ігор допомагає вчителю створити позитивну атмосферу в класі, що особливо важливо для учнів 5–9 класів, які потребують різноманітності та активності.

Однак існують і недоліки. Підготовка до ігор вимагає від вчителя багато часу та зусиль. Також є ризик, що учні будуть сприймати гру лише як розвагу, не звертаючи уваги на навчання. Дослідження І. В. Морозової [4: 88] показують, що для уникнення цього вчителю потрібно чітко визначати навчальні цілі кожної гри. До того ж ігри не завжди ефективні для вивчення складної граматики або розвитку навичок письма.

Отже, ігри є ефективним інструментом у вивченні англійської мови учнями 5–9 класів. Ігровий компонент завжди створює позитивну емоційну атмосферу в класі, що сприяє формуванню довіри між учнями та викладачем. Саме така атмосфера забезпечує вільне спілкування, розкриття творчих здібностей учнів і сприяє ефективному засвоєнню матеріалу. Водночас для досягнення максимальної ефективності ігрових методів необхідно ретельно планувати кожен етап уроку та враховувати індивідуальні особливості учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Л. Г. Методика викладання іноземних мов. Київ: Видавництво «Освіта», 2020. 256 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні технології у навчанні мов. Харків: Ранок, 2018. 198 с.
3. Комарова О. І. Ігрові форми навчання на уроках англійської мови. Львів: Світ, 45 с.
4. Морозова І. В. Практичний підхід до викладання англійської мови. Одеса: Фенікс, 88 с.
5. Шевченко О. М. Інтерактивні методи навчання: теорія і практика. Київ: Академія, 2017. 232 с.

Цвєткова Вероніка
Вінниця

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса, кандидат філолог. наук, доцент Ковтун О. В.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДОНАЛЬДА ТРАМПА В МЕДІА

Формування політичного іміджу лідера є ключовим аспектом медійного дискурсу, оскільки він впливає на суспільне сприйняття та електоральну підтримку. Дональд Трамп – одна з найяскравіших політичних фігур сучасності, що привертає увагу медіа як у США, так і за їх межами. Незважаючи на критику, він продовжує зберігати значну підтримку серед виборців, що частково зумовлено медійним висвітленням його діяльності [1].

Останнім часом науковці та аналітики активно досліджують медіадискурс як механізм впливу на політичну свідомість. Увага дослідників зосереджується на лексико-стилістичних прийомах, які формують як позитивний, так і негативний

образ політиків [2]. Водночас дослідження позитивного іміджу Дональда Трампа у матеріалах американського сегмента «The Guardian» за останній рік залишаються недостатньо вивченими.

Метою цього дослідження є аналіз лексико-стилістичних засобів, що застосовуються у статтях «The Guardian» для створення позитивного іміджу Дональда Трампа. Дослідження передбачає визначення ключових мовних стратегій, що сприяють формуванню образу Трампа як рішучого, успішного та харизматичного лідера.

Позитивний імідж може утворюватись за допомогою багатьох лексико-стилістичних засобів, зокрема епітетів, метафор, гіпербол, порівнянь, анафор та інших риторичних прийомів, які підкреслюють позитивні риси особистості, досягнення та харизму політичного діяча, створюючи у читача сприятливе враження [3].

У матеріалах із газетних випусків «The Guardian» помітними інструментами створення позитивного образу Трампа є епітети та метафори. Цей політичний діяч доволі часто зображується як «сильний лідер» (*strong leader*), «економічний реформатор» (*economic reformer*), та «політичний боєць» (*political fighter*) [4]. Такі характеристики підкреслюють його рішучість і активність у політичному процесі, створюючи образ лідера, який не боїться ухвалювати сміливі рішення, відстоювати свої позиції та впливати на внутрішню і зовнішню політику країни.

Не менш важливими лексико-стилістичними засобами в цих статтях є метафоричні вирази, оскільки вони надають текстам образності, роблять повідомлення емоційно забарвленими та більш переконливими для читачів. Метафори дають змогу порівнювати Трампа з сильними, впливовими фігурами або концепціями, підкреслюючи його лідерські якості, стратегічне мислення та політичну непохитність.

Наприклад, у цих газетних випусках він зображений як «архітектор американської економіки» (*architect of American economy*) або «воїн, який протистоїть бюрократії» (*warrior against bureaucracy*), створюють враження, що Трамп є не просто політиком, а стратегічним гравцем, здатним змінювати державний устрій.

У статті «Fee, fi, fo... Trump: how an ogre won back the White House» автор порівнює Трампа з казковим велетнем, підкреслюючи його домінантність і впливовість. Таке порівняння створює у читача враження про нього як про могутню та грізну постать, яка здатна долати перешкоди та нав'язувати свою волю політичним опонентам. Метафоричний образ велетня також відображає сприйняття Трампа як лідера, який викликає як захоплення, так і побоювання, демонструє його силу та невідворотність політичного впливу.

У статтях «The Guardian» Дональда Трампа часто описують як політика, який найбільше наближається до втілення «чистого іда» серед сучасних лідерів. «Trump is the nearest any modern politician comes to pure id. And one way to better understand his inauguration... is to look through this lens of human story, of human archetype and psychology». Це порівняння з психоаналітичним поняттям «ід» підкреслює його імпульсивність, інстинктивність і відсутність фільтрів між думкою та висловлюванням.

Такі характеристики створюють у читачів образ Трампа як лідера, який діє не за традиційними політичними нормами, а керується безпосередніми бажаннями та емоціями. Це посилює його харизматичність та сприйняття як «людини з народу», яка говорить те, що думає, без політичних прикрас.

У статтях «The Guardian» також наявні гіперболізації досягнень Трампа, що сприяють посиленню його позитивного іміджу. Наприклад, його економічні ініціативи можуть описуватися як «найбільший прорив у економіці США за останні десятиліття» (*the greatest economic breakthrough in decades*). Подібна риторика посилює образ президента як ефективного менеджера, що приносить відчутні результати [4].

Окрім економічної політики, гіперболізація часто використовується для підкреслення його впливу на міжнародну арену. Наприклад, фрази на зразок «*Trump redefined global politics*» («Трамп перевизначив світову політику») або «*no other president has done so much in such a short time*» («жоден інший президент не досяг стільки за такий короткий період») створюють враження унікальності його лідерства та винятковості його політичних рішень.

У статті «Trump returns to Atlanta in final push for votes: ‘We’ve got to finish it off’» автори підкреслюють рішучість Трампа завершити розпочате, використовуючи емоційно забарвлені вирази. Використання дієслівної конструкції «*got to*» посилює відчуття терміновості та необхідності завершити справу, а сам вислів має мотиваційний характер, що може позитивно впливати на електорат.

Цитата «On the heels of racist New York rally remarks, Trump hits at Harris, Fani Willis and Michelle Obama at Georgia Tech» подає Трампа у конфронтаційному ключі, вказуючи на його критику на адресу відомих жінок-політиків та громадських діячів. Фраза «*hits at*» («б’є по», «нападає на») має агресивне забарвлення, створюючи враження, що він активно атакує своїх опонентів. Це посилює образ Трампа як безкомпромісного політика, який відкрито вступає в політичні конфлікти та не боїться висловлювати свою думку, навіть якщо вона викликає суперечливу реакцію.

У статті «Donald Trump vows to be protector of women ‘whether they like it or not’» Трамп позиціонується як «захисник» жінок, що є частиною його риторики про силу, відповідальність і традиційні цінності. Використання слова «*vows*» («клянеться», «запевняє») надає його заяві особливого емоційного значення, підкреслюючи його рішучість виконати цю обіцянку. Однак суперечливим є додаток «*whether they like it or not*» («незалежно від того, подобається це їм чи ні»). Ця фраза може бути сприйнята неоднозначно: з одного боку, вона посилює його імідж як політика, який діє на власний розсуд, керуючись своїм баченням добра для суспільства, а з іншого – вона може викликати критику, оскільки натякає на нав’язування своєї волі без урахування думки жінок.

Контраст як стилістичний прийом використовується для підкреслення відмінностей між Трампом та його політичними опонентами, створюючи чіткий поділ між ним і його конкурентами. У статтях «The Guardian» можна зустріти вислови: «на відміну від бюрократів Вашингтона, Трамп діє рішуче» («*Unlike Washington bureaucrats, Trump acts decisively*»), що створює у читачів враження його незалежності та самостійності у прийнятті рішень. Ця фраза містить контраст, що протиставляє Трампа бюрократичному апарату Вашингтона.

Використання слова *bureaucrats* («бюрократи») створює негативну конотацію, асоціюючи його опонентів із неефективністю, повільністю та нездатністю ухвалювати рішення. Натомість Трамп представлений як рішучий діяч («*acts decisively*»),

який приймає швидкі й ефективні рішення. Такий прийом сприяє формуванню образу незалежного та компетентного лідера, який відрізняється від традиційних політиків і діє в інтересах народу. Це також посилює його риторику боротьби з «вашингтонською елітою», яка, за його твердженням, діє не на користь простих американців [4].

Риторичні запитання, як-от «Хто ще зможе так відстоювати інтереси Америки?» («*Who else can defend America's interests like this?*»), формують у читачів підсвідоме переконання у винятковості Трампа як лідера. Читачам пропонується питання, відповідь на яке очевидна: Трамп є єдиним політиком, здатним захищати інтереси країни.

У статті «Trump picks a pointless fight with Georgia Republicans» автори підкреслюють його готовність протистояти навіть членам власної партії, що підкреслює його незалежність. Використання виразу «*pointless fight*» («безглузда боротьба») демонструє критичне ставлення авторів, але водночас ця фраза також показує, що Трамп не боїться йти проти традиційних республіканців, якщо це суперечить його особистим або політичним інтересам.

Це посилює сприйняття Трампа як лідера, який діє за власними переконаннями, а не підкоряється партійній дисципліні. Такий образ може приваблювати його виборців, які бачать у ньому «аутсайдера» у традиційній політиці.

Фраза «*MAGA is not a majority in Georgia*» також має важливий підтекст: вона вказує, що навіть у межах республіканської партії існують розбіжності, і що політика Трампа не завжди є домінуючою серед його ж прихильників.

Цитата «*His tirade against the popular governor and secretary of state was highly unwise. Maga is not a majority in Georgia*» містить оцінювальне судження щодо Трампа, описує його висловлювання як «тираду» («*tirade*»), що має негативне забарвлення. Це створює образ імпульсивного політика, який часто діє емоційно, а не стратегічно.

Водночас підкреслюється, що Трамп критикував «популярного губернатора та держсекретаря», і це ще більше загострює контраст між ним та іншими республіканцями. Така риторика може бути сприйнята як доказ його безкомпромісності або ж, навпаки, як приклад його політичної нерозважливості.

У статті «*Trump's FBI pick Kash Patel locks down Senate support as Wray...*» підкреслюється його стратегічний підхід до призначень, що виділяє його серед попередників. Використання фрази «*locks down Senate support*» («закріплює підтримку в Сенаті») вказує на його здатність впливати на політичні процеси та досягати своїх цілей.

Підсумовуючи аналіз лексико-стилістичних засобів, використаних для створення позитивного іміджу Дональда Трампа, можна зробити висновок, що медіа активно використовують ці засоби для формування образу політичного діяча. Образ політика позиціонується як образ сильного і рішучого лідера, який має не лише значний вплив на суспільство, а й здатність ухвалювати сміливі рішення, протистояти опонентам і долати політичні виклики.

Він постає як фігура, яка не піддається тиску, діє впевнено та демонструє стратегічне бачення розвитку країни. Його риторика, посилена лексико-стилістичними засобами, формує враження лідера, який не лише реагує на виклики, а й сам визначає політичний порядок денний, керуючись власними принципами та амбіціями.

З-поміж найуживаніших лексико-стилістичних засобів можна виділити епітети, метафори, гіпорболізацію, контрасти та риторичні запитання, які дають змогу створювати позитивне інформаційне тло навколо постаті Трампа, роблячи його імідж більш привабливим для читачів, які схильні до сприйняття рішучих і харизматичних лідерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ерліхман А. Стилістичні засоби вербалізації образу Дональда Трампа (на матеріалі інавгураційної промови). *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Філологія*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. Вип. 1(37). С. 14–17.
2. Болкарьова О. В. Аналіз політичного дискурсу в сучасному українському та англomовному просторі мас-медіа. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31(70), № 1(2). С. 20–23.
3. Ігнатов Н. О. Понятійно-категоріальний аналіз дослідження проблеми формування політичного іміджу держави. *Політичні інститути та процеси*. 2024. Вип. 5. С. 47–53.
4. Шустов Д. В., Пойменова А. С., Прохоров Н. А. Дискурсивний аналіз особливостей усної та письмової мови Дональда Трампа. *Питання журналістики, педагогіки, мовознавства*. 2022. Т. 41, № 2. С. 397–404.

Черненко Дар'я

Вінниця

Науковий керівник: в. о. декана факультету іноземної та слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса, доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури, кандидат філологічних наук, доцент

О. В. Білецька

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ СЕМЕНА СКЛЯРЕНКА «СВЯТОСЛАВ» НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Реалії – це лексичні одиниці, що позначають предмети, явища, об'єкти, характерні для побуту, культури, суспільного та історичного розвитку певного народу. Вони відображають національну та/або часову специфіку й зазвичай не мають точних відповідників в іншій мові, тому потребують особливих підходів до перекладу [5].

У пропонованому дослідженні об'єктом виступають реалії в історичному романі С. Скляренка «Святослав». Предмет дослідження – способи відтворення зазначених реалій.

Мета роботи полягає в комплексному аналізі українських історичних реалій та способів їх відтворення німецькою мовою на матеріалі історичного роману С. Скляренка «Святослав» та його перекладу німецькою мовою.

Актуальність роботи зумовлена, зокрема, необхідністю системного аналізу способів перекладу реалій в історичній прозі з української мови німецькою.

Теоретичне значення роботи визначається в системному описі специфіки відтворення реалій під час перекладу історичної прози.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування результатів дослідження на практиці під час перекладу історичних творів з української мови німецькою.

Проблема визначення поняття «реалії» та прийоми їх перекладу розглядалися у працях низки вітчизняних перекладознавців. Так, О. Л. Кудзніч у своїй роботі «Перекладацька мисль і перекладацький недомисел» вперше вжив термін «реалія» [4], розуміючи під ним неперекладні лексичні одиниці загалом. О. В. Жомнір у науковій розвідці «Реалії в перекладах “Кобзаря” англійською мовою» досліджував проблему відтворення семантико-стилістичних функцій реалій на матеріалі англійських перекладів Шевченкової поезії, охарактеризувавши термін «реалія» як особливості семантичної диференціації та особливі виразові засоби, характерні для мови оригіналу і відсутні в мові перекладу [2]. Р. П. Зорівчак у дослідженні «Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози)» запропонувала визначення терміна «реалія» як моно- і полілексемні одиниці, основне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача [3]. Серед іноземних дослідників реалії розглядали О. Каде, Е. Маркштайн, А. Нойберт та ін. Так, німецька дослідниця та перекладознавиця Е. Маркштайн у посібнику з перекладу до загального терміна «реалія» як елементу повсякденного життя, історії, культури, політики певного народу, країни, місцевості, який не має відповідників в інших народів, культурах, місцевостях, додала, що реалії є носіями індивідуальності національної / етнічної картини, національної / етнічної культури і підпорядковані певній країні, регіону, місцевості [1].

Реалії можна класифікувати на регіональні, які є специфічними для окремого географічного чи культурного простору, та інтернаціональні, що інтегрувалися в лексику багатьох мов, проте зберегли своє початкове національне забарвлення.

З погляду перекладознавства Р. П. Зорівчак виділяє в історико-семантичному плані: власне реалії (за існуючих референтів), напр.: *коломийка, постолі, яворівка, коливо, китайка* та історичні реалії, напр.: *кобзар, братська могила*. Під історичними реаліями вона розуміє історично дистантну лексику, яка втратила свою вживаність внаслідок зникнення референтів [3].

Сучасна українська дослідниця реалій К. Ю. Кіяниця запропонувала семантичну класифікацію українських історичних реалій (далі – ІР), виділивши такі групи:

- 1) суспільно-політичні ІР, напр.: *дука, закуп, ізгой*;
- 2) ІР адміністративно-територіального устрою, напр.: *копне знамено, земство*;
- 3) ІР соціально-станової структури суспільства, напр.: *кожум'яка, чумак*;
- 4) історико-військові реалії, напр.: *бунчук, пернач, ратище*;
- 5) соціально-культурні ІР, напр.: *верста, гривеник*;
- 6) ономастичні реалії історичного характеру, напр.: *Святослав, Рогнедь* [5].

У романі С. Скляренка «Святослав» описуються події в Київській Русі й використані історичні реалії створюють образну систему характерну для X–XII ст. Їх можна розподілити на такі семантичні групи:

1) Реалії, що характеризують класову структуру суспільства, соціальний стан, напр.: *бояри* 'Bojaren', *смерди* 'Gesindel', 'Knechte', 'Bauern', *холопи* 'Knechte', 'Hörige', 'niedrige Leute'. Лексичні одиниці цієї семантичної групи перекладаються методом транскрипції / транслітерації, уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника або дескриптивної перифрази.

2) Реалії, що позначають адміністративно-територіальний устрій суспільства, напр.: *поприще* 'ein Wald Land von ungefähr einer Werst', *десятина* 'Zehnten', *уроки і податки* 'Abgaben und Steuern'. Ці лексичні одиниці перекладаються методом уподібнення, калькування або віднайдення ситуативного відповідника.

3) Реалії, що позначають військові поняття, звання, посади, напр.: *воєводи* 'Wojewoden', *гридні* 'Griden / Gridni', *посадник* 'Posadnik', *тисяцький* 'Heerführer', *дружина* 'Drushina', 'Mannen'. Лексика цієї групи перекладається методом транскрипції / транслітерації, контекстуального розтлумачення або віднайдення ситуативного відповідника.

4) Реалії, що позначають будівлі, їх частини, напр.: *стравниця* 'Speisesaal', *палата* 'Gemach', *хижа*, *землянка* 'die Hütte', *кліта* 'die Vorratskammer', *околя* 'der Pfahl'. Лексичні одиниці цієї семантичної групи перекладаються методом уподібнення або віднайдення ситуативного відповідника.

5) Реалії, що позначають географічні назви, напр.: *Гора* 'Gora', *Русь* 'Rus', *Джурджанське* 'Kaspisches Meer', *Дике поле* 'Dikoje Pole'. Лексика цієї групи перекладається методом транскрипції / транслітерації.

6) Антропоніми минулих часів, зокрема імена історичних осіб, язичницьких богів, напр.: *Святослав* 'Swjatoslaw', *Володимир* 'Wladimir', *Ярополк* 'Jaropolk', *Перун* 'Perun', *Волос* 'Wolos', *Громовий Змій* 'Donnerdrachen'. Ці лексичні одиниці перекладаються методом транскрипції / транслітерації або калькування.

Отже, реалії є важливим компонентом мовної картини світу, оскільки відображають національну та історичну специфіку певного народу. Під час перекладу реалії викликають труднощі, оскільки не мають прямих відповідників у мові-отримувачі.

Під час дослідження було встановлено, що в історичному романі С. Скляренка «Святослав» широко представлені історичні реалії, які можна класифікувати за семантичними групами: лексика на позначення соціальної структури суспільства; військові поняття; назви будівель; географічні назви та антропоніми. Переклад цих реалій з української мови німецькою здійснюється різними методами, серед яких найбільш уживаними є транскрипція / транслітерація, уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника, дескриптивна перифраза та контекстуальне розтлумачення.

Вибір способу перекладу реалій залежить від їх функції в тексті, контекстуального значення, а також культурної та історичної обізнаності читачів. Дослідження підтвердило актуальність проблеми відтворення реалій в історичній прозі, оскільки правильний переклад етнокультурних елементів відіграє важливу роль у збереженні автентичності та передачі історичного колориту оригінального твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Markstein E. *Realia Handbuch translation*. 1999. Vol. 2. P. 288–291.
2. Жомнір О. В. Реалії в перекладах «Кобзаря» англійською мовою. *Мовознавство*. 1969. № 5. С. 36–41.
3. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів, 1989. С. 58.
4. Кундзіч О. Л. Творчі проблеми перекладу. Київ, 1973. 264 с.
5. Подорожна К. Класифікація українських історичних реалій та їх передача німецькою мовою (на матеріалі творів художньої прози). *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2015. Вип. 55, ч. 2. С. 222–228.

Наукове видання

Колектив авторів

ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ ГЕРМАНСЬКИХ, РОМАНСЬКИХ ТА СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ І ЛІТЕРАТУР

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених
(17–18 квітня 2025 р.)

Редактор О. А. Солдатова
Технічний редактор Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 18.04.2025.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 6,04.
Тираж 30. Зам. 67.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21.
Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018